

Zestawienie tematów badawczychWojewództwo elbląskie

- ✓ 1. Wiesław Karger: Zarys rozwoju turystyki w woj. elbląskim w latach 1949-1988 - str. 108 + bibliografia, 13 str., + 21 tabel.

Województwo gdańskie:

- ✓ 1. Roman Bar: Zarys rozwoju turystyki w województwie gdańskim /synteza/ stron 53 + bibliografia + 17 tabel.
- ✓ 2. Jan Jastrzębski: Materiały archiwalne w sprawach turystyki z zasobów archiwów państwowych woj. gdańskiego /okres PRL/ str. 45.
- ✓ 3. Edwin Kozłowski: Bibliografia turystyczno-krajoznawcza woj. gdańskiego - 3500 haseł /ok. 10 arkuszy autorskich/ indeks czasopism i skrótów.
- ✓ 4. Zbigniew Łodygoski: Wybrane aspekty gospodarki turystycznej w woj. gdańskim w latach 1970-1987, str. 60 + 20 tabel.
- ✓ 5. Zbigniew Łodygoski: Charakterystyka systemu zarządzania i koordynacji w turystyce na szczeblu wojewódzkim na przykładzie gdańskim w latach 1976-1987 - str. 9.
6. Irena Solska: Zarys rozwoju turystyki szkolnej i wypoczynku dzieci w latach 1957-1987 w woj. gdańskim, str. 30 + 6 tabel.
- ✓ 7. ~~Witold Wiśniewski: Zarys rozwoju i działalności PP "Orbis" Polskiego Biura Podróży w latach 1945-1986 w woj. gdańskim - str. 12.~~

Województwo koszalińskie:

- ✓ 1. Bernard Konarski: Zarys dziejów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego na Ziemi Koszalińskiej w latach 1945-1960 - str. 13.
- ✓ 2. Bernard Konarski: Turystyka ludności polskiej na wsi Pomorza Środkowego w okresie międzywojennym - str. 11.
- ✓ 3. Bernard Konarski: Bibliografia tematu: Historia i organizacja turystyki i krajoznawstwa w woj. koszalińskim w latach 1945-1987 - str. 17.

- ✓ 4. Stanisław Mazur: Zarys rozwoju turystyki w woj.koszalińskim - str. 102.

Województwo słupskie:

- ✓ 1. Teresa Machura, Halina Oczachowska, Teresa Krempa: Zarys rozwoju turystyki w woj.słupskim w latach 1976-1986 - str.89 + tabele.

Województwo szczecińskie:

- ✓ 1. Bożena Juszkiewicz: Działalność turystyczna Wojewódzkiego Zrzeszenia Ludowe Zespoły Sportowe w Szczecinie w latach 1946-1988 str. 6 + wykaz 14 str.
- ✓ 2. Jerzy Kosacki: Działalność turystyczno-krajoznawcza Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w woj.szczecińskim w latach 1945-1986 - str.26.
- ✓ 3. Maria Syrek: Doświadczenia z pracy krajoznawczo-turystycznej wśród młodzieży szkolnej woj.szczecińskiego w latach 1945-1988 - str. 7 + 2 tabele.

Temat zbiorczy:

- ✓ 1. Andrzej Doliński: Działalność OST "Gromada" w województwach nadmorskich w latach 1958-1987 - str.21 + 2 tabele.

Wiesław K a r g e r

A-1100_{II}

CPBP 08.06 - VII-19

Z A R Y S

rozwoju turystyki w województwie
elbląskim w latach 1949 - 1988

Elbląg, marzec 1989 r.

Spis treści :

- I Wstęp
- II Zarys charakterystyki środowiska geograficznego i przyrodniczego województwa elbląskiego
- III Podstawowy układ dróg turystycznych
- IV Atrakcyjność turystyczna województwa elbląskiego
 - 1. Charakterystyka ogólna
 - 2. Walory uzdrowiskowe
 - 3. Walory wędkarskie
 - 4. Walory myśliwskie
 - 5. Walory żeglarskie i jeździeckie
 - 6. Walory dóbr kultury
 - 7. Elbląskie - Ostródzki szlak wodny
 - 8. Lądowe znakowane szlaki piesze
 - 9. Rozwój turystyki a ochrona środowiska
- V Ruch turystyczny w latach 1976 - 1979
- VI Ruchy turystyczny w województwie za 1978 i 1979r. na tle wykorzystania bazy turystycznej i struktury przestrzennej.
- VII Zagospodarowanie turystyczne
 - 1. Charakterystyka ogólna
 - 2. Baza noclegowa
 - 3. Turystyczne zagospodarowanie Mierzei Wiślanej
 - 4. Baza gastronomiczna Mierzei Wiślanej
 - 5. Pozostałe usługi rejonu Mierzei Wiślanej
 - 6. Gospodarka wodno-ściekowa Mierzei Wiślanej
 - 7. Zadymienie powietrza na Mierzei Wiślanej
 - 8. Obszary problemowe Mierzei Wiślanej

VIII Turystyczne zagospodarowanie Żuław Wiślanych w latach
1976 - 1984

IX Baza gastronomiczna województwa

X System organizacyjny turystyki

1. Wybrane elementy systemu organizacyjnego turystyki
w województwie
2. Obsługa ruchu turystycznego w województwie
3. Podstawowe jednostki organizacyjne w turystyce województwa

XI Organizacje turystyczne

1. Krótki przegląd funkcji i dorobku
2. PTTK - informacje ogólne
3. Działalność Oddziału PTTK w Malborku

XII Krótki przegląd dorobku województwa elbląskiego w zakresie
turystyki i wypoczynku za lata 1976 - 1986

XIII Zakończenie

XIV Wykaz piśmiennictwa

1. Bibliografia - źródła różne
2. Bibliografia Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Elblągu

XV Tabele

I. W s t ę p .

Województwo elbląskie powstało w wyniku dezintegracji systemu administracyjnego kraju. System ten obowiązuje od 1975 r. Wszelkie próby uchwycenia i prześledzenia procesu rozwoju wypoczynku letniego, sobotnio-niedzielnego i wszelkich form turystyki pebytowej i wędrowniczej przed tą datą w układzie aktualnych granic województwa, a nawet w kilku latach następnych są znacznie utrudnione. Wymagają szczegółowych badań analitycznych. Praca jest więc próbą syntetycznego uchwycenia zjawisk składających się na ogólny stan wiedzy o turystyce w województwie, w oparciu o lata 1949 - 1988.

W miarę dostępu do materiałów o niejednorodnej ścisłości stosowano zmienne metody badawcze, poszukując obiektywnego kryterium oceny. Nie zawsze było to w pełni możliwe. Pracę należy więc traktować jako próbę charakterystyki rozwoju turystyki w ujęciu syntezy historycznej. W dostępnej literaturze nie napotkano prac traktujących tę tematykę całościowo. Jedynym dokumentem ujmującym całokształt zjawisk w rozwoju turystyki jest informacja o stanie rozwoju turystyki woj.elbląskiego /66 / dokonana przez Urząd Wojewódzki w Elblągu.

II. Zarys charakterystyki i środowiska geograficznego i przyrodniczego województwa elbląskiego.

Powierzchnia województwa elbląskiego wynosi 6103 km^2 , a liczba jego mieszkańców przekracza 470 tys. /1985r./, co daje średnią gęstość zaludnienia 77 osób na 1 km^2 , wobec średniej krajowej 193. /74/

Województwo ma charakter rolniczo-przemysłowy. Użytki rolne zajmują 65% powierzchni, przy czym udział łąk i pastwisk przekracza 20%. Prawie połowa użytków rolnych należy do gospodarstw państwowych, co ma wpływ na charakter sieci osadniczej. Gleby województwa są wysokiej jakości. Dotyczy to w szczególności Żuław Wiślanych, delty Pasłęki. Na Wysoczyźnie Elbląskiej i na łąkach Równiny Warmińskiej występują gleby urodzajne. Jedynie na obszarach pojeziernych gleby są nieco gorsze.

Ogółem podział gruntów wg klas jakościowych przedstawia się następująco :

kl. I - 0,6% , II - 7,6% , IIIa - 15,6% , IIIb - 26,2%

IVa - 31,1% , IVb - 9,5% , V - 6,9% , VI - 2,5%

Województwo położone jest w północnej części Polski nad Zatoką Gdańską. Województwo elbląskie od gdańskiego i na niewielkim odcinku od bydgoskiego na zachodzie oddziela dolny odcinek Wisły, na północy Morze Bałtyckie. Część wschodnia granicy północnej, przebiegająca m.in. przez Mierzeję Wiślaną i Zalew Wiślany jest równocześnie granicą Państwa. Od wschodu województwo graniczy z woj. olsztyńskim, a od południa z woj. toruńskim.

Środowisko naturalne jest bardzo zróżnicowane. Najbardziej charakterystyczne jednostki to Mierzeja Wiślana, Żuławy Wiślane, Wysoczyzna Elbląska / Wzniesienie Elbląskie lub Garb Elbląski / oraz Dolina Kwidzyńska Kwidzyńska, stanowiąca część Doliny

Dolnej Wisły. Pozostałe jednostki fizyczno - geograficzne występujące na obszarze województwa, to Wybrzeże Starepruskie, Równina Warmińska, Wzniesienia Górowskie, Równina Ornecka, Pojezierze Iławskie i mały fragment Pojezierza Olsztyńskiego. Część wymienionych ma charakter unikalny w kraju. Np. Żuławy Wiślane - równina aluwialna posiada duże obszary depresyjne stanowiące 33% ich powierzchni. Rzeźba terenu jest wynikiem działania lądolodu skandynawskiego w okresie zlodowacenia bałtyckiego.

Wzdłuż wybrzeża morskiego od Wisły aż do granicy z ZSRR ciągnie się Mierzeja Wiślana - wąski pas wydmy, który powstał na skutek działania przybrzeżnych prądów morskich.

Charakterystyczną jednostką jest też Wyseczyna Elbląska. Jest to wyseczyna sąsiadująca z Zalewem Wiślanym, Żuławami Wiślanymi i Równiną Warmińską, wskutek czego występują tu duże wysokości względne i znaczne rozczłonkowanie stref krawędziowych. Najwyższym punktem wzniesienia jest Góra Milejowska / 197 m.n.p.m./. Wzniesienie to na północy stromo opada ku Zalewowi Wiślanemu. Południowo-wschodnią część województwa stanowi Nizina Warmińska pocięta głęboką doliną Pasłęki. Nizinę tę ogranicza od południa płaska równina sandrowa, zwana Równiną Ornecką. Na północnym wschodzie ciągną się Wzniesienia Górowskie, z przełomową doliną rzeki Wałszy w okolicy Pieniężna. Pozostała część województwa to Pojezierze Iławskie z malowniczymi garbami i pagórkami oraz licznymi jeziorami. Z większych należy wymienić Dzierzgoń, Dąbrówka, Liwieniec.

Znaczne zróżnicowanie terenu i szaty roślinnej w województwie nie pozwala na jednoznaczne określenie jego charakteru przyrodniczego. Zgodnie z systematyką prof. L.Mroczkiewicza /31/ - tereny tu występujące można określić jako krainę bałtycką i krainę mazursko-podlaską. Kraina bałtycka leży w obrębie ostatniego bałtyckiego zlodowacenia na obszarze moren czołowych i dennych, w zasięgu klimatu bałtyckiego i pojeziernego, z okresem wegetacyjnym

trwającym 190 - 200 dni.

Głównym gatunkiem lasotwórczym tej krainy jest buk w drzewostanach litych lub mieszanych z domieszką sosny, dębu, lipy, klonu, jaworu oraz wprowadzonych skutecznie modrzewia i świerka.

Kraina mazursko - podlaska obejmuje moreny denne i czołowe mało rozmyte, zaś południowa do klimatu wielkich dolin. Podstawowym gatunkiem lasotwórczym jest świerk, a w części zachodniej buk.

Szata roślinna uzależniona jest w znacznej mierze od warunków glebowych. Dotyczy to głównie lasów, które zachowały się na glebach mniej urodzajnych, bądź też z innych względów mało przydatnych dla rolnictwa, jak np. na narażonych na procesy erozyjne strefach krawędziowych Wysoczyzny Elbląskiej.

Lasy zajmują 1041 km², co stanowi 17,1% powierzchni województwa. Najbardziej zalesioną jednostką fizyczno-geograficzną jest Mierzeja Wiślana, a najmniej - Żuławy Wiślane.

Ze zbiorowisk naturalnych najbardziej zachowane są zbiorowiska roślinności wodnej z bagiennej torfowiskowej.

Łąki i pastwiska są zazwyczaj zespołami sztucznymi, wywodzącymi się z dawnych zespołów torfowiskowych i leśnych lub z pól uprawnych.

Niekorzystne dla gospodarki leśnej województwa jest znaczne rozdrobnienie terenów zalesionych oraz duży procent lasów ochronnych.

Lasy wpływają korzystnie na zróżnicowanie krajobrazowe, to rozwój rolnictwa spowodował jego monotonię. /4/

Świat zwierzęcy województwa jest niezwykle interesujący i ciągle jeszcze bogaty. Szczególnie liczne są ptaki, które znajdują tu dobre warunki bytowania.

Do najatrakcyjniejszych przedstawicieli świata zwierzęcego należy

bóbr. Występują też : łosie, jelenie, daniiele, sarny, dziki, lisy, bażanty i kuropatwy. Występuje też jenot. Ponadto liczne są owady, a w ciekach wodnych ryby.

Wiele gatunków stanowi obecnie wielką osobliwość. Należą do nich : żółw błotny, z ptaków : orzeł przedni, orzeł bielik, puchacz, ślepowron. /58/

Wyjątkowo duża liczba gatunków ptaków spowodowana jest położeniem tych terenów na jednym z głównych szlaków przelotów ptactwa i dogodne warunki zimowania dla ptaków z północy. Z rodziny krukowanych występuje : kruk, gawron, wrona, kawka, orzechówka, sroka, sójka. Dzieciuchy to: czarny, duży, średni, zielony i krętogłowy. W lasach występują : kosy, drożdżiki, drozdy i kwiczoty. Ponadto sikory : bogatka, modraszka, sosnówka, czubotka, czarnogłówka, pełznacze. Na trasie województwa spotkać można kormorana czarnego oraz czapłę siwą.

Zróżnicowanie fizyczno-geograficzne województwa przejawia się m.in. w zróżnicowaniu warunków hipsometrycznych.

Warunki klimatyczne nie są również jednolite. Wpływa na to zarówno położenie nadmorskie, jak i zróżnicowanie w ukształtowaniu powierzchni.

Zasadniczo można wyróżnić trzy dzielnice klimatyczne : gdańską, wschodnio-bałtycką i bydgoską. Dzielnica gdańska obejmuje Mierzeję Wiślaną i Żuławy położone na terenie województwa. Charakteryzuje się najmniejszą w Polsce amplitudą średnich temperatur rocznych. Cechuje ją też chłodna i długa wiosna oraz silne wiatry. Dzielnica wschodnio-bałtycka ma klimat ostrzejszy, dłuższy okres zalegania pokrywy śnieżnej / 60-70 dni/ oraz większe opady, szczególnie w rejonie Wysocezyzny Elbląskiej.

Dzielnica południowa jest nieco cieplejsza, a czas zalegania pokrywy śnieżnej jest tu krótszy. W tej części Dolina Wisły ma jednak warunki klimatyczne bardziej zbliżone do rejonu Żuław.

Cechą charakterystyczną dla województwa jest również różnorodność występowania wód powierzchniowych. Występują tu wody morskie, zalewowe, jeziorne oraz liczne kanały, w tym głównie na Żuławach. Na terenie Żuław Wiślanych charakterystyczne są przepływy o niewielkiej wydajności oraz okresowe zmiany przepływów.

Część wyseczyznowa charakteryzuje się dużą aktywnością hydrologiczną a ponadto występuje 5812 naturalnych zbiorników wodnych t.zw. "Oczek terenowych".

Łączna długość sieci wodnej wynosi 5267,5 km. Gęstość sieci wodnej $1,27 \text{ km/km}^2$. Średni roczny przepływ wody 993 tys. m^3/rok , natomiast zasoby dyspozycyjne wynoszą 599,7 tys. m^3/rok .

Wartość wód obniża zdecydowanie stan ich czystości. I tak do poszczególnych klas czystości zakwalifikowano :

I klasa czystości	-	żadnego ciek	
II	"	- 170,7	= 40%
III	"	- 217,2	= 55%
wody pozaklasowe	-	36,4	= 5%

Notuje się stały wzrost ilości wód złej jakości.

Przykładowo wybrany potencjał hydroenergetyczny wynosi w

poszczególnych zlewniach wód :	rz. Elbląg	5817,5 MWh
	rz. Bałdy	1699,
	rz. Pasłęki	87709,
	rz. Liwy	2098,

Zasoby mineralne, to głównie kruszywa budowlane, ił dla przemysłu

ceramiki budowlanej, torf, kreda jeziorna. Zasoby surowca wynoszą 48.782 tys. ton, z czego złoża /piaski, żwiry/ eksploatowane 8.397 tys. ton. Zasoby złóż piasków kwarcowych wynoszą 15.843 tys. ton, w szczególności w gminach Orneta i Sadlinki.

Miasta Pasłęk, Sztum, Nowy Dwór Gd. oraz Orneta mające 8-10 tys. mieszkańców, a także 20 wiejskich jednostek osadniczych pełni funkcję ośrodków gminnych.

Poza wsiami gminnymi o ludności powyżej 1000 mieszkańców jest jeszcze 7 wsi powyżej 1 tys. mieszkańców, 8 wsi w granicach 800-1000 mieszkańców oraz 37 wsi w granicach 500-800 mieszkańców.

Ludność miejska stanowi 59,8% ogółu ludności województwa. Jest to średnie zurbanizowanie. W kraju wynosi ono 60,9%.

Na terenie województwa znajduje się 17 miast / Młynary od 1984r., Kisielice od 1986r./.

Dynamika wzrostu ludności w miastach jest zbliżona do krajowej i wynosi 32%. Kwidzyn i Frombork wykazują dynamikę wysoką ponad 50%, średnią Susz 38%, Pieniężno 37%, Sztum 33%, Braniewo 33%, Elbląg 32%, Pasłęk 29%, Prabuty, Malbork, Dzierzgoń. Wolny wzrost Tolkmicko i Orneta 10%. Spadek 10% wykazuje tylko Nowy Staw. /74/

Przeważają miasta o niewielkiej ilości mieszkańców. I tak np. Elbląg 121.775 mieszkańców, 20 - 50 tys. Malbork, Kwidzyn, 10 - 20 tys. Braniewo. Pozostałe 13 miast małe do 10 tys., przy czym Młynary i Kisielice poniżej 2 t-yś., a Tolkmicko, Frombork, Pieniężno - 3 tys.

Teren województwa w wysokiej mierze podatny jest na zagrożenia ekologiczne. Występuje około 300 miejsc konfliktowych :

- miejsca zrzutu nieoczyszczonych ścieków komunalnych	89	miejsce,
- zrzut gnojowicy	92	" ,
- wysypiska odpadów stałych	54	" ,
w tym "Dzikie"	44	" ,

Teren zagrożony zrzutami zanieczyszczonych ścieków stanowi 14,7% ogólnej powierzchni województwa i zamieszkały jest przez 36,9% ludności. /20, 21, 22/.

III. Podstawowy układ dróg turystycznych.

Układ dróg turystycznych tworzą: tranzytowe drogi turystyczne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, główne drogi turystyczne o znaczeniu krajowym i regionalnym, drogi dojazdowe do rejonów turystycznych.

Główną trasę niewątpliwie stanowi autostrada nadbałtycka /istniejąca fragmentami/: Kaliningrad - Elbląg - Gdańsk - Szczecin, międzynarodowa trasa szybkiego ruchu: Gdańsk - Elbląg - Warszawa, krajowa trasa szybkiego ruchu : Bydgoszcz - Kisielice - Olsztyn. Wielką rolę odgrywają drogi turystyczne klasy III : Toruń - Grudziąc - Kwidzyn - Malbork - Stegna, droga t.zw. Pojezierza: Iława - Prabuty - Kwidzyn - Kościerzyna oraz droga krajowa kl.III: Elbląg - Braniewo - ZSRR i droga regionalna kl.III: Braniewo - Pieniężno - Orneta - Olsztyn.

Wymienione trasy doprowadzają ruch turystyczny z kraju na teren województwa. Funkcje dojazdowe i rozprowadzające pełnią drogi kl.IV : Elbląg - Sztutowo, Drewnica - Mikoszewo - Stegna - Krynica Morska, Elbląg - Tolkmicko - Pogrodzie, Sztum - Mikołajki Pom - Prabuty - Jaromierz - Łasin, Szysz - Stary Dzierzgoń - Przezmark.

Funkcję taką pełnią również drogi klasy V : Kwidzyn - Wandowo - Jaromierz - Kisielice - Brachlewo - Biała Góra - Sztum.

Główne drogi turystyczne w zbyt małym stopniu są wyposażone w obiekty turystyczne oraz udogodnienia technicznego zaplecza motoryzacji.

Gospodarka transportowa w województwie charakteryzuje się:

- słabo i nieracjonalnie ukształtowaną siecią kolejową,
- brakiem konkurencyjnego, wobec połączenia drogowego, połączenia kolejowego z aglomeracją gdańską,

- niestabilną strukturą miejsc nadawania i odbioru masy ładunkowej tworzona przez rozproszonych producentów rolnych,
- nie w pełni sprawną obsługą ludności w komunikacji autobusowej,
- niespełnianiem przez kolej funkcji przewoźnika przy dojazdach do pracy.

Podstawowe wyznaczniki komunikacji publicznej i przewozowej przedstawiono poniżej :

	1985	1987
1/ Linie kolejowe eksploatowane w km	677	494
a/ na 100 km ² wojew.	11,1	8,1
kraj	8,7	7,8
2/ Drogi publiczne o nawierzchni twardej w km	2950	2950
a/ na 100 km ² wojew.	48,3	48,3
kraj	49,5	49,5
3/ Drogi publiczne pokryte siecią autobusową w km	2534	2560
a/ na 100 km ² wojew.	41,5	41,9
kraj	37,3	38,0
4/ Przewozy PKP		
towarowe tys. ton	1310	1264
osobowe mln. osób	9,2	9,9
5/ Przewozy PKS		
towarowe tys. ton	1035	983
osobowe mln. osób	26,1	27,5
6/ Zarejestrowane pojazdy ogółem tys. szt.	81,9	91,6
samochody osobowe	38,6	42,6
" ciężarowe	8,5	9,4
motocykle	18,9	19,5

IV. Atrakcyjność turystyczna.

1. Charakterystyka ogólna.

Walory rozwoju gospodarki turystycznej województwa wyznaczają następujące główne składniki :

- obszary turystyczne /wypoczynkowe i krajoznawcze/ o łącznej powierzchni 1450 km², co stanowi około 23,8% powierzchni województwa ,/bliższe omówienie: tabela nr 5/,
- miejscowości turystyczno-krajoznawcze, zaliczane do ośrodków o międzynarodowym znaczeniu /Malbork, Frombork /,
- duże zróżnicowanie walorów środowiska przyrodniczego obszarów : Mierzeji Wiślanej, Wzgórz Elbląskich,
- walory dóbr kultury materialnej charakteryzujące się unikatowymi formami budownictwa i architektury zgrupowanymi przede wszystkim w ośrodkach miejskich,
- trasy turystyczno-motorowe wzdłuż głównych dróg komunikacyjnych łączące region z krajem oraz wiążące najtrudniejszy obszar - strefę nadmorską z ośrodkami miejskimi. Dużą atrakcją są unikalne szlaki wodne / na skale światowe/: Elbląg-Ostróda, Frombork-Krynica Morska przez Zalew Wiślany,
- zagospodarowanie turystyczne, a w szczególności baza noclegowa w ilości około 28 tys. miejsc / 9 miejsce w kraju / w obiektach turystycznych i wczasowych oraz 24 tys. miejsc w obiektach kolonijnych, obozach, biwakach dla dzieci i młodzieży ./tabela nr5/

Syntezytycznym wykładnikiem funkcji turystycznej jest baza noclegowa. Za pozytywny element tych rozmiarów funkcji należy uznać powstanie poważnych zasobów bazy wypoczynkowej.

W latach 1975-1985 wystąpiły tendencje spadkowe w podstawowej bazie noclegowej turystyczno-wczasowej i wypoczynkowej, co ilustruje poniższe zestawienie :

	tyś.miejsc noclegowych			
	1975	1980	1985	1987
- obiekty turystyczne razem	7,5	7,4	6,7	7,9
- obiekty czasowo-wypoczynk.	24,3	24,9	20,7	21,6

Stan ten jest wynikiem złożonych procesów i przedsięwzięć, wśród których za najważniejsze uznać należy postępujący, w prawdzie powoli, ale stale proces modernizacji obiektów, jak i urządzeń infrastruktury komunalnej.

Wielkość ruchu turystycznego w województwie oscyluje w granicach 1,2 mln osób w skali roku. /19/

Struktura terytorialna turystyki i wypoczynku występuje w 28 jednostkach administracyjnych, t.j. 15 miast i 13 gmin,

1/ strefa nadmorska - 3 miasta, 5 gmin.

Miasta : Braniewo, Frombork, Tolkmicko.

Gminy : Frombork, Milejewo, Stegna, Sztutowo, Tolkmicko.

W strefie tej wyodrębnione są 2 rejony

- Mierzeja Wiślana
- Wysoczyzna Elbląska.

2/ strefa pojezierna - 7 miast, 8 gmin.

Miasta : Dzierzgoń, Kwidzyna, Orneta, Pasłęk, Pieniężno, Prabuty, Susz,

Gminy : Gardeja, Kwidzyna, Mikołajki Pom., Młynary, Orneta, Płaskinia, Stary Dzierzgoń, Susz.

3/ ośrodki krajoznawcze - 2 miasta : Elbląg, i Malbork,

4/ obszary poza strefami- 2 miasta , 2 gminy.

Miasta : Nowy Dwór Gdański, Sztum,

Gminy : Nowy Dwór Gdański, Sztum.

Do podstawowych barier i uwarunkowań rozwoju turystyki w województwie należą :

- 1/ bariera ekologiczna, ograniczająca dalsze rozwijanie wypoczynku i turystyki w rejonie wód przybrzeżnych Bałtyku, z dużą obecnie degradacją środowiska wykluczającą korzystanie z kąpieli morskich,
- 2/ niedostateczny stan infrastruktury lub wręcz brak podstawowych urządzeń wodno-kanalizacyjnych.

Turystyka, obok rolnictwa i przemysłu stanowić będzie trzecią podstawową funkcję w gospodarce województwa, coraz bardziej liczące się źródło dochodów regionu oraz zwiększone możliwości zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych mieszkańców województwa.

W minionych latach 1975-1986 skryształizowały się główne cele polityki regionalnej dla rozwoju turystyki. Zmierzają one do :

- lepszego wykorzystania bazy materialnej turystyki przy zapewnieniu wzrostu ilościowego i standardu oraz przeciwdziałaniu jej dekapitalizacji,
- odbudowy uczestnictwa społeczeństwa w turystyce i wypoczynku,
- kontynuowania działań na rzecz zmniejszenia degradacji zasobów naturalnych turystyki, zwłaszcza walorów turystyczno-wypoczynkowych,

Zagospodarowanie turystyczne regionu w praktyce nie podporządkowało się ogólnym zasadom, takim jak :

- ochrona walorów turystycznych i wypoczynkowych,
- objęcie nadzorem regionu obszarów specjalnie chronionych,
- objęcie niektórych obszarów ekologicznego zagrożenia w miarę narastającej dekapitalizacji bazy materialnej - stopniowe ograniczenie turystyki, przy wykorzystaniu innych terenów,
- dostosowanie ruchu turystycznego do granic pojemności bazy turystyczno-wypoczynkowej,

- preferencja rozwoju funkcji uzdrowiskowych i lecznictwa uzdrowiskowego.

Proces ten przebiegał sporadycznie, mimo teoretycznych słusznych zakładanych zasad i celów zagospodarowania turystycznego. Dlatego nie udało się doprowadzić do uporządkowania struktury przestrzennej turystyki i wypoczynku ,

Uwzględniając stopień rozmieszczenia zasobów walorów turystycznych wydzielono formy dla rozwoju tej funkcji modyfikując je do 6 kategorii.

Do I obszaru zaliczone obszar Parku Krajobrazowego " Mierzeja Wiślana " / Kąty Rybackie - Piaski /.

Do II kategorii zaliczono :

- Nadmorski obszar krajobrazu chronionego / Mikoszewo-Sztutowo /,
- Park Krajobrazowy " Wzniesienie Elbląskie ",
- Pojezierze Kwidzyńskie.

Największa koncentracja turystyki o znaczeniu krajowym i międzynarodowym występuje w części północnej województwa / Pas Nadmorski, Park Krajobrazowy " Mierzeja Wiślana ", Zalew Wiślany, Park Krajobrazowy " Wzniesienia Elbląskie " /.

W sąsiedztwie tego obszaru znajdują się główne ośrodki krajoznawcze : Malbork, Frombork oraz Elbląg, położony na skrzyżowaniu szlaków turystyki pieszej, wodnej, motorowej. Jest to jeden z najbardziej zagrożonych ekologicznie obszarów w Polsce. Dotyczy to zwłaszcza obszaru Mierzeji Wiślanej , gdzie występuje nadkoncentracja funkcji turystycznej w stosunku do stanu zagospodarowania. Mierzeja Wiślana zaliczona została w planie krajowym do rejonu wymagającego dostosowania funkcji turystycznej do koniecznych rygorów ochrony środowiska i krajobrazu.

Zgodnie z przyjętymi założeniami polityka regionalna w turystyce miała charakter aktywno-adaptacyjny.

Doskonaleniu struktur przestrzennych towarzyszyła równolegle działalność prowadząca do usprawnienia struktur organizacyjnych i zarządzania gospodarką turystyczną poprzez :

- stworzenie prawnych, organizacyjnych, finansowych i inwestycyjnych warunków w wykonywaniu zróżnicowanych funkcji,
- wypracowanie powiązań ekonomicznych pomiędzy dochodami osiąganymi z turystyki przez jednostki świadczące usługi na terenie województwa, z wydatkami ponoszonymi na nowość, modernizację bazy materialnej turystyki, jak też na rzecz sprawnego funkcjonowania całej gospodarki miejscowości i obszarów turystycznych.

Działanie j.w. w pierwszym etapie zmierzało do stworzenia mechanizmów ekonomicznych i organizacyjnych, zapewniających sukcesywny wzrost standardu miejscowości nadmorskich oraz zachowanie ich pojemności ekologicznej, głównie poprzez :

- nadanie gminie Stegna i Sztutowo statusu gminy turystycznej oraz Stegnie i Krynicy Morskiej - statusu uzdrowiska,
- rozbudowę systemów infrastruktury technicznej dla zapewnienia ochrony środowiska,
- porządkowanie struktur przestrzennych i lepsze wyposażenie w obiekty usługowe całoroczne, w tym dla funkcji uzdrowiskowych,
- rozszerzenie oferty usługowej.

Z różnych względów te trafnie dobrane kierunki działania nie zostały zrealizowane. /17/

Nie były w pełni wykorzystane bazy o profilu leczniczo - zdrowotnym na Mierzei Wiślanej i nad Zalewem Wiślanym.

Na obszarach lasów państwowych istnieją 124 obiekty turystyczno-krajoznawcze.

2. Walory uzdrowiskowe.

W województwie występuje najbardziej popularny w kraju typ wód leczniczych : wody chlorkowo - sodowe z zawartością bromu. Odkryte złoża mineralne o wielkich zasobach występują w miejscowościach : Frombork, Krynica Morska, Kąty Rybeckie, co pozwala na rozwój lecznictwa uzdrowiskowego. Profilaktyka lecznicza rejonu nadmorskiego wykorzystuje walory klimatu i wody morkiej. Przebywanie przez dłuższy czas w klimacie nadmorskim o wysokiej wilgotności powietrza, działa hartującą i bodźcowo. Zwiększa naturalną odporność organizmu na ujemne wpływy częstych zmian pogodowych. W strefie czystej wody morskiej, wykorzystywana jest ona w sensie termicznym i mechanicznym / wpływ falowania / oraz fizyko-chemicznym / działanie soli morskiej/.

3. Walory wędkarskie

Zasoby rybne w wodach województwa są trudne do oceny, ze względu na stałą degradację wód i cieków. Według danych Zarządu Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego / 1980r. / w ramach systematycznego zarybiania wpuszczono 11,5 tys.kg ryb i narybku. Były to głównie gatunki : lin, sandacz, karaś, węgorz, płoć i pstrąg potokowy.

Okręg zrzeszał 13 tys.wędkarzy, którzy średnio odławiali 10 - 15 kg ryb.

Szczególnie atrakcyjne wody pod względem wędkarskim to : Dzierzgoń, rz.Balewka, Starorzecze, Panieńska Łacha w Solnicy, rz.Pasłęka wraz z Zalewem Pierzchałskim / z akwenami ograniczeniami związanymi ze strefą ochrony bobra /.

Walory wędkarskie mają też : rz.Linawa, rz.Fiszewska, rz.Tyna, jeziora : Białe, Jordanki, Kierstyty, Tauty i Głębock, w w mniejszej już mierze także : rzeki Liwa, Tuga i Elbląg.

Jezioro Drużno mające wielkie zasoby ryb jest wyłączone z eksploatacji ze względu na to, że włączone jest do rezerwatu ptactwa.

4. Walory myśliwskie.

Według danych Polskiego Związku Łowieckiego w 1980r. w województwie istniało 103 obwody łowieckie o wielkości w granicach 3220 - 9800 ha, 16 kół łowieckich / 93 myśliwskich/.
Spis zwierzyny wykazał stan : łosie - 140 sztuk, jeleni europejski - 1030 szt., jeleni sika - 170, daniel - 120, sarna - 9160, dzik - 1780, lis - 1200, zając - 32400, bażant - 7050, kuropatwa - 10100 sztuk.
Ogólnie biorąc ilość zwierzyny w porównaniu np. z 1977r. zwiększyła się.

Na akwenach wodnych, a zwłaszcza Zalewie Wiślanym znajdują się wielkie zasoby łownego ptactwa.
Pojawił się też wilk.

5. Walory żeglarskie i jeździeckie.

Turystyka specjalistyczna, ze względu na bogate zasoby, ma największe możliwości rozwoju w żeglarstwie i jeździectwie.

Dla potrzeb żeglarstwa wyznaczono przede wszystkim dwa akweny : Zalew Wiślany i jezioro Dzierżgoń z portami w Kątach Rybackich, Krynicy Morskiej, Fromborku, Suchaczu i Tolkmicku. Zarejestrowanych jest 8 klubów żeglarskich posiadających łącznie 287 jednostek pływających, w tym 2 jachty pełnomorskie i 15 jachtów zatokowych.

Zaplecze hippiki stanowią istniejące stadniny, ośrodki hodowlane, m.in. w Kadynach i Miłosnej k. Kwidzyna .

6. Walory dóbr kultury

Z dostępnych badań i opracowań wynika, że celem ruchu turystycznego są walory dóbr kultury, a wśród nich :

- zabytki archeologiczne,
- zabytki architektury i budownictwa,
- zabytki techniki i kultury materialnej,

Zabytki archeologiczne to przede wszystkim grodziska i obiekty z okresu życia ludów epoki żelaza i epoki wczesno-średniowiecznej, a przede wszystkim te istniejące w Klasztorze, Kołodziejach, Tolkmicku, Karszewie, Zajączkowie, Łęczu.

Badania archeologiczne prowadzone w sposób systematyczny i kompleksowy w Nowym Targu, Przebrnie, Stążkach, Nowince i ostatnio w Janowie, dostarczyły materiałów do pełniejszego poznania osadnictwa pruskiego i Łużyckiego.

W okresie panowania Krzyżaków i zaboru pruskiego, wytworzył się charakterystyczny typ budownictwa i sztuki. Licznie reprezentowane są kościoły typu warmińskiego, pruskie budownictwo pałacowe i chałupy z podcieniami / Kmiecín, Stalewo, Różyny, Marynowy, Nowa Kościelnica/. Szczątkowo zachowały się zespoły chałup ryglowych z XVIII wieku.

Do szczególnie wartościowych zabytków, stanowiących cel wycieczek należą : we Fromborku Wzgórze Fromborskie wraz z zespołem zabytkowym obejmującym katownię i pałac biskupi, zespół zamku w Malborku, a także zamek i katedra gotycka w Kwidzynie.

Z zabytków techniki na uwagę zasługuje kilka zachowanych wiatraków w : Palczewie, Wikrowie, Drewnicy, młyny wodne w Szadowie i Godkowie, zwodzone mosty w Rybinie, wodociągki miejskie w Trabutach.

Do interesującego zespołu dóbr kultury, stanowiącego cel wycieczek, są przejawy tradycyjnej kultury ludowej /taniec, podania i obrzędy, literatura ludowa, muzyka, śpiew / i sztuki ludowej / strój, ludowy, meble, tkaniny dekoracyjne/, najczęściej eksponowane w galeriach sztuki i muzeach.

Szczególnie interesujące są pozostałości działalności Mennonitów wraz z okazałym cmentarzem pomennonickim w Stogach ./63/

Przedmiotem zainteresowania krajoznawczego były też aktualnie funkcjonujące zakłady przemysłowe, a wśród nich przede wszystkim Zakłady Mechaniczne "Zamech".

Grupę parków cennych pod względem dendrologicznym reprezentuje ponad 100 zespołów zieleni, występujących często jako otoczenia dworów, pałaców, jako pozostałość XVIII - XX wiekowej sztuki ogrodowej.

Szczególnie atrakcyjnym celem wycieczek były głązy narzutowe / szczególnie "Święty Kamień " w Zalewie Wiślanym/, źródła rzeczne i jeziora, rezerваты przyrody / zajmują łączną powierzchnię 6110 ha/.

Pomników przyrody jest według danych Konserwatora Przyrody 125.

Nagromadzenie zespołów i bogactw walorów szczególnie w miejscach we Fromborku, Malborku i Elblągu.

Ogółem godne uwagi są 83 miejscowości województwa, w tym 59 mniejszych posiada pojedyncze zespoły lub obiekty krajoznawcze.

Z punktu widzenia turystycznego poważne znaczenie miały ważniejsze przejawy życia kulturalnego regionu. Szczególnie wymienić należy " Dni Jagiellońskie", nawiązujące do dawnych jarmarków ludowych, a także " Galeria El " / w dawnym zespole poddominikańskim/, wystawy.

Istotność zaistniałych w przeszłości faktów i wydarzeń historycznych udokumentowana została najczęściej w formie pomników, tablic pamiątkowych, opisów, podań historycznych i legend, nierzadko o istotnym znaczeniu patriotycznym i dydaktycznym.

Szczególnie licznie odwiedzany był obóz koncentracyjny "Stutthof" w Sztutowie - Muzeum Martyrologii.

7. Elbląsko - Ostródzki Szlak Wodny . / 40, 50, 51, 56, 62 /

Szlak wodny elbląsko-ostródzki swą wielką popularność zawdzięcza pięciu pochylniom, stanowiącym urządzenie jedyne w swoim rodzaju w Europie. Szlak ma łączną długość 804 km i leży w mniej znanym na terenie Polski regionie zwanym Powiśle. Szlak jest częściowo naturalną, a częściowo sztuczną arterią wodną. Jest to stara budowla niezwykle atrakcyjna pod względem krajobrazowym a także interesująca pod względem technicznym.

Trasę obsługuje stateczek motorowy, który może jednorazowo zabierać około 80 osób. Zwykle trasę obsługują dwa statki, poruszające się w odwrotnych kierunków. W okresie szczególnie nasilonego ruchu w różnych wariantach trasy do dyspozycji turystów stoi pięć sprawnych statków.

Ciekawostkę techniczną stanowią pochylnie.

Wyciąg pochylni może jednocześnie transportować dwa statki w odwrotnych kierunkach. Takie same bowiem urządzenie znajduje się na górnej i dolnej części pochylni. Jest jedna tylko maszynownia dla całego urządzenia. Lina transportująca wagony działa na zasadzie obwodu zamkniętego. Proces transportowania statku trwa około 15 minut. Na pochylni Buczyniec statek opada o 21,5m. Łącznie jest na szlaku 5 pochylni o podobnych do siebie funkcjach i mechanizmach.

Pokonywana w ten sposób różnica wzniesień wynosi łącznie 104m.

Realny projekt techniczny stworzył inż. J. I. Steenke w 1825 r. Do realizacji projektu przystąpiono w 1848r. W I etapie prac wykonane połączenie między poszczególnymi jeziorami, sypano wały, budowano pochylnie i obniżano lustra wody szeregu jezior do poziomu 104 m. Ostatecznie prace zakończono w 1876r. Po zniszczeniach wojennych Kanał latem 1946r. udostępniono dla transportu surowca drzewnego. Pierwszy statek pasażerski popłynął z Elbląga do Ostródy w lipcu 1947r. Od 1978r. rejon Kanału Elbląskiego został uznany za zabytek techniki.

Oceniając wartość techniczną zabytku i wyjątkowe walory krajoznawcze, aktualnie rozważana jest celowość powołania Towarzystwa Przyjaciół Kanału Elbląskiego. Opracowany został projekt statutu.

8. Lądowe znakowane szlaki piesze /45, 52, 68, 77/.

Koncepcja i systemy znakowania oraz zasady konserwacji szlaków opracowane zostały przez Polkie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze w 1953r. przez Zarząd Okręgu Komisje Turystyki Pieszej. System ten z niewielkimi modyfikacjami przetrwał do dziś. Aktualnie za stan znakowania odpowiedzialny jest Zarząd Wojewódzki PTTK w Elblągu Komisja Turystyki Pieszej.

Długość lądowych pieszych znakowanych szlaków turystycznych wynosi w województwie 442 km, przy czym w 1988r. przybyło 76 km, odnowiono 54 km.

Pośród szlaków pieszych najważniejsze to :

- "kopernikowski" wyznakowany kolorem czerwonym :

Gardeja-Kwidzyn-Biała Góra-Malbork-Myszewo-Elbląg-

Sucharz-Tolkmicke-Frembork-Braniewo-Jez. Pierzchałskie-

Pieniężno-Henrykowo. Szlak ma powiązanie ze szlakiem

w województwie olsztyńskim i toruńskim,

- Szlaki Bażanterii Elbląskiej
 - "górski" wznakowany kolorem niebieskim,
 - "leśny" j.w.
 - "ścieżka jaszczurek" wyznakowany kolorem zielonym

Pozostałe istniejące szlaki znakowane mają mniejsze znaczenie. Nie prowadzono obserwacji nasilenia ruchu turystycznego na wymienionych szlakach. Prowadzone wywiady pozwalają na stwierdzenie, że ze znakowanych ścieżek w celu turystycznym korzysta około 30 tys osób rocznie.

Znakowanie dokonane jest według obowiązującej instrukcji znakarskiej, zatwierdzonej przez Komisję Turystyki Pieszej Zarządu Głównego PTTK w Warszawie.

Aktualnie trwają prace nad instrukcją znakarską jednolitą dla znakowania pieszego, nizinnego, górskiego oraz narciarskiego.

Charakterystyczną grupę szlaków tworzą typowe trasy kombinowane : autobusowo:kolejowo:piesze Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych. W zasadzie na terenie województwa zostało ustalonych 7 tras o łącznej długości około 1050 km i górnej liczbie 132 obozy wędrowne.

Trasy typowe :

- nr 1 "Wzdłuż Zalewu Wiślanego" - Frombork-Huta Żuławska-Kadyny-Elbląg-Jazowo-Sztutowo-Stegienka-Gdańsk. Przewidziano wędrowkę pieszą o długości 180 km z wypadami do Krynicy Morskiej i Malborka.
- nr 2 "Imienia 500 Rocznicy Urodzin Mikołaja Kopernika" :
Orneta-Henrykowo-Pieniężno-Braniewo-Frombork-Błudowo-Młynary-Pasłęk-Elbląg-Malbork. Wędrowka piesza 152 km z przejazdami PKP około 84 km.

- nr 3 "Śladami Grodzisk Staropruskich" : Malbork-Elbląg-Pasłęk-Młynary-Huta Żuławska-Kadyny-Frombork-Braniewo, piesza o długości 148 km, w tym 62 km PKP lub PKS.
- nr 4 "Po Wysoczyźnie Elbląskiej i Dolinie Dolnej Wisły" : Pasłęk-Henrykowo-Pieniężno-Płoskinia-Braniewo-Kadyny-Elbląg-Malbork-Brachlewo-Kwidzyn, kolarska lub piesza z przejazdami PKP lub PKS. Długość około 200 km.
- nr 5 "Przez Pola Grunwaldzkie" : Malbork-Elbląg-Pasłęk, dalej przez wojew. olsztyńskie do Działdowa, piesza z przejazdami PKP i PKS o łącznej długości około 200 km.
- nr 6 " Eksperymentalna" : Pieniężno-Płoskinia-Braniewo-Elbląg-Malbork-Brachlewo-Kwidzyn, kolarska o długości 169 km.
- Ponadto trasa " Przez Pojezierze Iławsko-Ostródzkie na Powiśle".
9. Rozwój turystyki a ochrona środowiska /30,31,44,50,64,66,69,72,73/.
-

Dotychczasowy rozwój zagospodarowania turystycznego województwa niestety nie wykluczył^{sytuacji} szkodliwie konflikto-
jako efektu szeregu skutków przestrzennych i ekologicznych.

Działło się tak, mimo :

- powiązania terenów turystycznych z systemem obszarów chronionych,
- prób kompleksowego zabezpieczenia środowiska na terenach zainwestowania turystycznego.

Strefowe próby zagospodarowania parków krajobrazowych, wydzielone strefy o zróżnicowaniu dostępności i intensywności użytkowania sprzyjało zachowaniu nagromadzonych wartości przyrodniczych, kulturalnych i turystycznych.

W obrębie obszarów chronionego krajobrazu leżą wszystkie ważniejsze rejony i zespoły turystyczne.

Racjonalnemu kształtowaniu w krajobrazie na terenach chronionych sprzyja lokalizacja istniejącej bazy turystycznej na glebach najsłabszych rolniczo oraz terenach bezleśnych / z wyjątkiem obozowisk turystycznych i części campingów/, w pewnym oddaleniu od wód a także niezbyt duża ogólnie koncentracja bazy turystycznej, która nie osiągnęła jeszcze dopuszczalnych parametrów pojemnościowych.

W zbyt małym stopniu, realizują ideę ochrony dóbr kultury materialnej i krajobrazu kulturalnego, prowadzono adaptację budynków i obiektów zabytkowych, zwłaszcza na wsi, dla potrzeb turystyki.

Udane przykłady takiej działalności, to : wiatrak typu holenderskiego w Drewnicy, pałac w Kadynach, dworek w Rakowcu, nie zmieniają ogólnej sytuacji szybkiego zniszczenia i dwastacji istniejącej substancji zabytkowej. /10/

Znaczne zaniedbania w sferze ochrony środowiska prowadzą do szybkiej degradacji walorów turystycznych. Typowym przykładem jest katastrofa ekologiczna Zatoki Gdańskiej, Zalewu Wiślanego, szeregu cieków i jezior. Problemy ekologiczne nie wynikły, jak dotychczas z nadmiernego rozwoju turystyki / w pewnej mierze dotyczy do określonych rejonów Mierzei Wiślanej / a z innych powodów.

Dotychczas podjęte próby rozwiązywania problemów ekologicznych należy uznać jako cząstkowe.

W strukturze przestrzennej terenów turystycznych ważną rolę odgrywa system terenów specjalnie chronionych, który zabezpiecza znacznie ochronę wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturalnych, a tym samym ochronę walorów turystycznych.

Na terenie województwa istnieje wielkoprzestrzenny system ochrony przyrody i krajobrazu. Składają się nań następujące elementy :

- około 30 rezerwatów przyrody,
- 3 parki krajobrazowe : M¹erzeja Wiślana, Wysoczyzna Elbląska , jez.Jeziorak, /fragment/,
- obszary chronionego krajobrazu.

Sieć obszarów chronionego krajobrazu obejmuje ważniejsze rzeki : Wisłę z Nogatem, Szkarpawę i deltę Wisły, Liwę, Pasłękę, Wałszę, Dzierzgoń, Wąsą, Warnę, Banówkę, Drwęcę Warmińską, W Elbląg wraz z Kanałem Elbląskim, Baudę a także większe jeziora wraz z otoczeniem leśnym.

V. Ruch turystyczny za lata 1976 - 1979 .

Statystyka ruchu turystycznego oparta na jednolitej metodzie i przy uwzględnieniu danych GUS, Ministerstwa Oświaty i Wychowania oraz na wynikach badań ankietowych, pozwala na stwierdzenie, że rok 1976 był pierwszym okresem sprawozdawczym w układzie województwa elbląskiego, który umożliwił prawidłową ocenę ruchu turystycznego.

Podano to w poniższym zestawieniu :

Ruch turystyczny w latach 1976-1979, wyrażony
liczbą turystów w tysiącach :

Rodzaj turystyki w liczbach	1976	1977	1978	1979
Turystyka pobytowa	280,4	313,7	307,9	314,2
- wczasy	137,7	151,8	151,5	160,2
- kolonie, obozy stałe młodzież.	39,4	46,4	44,1	38,8
- indywidualni, nierejestrowani	103,3	115,3	112,3	115,2
Turystyka wycieczkowa	408,8	385,9	379,0	369,3
- obozy wędrowne, biwaki młodzieży i wycieczki dzieci	12,3	10,1	8,0	10,3
- Wykorzystujący obiekty noclegowe rejestrowane	204,1	188,9	183,5	177,3
- indyw. nierejestrowani	192,4	186,7	187,5	181,7
Turystyczny wypoczynek po pracy	1071,1	1082,9	1098,9	995,0
O g ó ł e m :	1760,3	1782,5	1785,8	1678,5

Natomiast ruch turystyczny wyrażony w turystodniach w tysiącach kształtował się następująco :

Turystyka pobytowa	4905,1	5080,8	5025,3	4501,8
- wczasy	2239,3			
- kolonie i obozy młodzieżowe	863,3			
- indywid.nierejestrowani	1802,5			x/
x/ brak szczegółowych danych				
Turystyka wycieczkowa	2096,2	2323,8	2600,9	2043,2
- obozy wędrowne, biwaki młodz. wycieczki dzieci	139,8	106,4	94,0	115,0
- wykorzyst.obiekty noclegowe turystyczne	923,6	1048,0	1176,4	975,9
- indywid.nierejestrowani	1032,8	1169,4	1330,5	952,3

Turystyczny wypoczynek po pracy	1365,1	1380,1	1402,5	1268,0

Struktura rodzajowa ruchu turystycznego

/uczestnicy w %% przedstawiona została poniżej :

Turystyka pobytowa	100,0	100,0	100,0	100,0
- wczasy	49,1	48,4	49,2	51,0
- kolonie i obozy stałe	14,1	14,8	14,3	12,3
- indywid.nierejestr.	36,8	36,8	36,5	36,7

Turystyka wycieczkowa	100,0	100,0	100,0	100,0
- obozy wędrowne, biwaki młodzież.i wycieczki dzieci	3,0	2,6	2,1	2,8
- wykorzyst.obiekty turyst.	49,9	49,0	48,4	48,0
- indywid.nierejestr.	47,1	48,1	49,5	49,2

Struktura rodzajowa ruchu turystycznego w układzie
turystodni / w %%/ przedstawiona została poniżej :

Turystyka pobytowa	100,0	100,0	100,0	100,0
- wczasy	45,7	42,9	43,9	46,7
- kolonie i obozy młodz, stałe	17,6	20,7	20,0	16,8
- indywidualni nierejestr.	36,7	36,4	36,1	36,5
Turystyka wycieczkowa	100,0	100,0	100,0	100,0
- obozy wędrowne, biwaki młodz. i wycieczki dzieci	6,7	4,6	3,6	5,6
- wykorzyst. obiekty turyst.	44,1	45,1	45,2	47,8
- indyw. nierejestr.	49,2	50,7	51,2	46,8

Wyniki badań wykazują, że w 1979r. około 21,5% wyjazdów na turystyczny wypoczynek po pracy stanowiły wyjazdy weekendowe połączone z noclegiem, a 78,5 % wyjazdów było wypoczynkiem beznoclegowym związanym z turystyką. Dominującym obszarem wyjazdów wypoczynku po pracy jest Mierzeja Wiślana / ponad 80%/, a w mniejszej mierze Zalew Wiślany i Wzniesienia Włblaskie.

Istotnym miernikiem analizy ruchu turystycznego i zagospodarowania w zakresie turystyki jest liczba noclegów, wykorzystanych przez turystów w bazie noclegowej turystycznej, uzupełniającej / pozaturystycznej / i prywatnej.

Wykorzystane noclegi w tys.

Turystyka pobytowa	4624,6	4767,1	4717,4	4187,6
- wczasy	2101,6	2026,7	2056,7	1941,5
- kolonie, obozy stałe młodz.	823,8	1005,5	958,6	719,4
- indyw. nierejestr.	1699,2	1734,9	1702,1	1526,7

Turystyka wycieczkowa	1687,5	1938,1	2221,9	1673,7
- obozy wędrownie, biwaki młodz.				
i wycieczki dzieci	127,6	96,3	86,0	104,7
- wykorzyst. obiektów turyst.	719,5	859,1	992,9	798,4
- indywid. nierejestr.	840,4	982,7	1143,0	770,6
Turystyczny wypoczynek po pracy	294,0	297,2	303,6	273,0

Interesującym wskaźnikiem uczestnictwa w ruchu turystycznym jest liczb dni przypadająca średnio na turystykę w poszczególnych formach turystyki.

Sredni okres w ruchu turystycznym
/ liczba turystodni na 1 uczestnika /

Turystyka pobytowa	17,5	16,2	16,3	14,3
- wczasy	16,3	14,4	14,6	13,1
- kolonie i obozy stałe młodz.	21,9	22,7	22,7	19,5
- indywid. nierejestr.	17,4	16,0	16,7	14,3
Turystyka wycieczkowa	5,1	6,0	6,7	5,5
- obozy wędrownie, biwaki młodz.				
i wycieczki dzieci	11,4	10,5	11,8	11,2
- wykorzyst. obiektów turyst.	4,5	5,5	6,4	5,5
- indyw. nierejestr.	5,4	6,3	7,1	5,2
Turystyczny wypoczynek po pracy /weekendy/	1,3	1,3	1,3	1,3

W 1978r. miała miejsce stagnacja w rozwoju turystyki pobytowej, a w 1979r. cofnięcie się tego rozwoju również w turystyce wycieczkowej.

Analiza sezonowości ruchu turystycznego w latach 1976-1978
według miesięcy w turystyce urlopowo-wakacyjnej przedstawia się
następująco / turystodni w %% /

M i e s i ą c	1976	1977	1978
Styczeń	3,6	5,9	5,3
Luty	2,3	2,7	4,3
Marzec	2,2	2,2	2,6
Kwiecień	2,2	2,0	2,4
Maj	4,4	3,3	3,7
Czerwiec	20,9	20,5	17,7
Lipiec	30,1	29,5	29,5
Sierpień	23,6	22,2	22,3
Wrzesień	5,9	5,0	4,7
Październik	2,1	2,2	2,6
Listopad	1,7	2,1	2,5
Grudzień	1,0	2,1	2,4

Sezon turystyczny w województwie trwał w latach :

1976	31.05 - 13.09	106 dni
1977	1.06 - 7.09	99 dni
1978	1.06 - 1.09.	96 dni

Celowe więc jest rozwijanie wszelkich form turystycznych w
innym także okresie.

Ruch turystyczny w miesiącach letnich

w latach 1976 - 1978 / turystodni w mln./

Turystyka pobytowa	4,0	4,3	4,1
Turystyka wycieczkowa	1,4	1,3	1,4

VI. Ruch turystyczny w województwie za 1978r i 1979r. na tle
wykorzystania bazy turystycznej i struktury przestrzennej.

Charakterystyka ruchu turystycznego na przykładzie tylko 1979r. z wynika z faktu możliwości uzyskania w miarę kompletnych danych, jak też, że był to rok, w którym zanotowano najwyższe wartości, co pozwala na uogólnienie charakterystyki tego zjawiska.

Ruch turystyczny we wszelkich jego formach za 1979r. przedstawiony został poniżej w tys. osób i tysiącach noclegów :

Turystyka pobykowa	314,2	4787,6
- wczasy	160,2	1941,5
- kolonie, obozy stałe młodzieży	38,8	719,4
- indywidualna, nierejestr.	115,8	1526,7
Turystyka wycieczkowa	364,9	1622,1
- obozy wędrowne/bez wycieczek dzieci/	5,9	53,1
- wykorzystanie obiektów turystycznych	177,3	798,4
- indywid. nierejestr.	181,7	770,6

Największa koncentracja ruchu turystycznego miała miejsce w miesiącu lipcu :

- turystyka pobykowa	32,8%
- turystyka wycieczkowa	24,4%

/średni odsetek z liczby turystyki w latach 1976-1978/

Koncentracja turystyki dzieci i młodzieży odbywała się głównie w II i III dekadzie czerwca, w lipcu oraz w I i II dekadzie sierpnia.

Potencjał noclegowy przedstawiał się następująco :

Baza noclegowa / w tys.miejsc/	turystyka pobytowa
sezonowa	20,7
całoroczna	3,7
młodzieżowa	12,3
Razem	36,7

W 1978r. wykorzystanie sezonowe miejsc noclegowych /lipcowa koncentracja turystów/ liczonych w odsetkach całorocznego ruchu turystycznego w poszczególnych formach ruchu turystycznego przedstawiała się następująco :

wczasy	32%
kolonie i obozy stałe	46%
obozы wędrownе i biwaki młodzieży	47%

Wykorzystanie bazy noclegowej przedstawiono poniżej :

Baza noclegowa	pobytowa
sezonowa	1711,9
całoroczna	569,2
młodzieżowa	772,5
Razem	3053,6
	wycieczkowa
sezonowa	98,3
całoroczna	699,5
Razem	797,8

Noclegi w lipcu kształtowały się następująco :

	turystyka pobytowa
sezonowa	677,1
całoroczna	171,1
młodzieżowa	309,4
Razem	1157,6

	turystyka wycieczkowa
sezonowa	30,5
całoroczna	174,8
Razem	205,3

	turystyka wycieczkowa
sezonowa	2,9
całoroczna	1,8
Razem	4,7

Wypoczynek po pracy wyrażony w tysiącach był następujący :

Uczestnicy	995
Noclegi	376

Ruch turystyczny i baza noclegowa, jako jego konsekwencja, nie nakładają się w województwie równomiernie.

- Największa koncentracja występuje w północnej strefie gmin Stegna i Sztutowe. Atrakcyjność turystyczna tego regionu prowadzi do znacznej koncentracji osób wypoczywających, głównie w okresie letnim nad brzegiem morskim i zalewem.
- Drugim rejonem jest Wysoczyzna Elbląska z obszarem gmin : Frombork, Tolkmicko, Milejewo i częściowo Elbląg z licznymi wzniesieniami i zalesieniem.
- Trzeci obszar to Pojezierze Iławskie z gminami : Dzierżgoń, Gardeja, Kwidzyn, Prabuty, Stary Dzierżgoń, Susz, Sztum, Ryjewo, Kisielice, Mikołajki Pomorskie, Stary Targ. Znaczna ilość jezior i zalesienie.

Uczestnicy korzystający z noclegów w obiektach rejestrowanych w 1979r. w tym obszarze/w tys/ :

	Turystyka pobytowa
sezonowa x/	122,8
całoroczna	49,2
młodzieżowa	9,1
Razem	181,1

x/ w tym 80% to uczestnicy korzystający z pól biwakowych i campingowych.

	Turystyka wycieczkowa
- sezonowa	8,4
- całoroczna	2,9
Razem	11,3

- Rejon Wysoczyzny Elbląskiej nie jest dotychczas dostatecznie wykorzystany turystycznie. Część tego rejonu przylega do Zalewu Wiślanego. Dominującą formę ma tutaj turystyka wycieczkowa /ukształtowanie powierzchni, wysoki stopień zalesienia, atrakcyjne krajobrazy, zabytki Fromborka i Elbląga /.

Wskaźnik potrzeb na noclegi w lipcu, jako miesiącu najwyższej frekwencji sezonowej turystów, kształtuje się tu na poziomie 35% w sezonowej turystyce pobytovej, 30% w całorocznej turystyce pobytovej, 40-50% w turystyce młodzieży.

Ostatni wskaźnik dokumentują uczestnicy korzystający z noclegów w obiektach w 1979 r. w /tys./

	turystyka pobytowa
sezonowa	6,4
całoroczna	1,0
młodzieżowa	14,2
Razem	21,6

	Turystyka wycieczkowa
sezonowa	16,0
całoroczna	45,3
Razem	61,3

Noclegi w bazie noclegowej według okresów eksploatacji w rejonie
Wysoczyzny w 1979r. / w tys./

	Turystyka pobytowa
sezonowa	89,9
całoroczna	13,3
młodzieżowa	244,9
Razem	348,1

	Turystyka wycieczkowa
sezonowa	48,0
całoroczna	264,4
Razem	312,4

Noclegi w lipcu w tys.

	Turystyka pobytowa
sezonowa	31,5
całoroczna	4,0
młodzieżowa	38,0
Razem	133,5

	Turystyka wycieczkowa
sezonowa	14,4
całoroczna	66,1
Razem	80,5

Baza noclegowa wg. okresów eksploatacji na
Wysoczyźnie Włbskiej w 1979r. w tys.

	Turystyka pobytowa	
	zespół.	prywatnie
sezonowa	1,4	1,4
całoroczna	-	-

młodzieżowa	3,9	-
Razem	5,0	1,4

Turystyka wycieczkowa

sezonowa	1,1	-
całoroczna	0,4	-
Razem	1,5	-

Turystyczny wypoczynek po pracy na Wysoczyźnie
w 1979r. w tys.

Uczestnicy	255
Noclegi	70
Miejsca noclegowe	-

- Rejon Pojezierza Iławskiego w granicach województwa obejmuje
w zasadzie Dolinę Wisły i zachodni skrawek Pojezierza.

Uczestnicy korzystający z noclegów w obiektach rejestrowanych
na Pojezierzu Iławskim w 1979r. w tys.

Turystyka pobytowa

- sezonowa ^{x/}	4,2
całoroczna	1,9
młodzieżowa	16,1
xRazem	22,2

Turystyka wycieczkowa

sezonowa	2,8
całoroczna	22,9
Razem	25,7

x/ 75% uczestników na polach namiotowych i campingowych.

Noclegi w bazie noclegowej Pojezierza wg okresów eksploatacji w 1979r. w tys.

	Turystyka pobytowa
sezonowa x/	56,4
całoroczna	10,4
młodzieżowa	278,9
Razem	345,7
x/ 75% na polach biwakowych i campingach.	

	Turystyka wycieczkowa
sezonowa	7,1
całoroczna	272,0
Razem	279,1

Około 40% obszaru województwa stanowią tereny, które przyjmują nieznaczoną liczbę uczestników ruchu turystycznego.

Uczestnicy korzystający z noclegów w bazie noclegowej w rejonach rozproszonych wg okresów eksploatacji w 1979r. w tys.

Baza noclegowa	Turystyka pobytowa
sezonowa	0,2
całoroczna	-
młodzieżowa	5,3
Razem	5,5
	Turystyka wycieczkowa
sezonowa	7,5
całoroczna	10,6
Razem	18,1

a noclegi w bazie noclegowej wg okresów eksploatacji w tych rejonach w 1979r. w tys.

	Turystyka pobytowa
- sezonowa	2,6
całoroczna	-
młodzieżowa	91,9
Razem	94,5

	Turystyka wycieczkowa
sezonowa	8,3
całoroczna	47,4
Razem	55,7

Względy atrakcyjności walorów turystycznych, jak też powyższy charakterystyka ruchu turystycznego i zagospodarowania, wskazuje, że w latach 1976 - 1986, ukształtowały się funkcje wypoczynku i turystyki wg następującej struktury rodzajowej :

- wypoczynek pobytowy,
- wypoczynek świąteczny,
- turystyka krajoznawcza,
- turystyka specjalistyczna.

VII Zagospodarowanie Turystyczne.

1/ Charakterystyka ogólna

Województwo elbląskie znajduje się w grupie 20 województw w kraju posiadających znaczne nagromadzenie terenów o wybitnych walorach turystycznych oraz znaczną koncentrację bazy turystycznej. Pod względem liczby miejsc noclegowych posiada 2,5% ogólnego potencjału / 13 miejsce/. Zdolność recepcyjna wynosi 2% zdolności krajowej / 15 miejsce/.

Elbląskie mieści się w grupie województw przekraczających średnią krajową wykorzystania zdolności recepcyjnej. Kształtuje się ona na poziomie 82% / 8 miejsce/. T.zw. syntetyczny wskaźnik "uturystycznienia" wynosi 0,89% / 17 miejsce/. W skali makroregionalnej i regionalnej pozycja województwa jest ni-ższa . Np.baza noclegowa wynosi tylko 9,0% bazy ogólnej makroregionu.

Obecne zagospodarowanie województwa jest wynikiem wieloletnich działań różnych gestorów bazy noclegowej zwłaszcza zakładów pracy. Działalność inwestycyjna obiektów wczasowych zapoczątkowana została w latach 60-tych. W okresie lat 1970 - 1980 zapoczątkowano natomiast próby modernizacyjne, które kontynuowano w latach 1986 i obecnie. Poziom zagospodarowania województwa nie dorównuje jego walorom.

Istnieje nierównomierny rozwój bazy turystycznej w poszczególnych rejonach. Intensywny i żywiołowy proces zagospodarowania występuje właściwie jedynie na Mierzei Wiślanej, gdzie skupia się ok.75% /1986r./ ogółu miejsc noclegowych.

Również dysproporcje występują w zakresie form ruchu turystycznego. Dominuje infrastruktura podporządkowana wypoczyn-

kowi pobytowemu, a w tym w przeważającej części obiekty sezonowe.

Występuje również ogromny problem środowiskowy. Zanieczyszczone akweny Zatoki Gdańskiej i Zalewu Wiślanego oraz brak oczyszczalni ścieków i kanalizacji wytworzyły progi ekologiczne i ekonomiczne, których pokonanie uzależnia dalszy rozwój gospodarki turystycznej.

W modelowym dotychczasowym zagospodarowaniu turystycznym można wyróżnić dwa podstawowe elementy składowe :

- strukturę funkcjonalno-przestrzenną,
- system obsługi

Funkcje te wyznaczały następujące jednostki strukturalne :
obiekty turystyczne, miejscowości turystyczne, zespoły turystyczne,
rejony turystyczne, kompleksy i obszary turystyczne.

Jednostkowe obiekty turystyczne to: hotele, pensjonaty, zajazdy, schroniska turystyczne, schroniska młodzieżowe, pokoje gościnne, campingi, pola biwakowe, ośrodki wypoczynkowe, obozowiska ZHP, obiekty kolonijne, zespoły domów letniskowych i sporadycznie obiekty specjalistyczne : stacje wodne, ośrodki żeglarskie, schroniska wędkarskie, domki myśliwskie.

Pod względem wielkości bazy turystycznej można wyróżnić 4 grupy miejscowości :

- małe	do 500 miejsc noclegowych
średnie	500 - 2000 miejsc noclegowych
duże	2000 - 5000
bardzo duże	powyżej 5000

W tym obrazie wyróżniają się Stegna Gd. i Krynica Morska, które osiągnęły rangę miejscowości bardzo dużych. 10 miejscowości mają rangę dużą, 18 - średnią, a pozostałe 85 małą.

Do sieci osadnictwa turystycznego zaliczone 105 miejscowości.

Liczba miejscowości małych wynika przede wszystkim z rozproszenia bazy obsługi turystyki krajoznawczej i wypoczynku świątecznego o znaczeniu lokalnym.

Różne formy wypoczynkowe są obsługiwane przez 82 miejscowości, a turystyka krajoznawcza i specjalistyczna przez 63. Wyrażna ich specjalizacja to turystyka wypoczynku młodzieży i turystyki krajoznawczej.

W strukturze osadnictwa turystycznego wyróżnia się grupa miejscowości letniskowych /wsie turystyczne/ i kolonijnych. Wsi letniskowych jest 12, jak np. Stegna Gd., Mikoszewo, Jantar. Dominuje w nich prywatna baza turystyczna /pokoje gościnne, domy letniskowe/. 4 wsie otrzymały profil wsi skansenowych, gromadzących obiekty tradycyjnego budownictwa wiejskiego, użytkowane turystycznie. Są to : Łącze, Drewnica, Tropy i Próchnik. W 4 miejscowościach istnieją obiekty wyłącznie przeznaczone dla młodzieży. Najważniejsze to : Junoszyne, Marusa.

System kompleksowej obsługi turystów został oparty na sieci ośrodków usługowych, zróżnicowanych hierarchicznie w zakresie programu usług. Ranga ośrodka wynika z wielkości i rodzaju uskutecznionego ruchu turystycznego oraz pozycji w systemie osadniczym.

2. Baza noclegowa

Istniejąca w województwie baza noclegowa w/g stanu na koniec 1988r. posiada 11 rodzajów obiektów noclegowych.

Główną rolę odgrywają pod względem ilości miejsc ośrodki wypoczynkowe zakładów pracy i instancji społecznych. Na następnych miejscach plasują się obiekty kolonijne /21,1%/ i pokoje gościnne /14,3%/. Dalej obozowiska młodzieżowe i campingi. W ostatniej kolejności zajazdy, hotele i domy wycieczkowe. W obiektach obozowiskowych znajduje się 14,5% wszystkich miejsc.

Baza hotelowa /hotele, domy wycieczkowe/ mieści się głównie w miastach, licząc 1035 miejsc, w tym hoteli 6 mających

359 miejsc. Łącznie stanowi to jedno miejsce na 234 mieszkańców miast i 417 mieszkańców województwa.

Przeważnie są to obiekty stare o niskim standardzie, zużyte technicznie /np. Sztum, Pasłęk, Susz /.

Na terenie województwa mieści się 15 campingów, znajdujących się w gestii WPGT "El Tourist". We Fromborku i Malborku mają one I kat., pozostałe II i III kat. Najwięcej campingów jest usytuowanych na Mierzei Wiślanej, gdzie mają wyraźnie charakter wypoczynkowy, natomiast pozostałe obsługują ruch krajoznawczy.

Główną bazę stanowią ośrodki wypoczynkowe. 178 tych ośrodków skupia prawie 80% bazy noclegowej/ FWP, zakłady pracy i zw.zawodowe/.

Charakterystyczną grupę stanowią pokoje gościnne, będące w gestii WPGT / "El Tourist". 21% z nich jest uzupełnieniem bazy hotelowej miast.

W ostatnim okresie podjęto działania mające na celu podniesienie standardu pokoi gościnnych oraz likwidację kwater III a zwłaszcza IV kategorii.

Ilość miejsc noclegowych w obiektach turystycznych województwa na tle kraju przedstawiono w załączniku nr 9,10, kształtującą się przykładowo za rok 1976.

Natomiast ilość miejsc noclegowych w obiektach wczasowe - wypoczynkowych według przynależności rodzajowej oraz ilość miejsc na tle kraju przedstawiono za 1976r., przykładowo wybranym, w tabeli nr 10.

Specyfikację miejsc noclegowych w obiektach turystycznych według stanu na 1980r. przedstawiono poniżej :

Rodzaj obiektu	Miejsca noclegowe		Całoroczne	Sezonowe
	Ogółem	%		
Liczba				
Hotele	359	0,7	359	-
Domy wycieczkowe	676	1,4	629	47
Schroniska młodzieżowe	1158	2,4	45	1113
Zajazdy	59	0,1	59	-
Campingi	2948	6,0	-	2948
Pola biwakowe	1250	2,5	-	1250
Pokoje gościnne	7049	14,3	1457	5592
Ośrodki wypoczynkowe	21731	44,2	3785	17946
Obozowiska młodzieżowe	2955	6,0	-	2955
Obiekty kolenijne ^{x/}	10365	21,6	66	10299
Pozostałe / w tym domy letniskowe /	625	1,5	-	625
R a z e m	49175	100,0	6400	42775

x/ w tym 7125 miejsc sezonowych w obiektach szkolnych i wychowawczych.

Łączna liczba miejsc noclegowych przeznaczona dla młodzieży wynosi 14478 / 29,4% bazy noclegowej /.

Działają 23 schroniska młodzieżowe, w tym 1 stałe / w Malberku / o 45 miejscach. Obiekty schroniskowe obsługują 6 wędrownych tras typowych i mieszczą się w obiektach szkolnych i pozyskolnych. W większości wymagają modernizacji.

W tabeli nr 6 przedstawiono obiekty turystyczne w strefach zagrożenia ekologicznego, ilości miejsc, stopnie ich wykorzystania oraz ruch turystów zagranicznych korzystających z noclegów w obiektach turystycznych.

W tabeli nr 5 przedstawiono wielkość obszarów posiadających walory wypoczynkowe według stanu na 1985r. oraz wykaz obiektów

turystycznych wraz ze specyfikacją ilości miejsc noclegowych i udzielonych noclegów.

W tabeli nr 8 przedstawiono szczegółowy potencjał recepcyjny ośrodków czasowo-wypoczynkowych za lata 1980-1985 i specyfikacji miejsc noclegowych oraz ilości udzielonych noclegów.

Stan wykorzystania obiektów noclegowych w latach 1972-1980/średnio/ przedstawione poniżej :

O b i e k t y	Średnia liczba udzielonych noclegów	Potencjał recepcyjn. obiektów wyrażona w noclegach	Wskaźnik wykorzyst. w %
Hotele	198.800	240.240	82,8
Zajazdy	12.300	21.660	56,8
Domy wycieczkowe	112.950	160.310	70,5
Schroniska młodzieżowe	30.550	75.060	40,7
Campingi	191.800	255.400	75,1
Pola biwakowe	10.350	76.800	13,5
Pokoje gościnne	359.200	420.420	85,4
Inne obiekty	10.050	18.450	54,4
Ośrodki wypoczynkowe	2.041.700	3.433.990	59,5

Baza noclegowa wg rejonów turystycznych w roku 1980 kształtuje się następująco :

R e j o n	Liczba miejsc noclegowych			
	całoroczna	sezonowa	ogółem	%
Mierzeja Wiślana	3664	26.885	30.549	62,1
Wysoczyzna Elbląska	234	4.350	4.584	9,3
Pojezierze Iławskie	1000	6.096	7.096	14,4
Tereny pozostałe	1502	5.444	6.946	14,2

Miejsca turystyczne, rejonu stanowiące o ich atrakcyjności wraz z bazą noclegową nie stanowią pełnego obrazu potencjału recepcyjnego województwa.

Niezbędnym składnikiem jest także gastronomia i sieć handlowa sklepów, w szczególności spożywczych ./tabela nr 2 i 3/.

Zdolność recepcyjna całej bazy noclegowej w województwie wyraża się liczbą 49.175 miejsc noclegowych, z tego :

- miejsca sezonowe	42.775	87,0%
- miejsca całoroczne	6.400	13,0%

Podział miejsc noclegowych w 1980r. według rodzajów przedstawiono poniżej : / w ilościach miejsc noclegowych/

Rodzaj bazy noclegowej	Ogółem		cało- roczne	sezo- nowe
	liczba	%		
Obiekty wypoczynkowe	43.745	88,9	3851	39.894
Obiekty turystyczne	5.430	11,1	2349	2.881
Podstawowa	35.001	71,2	4943	30.058
Uzupełniająca	14.174	28,8	1457	12.717
Ogólnodostępna	13.499	27,5	2549	10.950
Zamknięta	35.676	72,5	3851	31.825
Społeczna	41.502	84,4	4943	36.558
Prywatna	7.674	15,6	1457	6.217

Z powyższego wynika, że w strukturze bazy noclegowej dominuje baza podstawowa i zamknięta oraz baza wypoczynkowa nad krajoznawczą. W ogólnym bilansie, w przeważają miejsca sezonowe z wyjątkiem bazy krajoznawczej, w której duży udział mają pokoje gościnne, użytkowane całorocznie .

Baza noclegowa w latach 1965-1980 na terenach obecnego województwa przedstawia się następująco :

Rodzaj bazy noclegowej	M_i_e_j_s_c_a_n_o_c_l_e_g_o_w_e			
	1965	1970	1976	1980
wypoczynkowa	22.305	32.421	37.993	45.261
Turystyczna	2.930	2.732	3.656	3.914
Razem miejsc	25.235	35.153	31.649	49.175
%	100	139	165	195

3. Turystyczne zagospodarowanie Mierzei Wiślanej /10,17,18,20,21,22,
----- 30,32,50,58,59,61,
66,69,73,78/

Obszar ten jest zaliczony do obszarów problemowych ze względu występujące w nim dylematy rozwojowe, wynikające z przeciwstawnych ocen preferencji i zagrożeń.

Posiada w stopniu ponadregionalnym :

- wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe,
- rejon koncentracji bazy turystycznej o znaczeniu krajowym,
- obszar chroniony dla rozwoju gospodarki żywnościowej,
- obszar zagrożenia ekologicznego,

Przemiany historyczne układu osadniczego ukształtowały wyraźne pasmo osad.

Faza I - tworzenie pierwszych osad rybackich typu wyspowego po obu stronach przesmyków mierzejowych.

Drugą grupę stanowiły osady rybackie wykształcone na cyplu półwyspowym.

Faza II - wykształcenie się układu niw siedliskowych wzdłuż traktu żuławskiego, w związku z narastaniem delty Wisły i osuszeniem polderów.

Faza III- powstanie małych reliktowych w formie portów rybackich, podtrzymanie funkcji rybackiej.

Faza IV - rozwój funkcji kąpieliskowych.

W okresie powojennego 40-lecia:

1946 - 1955 - odbudowa rybołówstwa przybrzeżnego,

1956 - 1965 - nieopanowany rozwój sezonowej funkcji turystycznej w formie spontanicznie powstających zakładowych Ośrodków wypoczynkowych w strefie przymorskiej. Nadal funkcjonuje rybołówstwo, a także drobna gospodarka rolna. Udestępnienie wszystkich plaż do użytku publicznego. Wprowadzone po raz pierwszy urządzenia uzdrowiskowe przewidując miejsca sanatoryjne.

1966 - 1975 - lawinowy rozwój funkcji turystycznej o ponad regionalny^{ci} celach społeczno-gospodarczych,

1976 - 1985 - w dalszym ciągu dynamizowana jest zasada nadrzędności ponadregionalnych celów społeczno-ekonomicznych, mimo ujawnienia niekorzystnych skutków chaotycznej realizacji zadań.

Nie ulega żadnej wątpliwości, że Mierzeja Wiśłana i Bursztynowe Wybrzeże, mimo problemów natury ekologicznej stanowiły i stanowią strefę o wyjątkowych walorach turystycznych.

Wskazują na to również podstawowe elementy infrastruktury turystycznej w odniesieniu do poszczególnych miejscowości Mierzei Wiślanej.

Do rozważań przyjęto 1980r., okres końcowy szczytowego i spontanicznego rozwoju różnych form składających się na zagospodarowanie turystyczne.

Baza noclegowa Mierzei Wiślanej jest najpełniej zagospodarowanym rejonem wypoczynkowym województwa. Skupiają się tu ogółem 30.549 miejsc noclegowych, co stanowi 62,1% całkowitej ich liczby w województwie.

O wysokości nasycenia bazy noclegowej świadczy fakt, że 350 miejsc przypada średnio na 1 km² obszaru umownego Mierzei Wiślanej, z tego 88,0% to miejsca sezonowe.

Podział rodzajowy bazy noclegowej na Mierzei Wiślanej przedstawiono poniżej : /1980r./

Rodzaj bazy	M i e j s c a n o c l e g o w e			
	cało- roczne	sezo- nowe	O g ó ł e m	
			Liczba	%
Podstawowa	3676	21337	25013	81,9
Uzupełniająca	-	5536	5536	18,1
Ogólnodostępna	12	7455	7467	24,4
Zamknięta	3664	19418	23082	75,6
Uspołeczniiona	3664	21412	25076	82,1
Prywatna	12	5461	5473	17,2
Wypoczynkowa	3664	26504	30168	78,8
Krajoznawcza	12	369	381	1,2

Z powyższego wynika, że w strukturze rodzajowej bazy noclegowej przeważa zdecydowanie baza uspołeczniiona i podstawowa. Niekorzystny jest wskaźnik potencjału bazy noclegowej jako bazy wypoczynkowej. Wynosi on 98,8% ogólnej liczby miejsc. Wynika to stąd, że zarówno campingi, pola biwakowe, pokoje gościnne są wykorzystywane zdecydowanie dla potrzeb wypoczynku pobytowego i to sezonowego.

Specyfikację ogólnej ilości miejsc noclegowych
przedstawiono poniżej :

Lp. Rodzaj obiektów	Liczba obiektów	Miejsc noclegowe		Ogółem	%
		cało- roczne	sezo- nowe		
1. Domy wycieczkowe	1	-	47	47	0,5
2. Schroniska młodzieżowe	2	-	52	52	0,2
3. Zajazdy	1	12	-	12	0,05
4. Campingi	9	-	2200	2200	7,2
5. Pola biwakowe	1	-	100	100	0,3
6. Pokoje gościnne	-	-	5056	5056	16,6
7. Ośrodki wypoczynkowe	153	3598	15997	19595	64,1
8. Obozowiska młodzieżowe	2	-	460	460	1,5
9. Obiekty kolonijne	15	66	2464 ^{x/}	2530 ^{x/}	8,3
10. Domy letniskowe	87	-	405	405	1,3
11. Pozostałe	2	-	92	92	0,3
R a z e m	273	3676	26873	30549	100,0

x/ w liczbie uwzględnione 480 miejsc sezonowych kolonijnych w obiektach szkolnych

Podstawowy potencjał bazy noclegowej stanowią ośrodki wypoczynkowe /90,2% wszystkich miejsc ośrodków wypoczynkowych województwa/. Podobnie udział pokoi gościnnych wynosi 71,7%, a campingów 74,6%

Ośrodki wypoczynkowe na Mierzei Wiślanej to 153 obiekty o udziale miejsc sezonowych 81,6% , o wielkim zróżnicowaniu standartu, funkcji i technicznym.

Lokalizacja zwykle na małych działkach o niskich walerach architektoniczno-przestrzennych. Szczególnie negatywne przykłady to ośrodki "Transbud" Łódź w Jantarze, "Runotex" Kalisz w Mikoszewie, W ośrodkach brak jest na ogół urządzeń socjalnych i rekreacyjno-sportowych.

Noclegi na Mierzei Wiślanej w bazie noclegowej według okresów eksploatacji w tys. w 1979r.

	Turystyka pobytowa
Sezonowa x/	1563,0
Całoroczna	545,5
Młodzieżowa	156,8
Razem :	2265,3

	Turystyka wycieczkowa
Sezonowa	23,9
Całoroczna	4,4
Razem	28,3
Ogółem	2293,6

x/ w tym 90% noclegów na polach biwakowych i campingowych t.j.
163,9 tys.

Turystyczny wypoczynek po pracy na Mierzei Wiślanej w tys. 1979r.

Uczestnicy	410
Noclegi	120
Miejsca noclegowe	-

Noclegi na Mierzei Wiślanej w bazach noclegowych według okresów eksploatacji w m-cu lipcu 1979r. w tys.

	Turystyka pobytowa
Sezonowa	625,0
Całoroczna	164,0
Młodzieżowa	63,0
Razem :	852,0

	Turystyka wycieczkowa
Sezonowa	7,9
Całoroczna	1,1
Razem :	9,0

Baza noclegowa według okresów eksploatacji na Mierzei Wiślanej w tys. 1979r.

	Turystyka pobytowa	
	uspołeczniona	prywatna
Sezonowa	17,9	5,1
Całoroczna	3,6	-
Młodzieżowa	2,5	-
Razem :	24,0	5,1
	Turystyka wycieczkowa	
Sezonowa	0,6	-
Całoroczna	0,2	-
Razem	0,8	-

Sezonowe pokoje gościnne w obiektach prywatnych znajdują się w dyspozycji Biur Zakwaterowa WPGT El-Tourist.

Istniejące campingi, to 2 w Kątach Rybackich i Krynicy Morskiej o kat.II, pozostałych 7 na kat.III. W większości leżą one na leśnych terenach wędrownych w pobliżu plaży. Nie dotyczy to jednak campingu w Piaskach, położonego na terenie bezleśnym nad Zalewem Wiślanym.

Kolonie w funkcjonujących placówkach szkolnych i wychowawczych liczą 480 miejsc sezonowych w Jantarze, Krynicy Morskiej i Mikoszewie. Pozostałe miejsca kolonijne należą przede wszystkim do zakładów pracy i mieszczą się z reguły w ośrodkach kolonijnych i poszkolnych / Junoszyń, Piaski/.

Budownictwo letniskowe obejmuje około 90 domków letniskowych. Są to najczęściej obiekty prymitywne bez stałej lokalizacji i wyznaczonych na planie działek. Większe zespoły domków letniskowych występują w Jantarze, Kątach Rybackich i Krynicy Morskiej.

Cechą charakterystyczną bazy noclegowej jest wysokie wykorzystanie możliwości recepcyjnych. Np. w 1979r. wykorzystanie obiektów noclegowych przedstawiało się następująco :

O b i e k t y	Liczba udzielonych noclegów	Potencjalna recepcyjność obiekt. wyrażona w ilości noclegów	wskaznik wykorzystania w %
Domy wycieczkowe	3777	4700	80,4
Schroniska młodzieżowe	1865	3120	60,0
Campingi	181407	220.000	83,4
Pola biwakowe	73	10.000	7,3
Pokoje gościnne	512.250	601.400	85,2
Ośrodki wypoczynkowe	1430.539	2117.900	67,5

Dane o liczbie udzielonych noclegów w danych WUS do obliczenia potencjalnej recepcyjności obiektów przyjęto średni okres eksploatacji 330 dni, sezonowej 100 dni, a schronisk młodzieżowych 60 dni.

W strukturze przestrzennej obszaru, w części zachodniej, Bursztynowym Wybrzeżu, grupuje się 20.540 miejsc noclegowych, tj. 67,2% ogółu. Pozostała część jest mniej intensywnie zagospodarowana, z czego podstawowe skupisko stanowi Krynica Morska.

4. Baza gastronomiczna Mierzei Wiślanej .

Potencjał miejsc żywieniowych Mierzei wynosi 20.530 miejsc konsumenckich. Wynika stąd, że na jedno miejsce noclegowe przypada tylko 0,7 miejsca gastronomicznego /1980r./.

Występują dwa podstawowe typy tej bazy :

- stołówki w ośrodkach czasowych i obiektach kolonijnych oraz 32 stołówki agencyjne i prywatne o łącznej ilości miejsc 14.620,
 - gastronomia ogólnodostępna skupia 5910 miejsc konsumenckich, w tym 1076 całonocnych, co stanowi 26% całej bazy województwa.
- Mieszcza się one w 109 zakładach gastronomicznych, przede wszystkim III-V kategorii.

M i e j s c o w o ś ć	Miejsca konsumenckie		
	w obiektach wypieczynk.	w stołówkach WPGT El-Tour.	Razem
Jantar	1165	230	1395
Junoszyne	120	-	120
Kąty Rybackie	860	352	1212
Krynica Morska	3428	682	4110
Mikoszewp	1860	-	1860
Piaski	320	84	404
Przebrno	285	-	285
Stegienka	-	-	-
Stegna	4071	488	4559
Sztutowo	590	84	674
R a z e m :	12.899	1920	14.619

Zakłady gastronomiczne na Mierzei Wiślanej w 1979 r.

Rodzaj zakładu	Liczba zakładów	Miejsca konsumpcyjne			
		cało- roczne	sezo- nowe	Ogół.	%
Restauracje	3	300	340	640	10,8
Jadłodajnie	17	-	1295	1295	21,9
Kawiarnie	15	406	572	978	16,6
Bary	21	370	1494	1864	31,5
Bary Mleczne	1	-	60	60	1,0
Bufety i pijalnie	25	-	541	541	9,2
Punkty gastronom.	27	-	532	532	9,0
R a z e m :	109	1076	4834	5910	100,0

5. Pozostałe usługi rejonu Mierzei Wiślanej

Sieć handlowa obejmuje 60 sklepów. Na obiekty kulturalne składają się : 1 dom kultury w Sztutowie, 2 kina /Sztutowo, Krynica/

oraz 2 sale widowiskowe w gestii Ochotniczej Straży Pożarnej.

Penadto 2 ośrodki zdrowia, 2 punkty zdrowia, 2 apteki.

Ubeki sta-n ogólnodostępnych urządzeń rekreacyjno-sportowych. Tylke w Krynicy Morskiej istnieje zespół usług przy plażowych z wypożyczalnią sprzętu. Porty rybackie na Zalewie Wiślanym w Kątach Rybackich i Piaskach mają warunki do przyjmowania jachtów żeglugi śródlądowej.

6. Gospodarka wodno-ściekowa Mierzei Wiślanej.

Na Mierzei istnieje /stan 1987r./ ponad 1500 zbiorników gromadzących ścieki /zbiorniki bezodpływowe/, o różnej wielkości i problematycznej szczelności. Ścieki te wywożone są wozami asenizacyjnymi do miejsca unieszkodliwienia, a od 4 lat do istniejącej biologicznie oczyszczalni ścieków w Krynicy Morskiej.

W sezonie letnim dowożone są ścieki w ilości średnio $1500 \text{ m}^3/\text{d}$ o ładunku 500-600 kg O_2/d . Zimą ilość ścieków maleje dziesięciokrotnie

7. Zadymienie powietrza na Mierzei Wiślanej.

Na Mierzei Wiślanej funkcjonuje około 100 kotłowni opalanych węglem kamiennym, miazem, brykietami lub koksem. Mają one moc średnią 1 MW.

Do dogrzewania budynków stosowane jest też ogrzewanie elektryczne o szacunkowej mocy 2-3 MW.

Kotłownie sezonowe o mocy poniżej 0,5 MW służą do zaspokojenia potrzeb sanitarnych i technologicznych związanych z przygotowywaniem posiłków. Do tego celu wykorzystuje się energię elektryczną /1 MW/ oraz propan-butan / 100 t rocznie/. Brak urządzeń do oczyszczania spalin ma negatywny wpływ na środowisko.

8 . Obszary problemowe Mierzei Wiślanej.

W obrębie Mierzei znajdują się obszary o różnej genezie morfometrii i niprometrii :

- współczesny steżek ujścia Wisły,
- północna część równiny deltowatej Żuław,
- sztuczne poldery nadzalewowe Przebrna, Siekierok, Krynicy, Piasków,
- obszar wydmy Mierzei.

Strefa stykowa Żuław z Mierzeją wraz z piaszczystym wałem wydmy tworzą regionalne pasmo krajobrazowe o miąższości 0,5 - 3,5 km.

VIII. Turystyczne zagospodarowanie Żuław Wiślanych, w latach
1976 - 1984 /19,22,26,28,29,37,50,58/.

Rejon Żuław Wiślanych wobec uznanych stref turystycznych, z pozoru wydaje się o wiele mniej atrakcyjny. Jest to o tyle niesłuszne, że walory szlaków wodnych oraz nasycenie obiektami krajoznawczymi tego terenu są zaskakująco duże.

Obliczenia szacunkowych wielkości ruchu turystycznego dokonane dla potrzeb niniejszej pracy metodą tradycyjną w podstawowych formach /pebytowy, wycieczkowy, turystyczny, wypoczynek po pracy/ wykorzystując w tym zakresie dane Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, Kuratorium Oświaty i Wychowania w Elblągu i Gdańsku, Wydziału Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Urzędów Wojewódzkich w Elblągu i Gdańsku oraz organizacji i jednostek turystycznych. W powyższych obliczeniach nie uwzględniono wypoczynku w miejscowościach nadmorskich : Mikońszewie, Jantarze, Stegnie, Sztutowie i Kątach Rybackich. Zajęto się więc w praktyce " czystym" obszarem Żuław. Szacunkowe rozmiary ruchu turystycznego na analizowanym obszarze obrazuje poniższe zestawienie :

Ruch turystyczny na Żuławach Wiślanych
w latach 1976 - 1984

Wyszczególnienie	Uczestnicy w tys. osób		
	1976	1980	1984
Żuławy prawobrzeżne	90,9	106,7	112,2
Żuławy lewobrzeżne	28,2	25,9	28,5
Żuławy ogółem :	119,1	132,6	140,7

Kształtowanie się wielkości ruchu turystycznego w rozbiciu na poszczególne formy w odniesieniu do Żuław prawobrzeżnych i lewobrzeżnych zawarte zostały w poniższych zestawieniach :

Ruch turystyczny na Żuławach prawobrzeżnych
w latach 1976 - 1984

Forma turystyki	Uczestnicy w tys. osób		
	1976	1980	1984
Turystyka pobykowa	1,9	3,1	2,2
- kolonie, obozy stałe młodzieżowe	0,8	0,9	1,0
- wczasy	0,1	0,2	0,2
- indywid.nierejestr.	1,0	1,0	1,0
Turystyka wycieczkowa	31,0	37,6	40,3
- obozy wędrownie	2,0	2,1	2,3
- biwaki młodzieżowe i wycieczki	13,0	15,0	13,1
- wykorzyst. obiekty noclegowe rejestr.	9,0	10,5	14,1
- imprezy turyst.kwal.	4,0	6,8	8,3
- indywid.nierejestr.	3,0	3,2	2,5
Turystyczny wypoczynek po pracy	58,0	66,0	71,7
- ruch żeglarski i motorowodny	6,0	6,0	7,0
- rejsy białej floty	28,0	28,0	32,7
- wędkarstwo	8,0	10,0	12,0
- inny	20,0	22,0	20,0
Ruch turyst.ogółem w wojew.elbląskim	1700,0	1900,0	1200,0
w tym:			
- ruch na Żuławach	90,9	106,7	112,2
- wskaźnik w %	5,3	5,6	9,5

Ruch turystyczny na Żuławach lewobrzeżnych
w latach 1976 - 1984

Forma turystyki	Uczestnicy w tys. osób		
	1976	1980	1984
Turystyka pobykowa	1,3	0,9	1,0
- kolonie	0,3	0,3	0,3
- indyw.nierejestr.	1,0	0,6	0,7
Turystyka wycieczkowa	4,0	4,0	5,6
- obozy, biwaki, wycieczki	1,5	1,0	2,0
- indywid.nierejestr.	1,5	1,2	1,5
- imprezy turyst.kwal.	1,9	1,8	2,0
Turystyczny wypoczynek po pracy	22,0	21,0	22,0
- ruch żeglarski i motorowodny	3,0	2,5	3,0
- wędkarstwo	9,0	10,0	10,0
- inny	10,0	8,5	9,0
Ruch turyst.ogółem w wojew.gdańskim	7230,0	6230,0	5850,0
w tym:			
- ruch na Żuławach	28,2	25,9	28,5
- wskaźnik w %	0,4	0,4	0,5

Ze wszystkich trzech podstawowych form ruchu turystycznego należy wydzielić i szczegółowo przeanalizować turystykę kwalifikowaną, jako, że właśnie tej formie aktywnego wypoczynku wyznacza się na Żuławach rolę wiodącą. Organizacją turystyki kwalifikowanej na omawianym obszarze zajmuje się głównie Polskie Towarzystwo Turystyczne-Krajoznawcze, które posiada tylko jeden Oddział w Nowym Dzierżewie Gdańskim prowadzący w całości działalność na terenie Żuław.

Natomiast częściowe swoim zasięgiem obejmuje Żuławy 6 Oddziałów PTTK położonych w miastach na ich obrzeżu : w Elblągu, Pasłęku, Malberku, Sztumie, Tczewie i Gdańsku.

Najniższy udział wśród poszczególnych form turystyki kwalifikowanej stanowiły na przestrzeni lat i stanowią nadal imprezy kajakowe, a w dalszej kolejności kolarskie. Organizacją turystyki i obsługą ruchu turystycznego na Żuławach zwłaszcza prawobrzeżnych zajmują się również :

- Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych,
- Automobilklub Elbląski,
- organizacje młodzieżowe,
- Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Gospodarki Turystycznej "El-Tourist" w Elblągu,
- Żegluga Gdańska i Żegluga Mazurska - organizacja rejsów stałych, czarterowych i spacerowych po szlakach wodnych.

Ponadto we wszystkich Żuławach - obok sportowej - również turystyczną działalność prowadzi Ludowe Zespoły Sportowe. Ogółem w roku 1984 na Żuławach prawobrzeżnych działało 46 sekcji turystycznych /piesze, rowerowe, motorowe/, na lewobrzeżnych - 4 sekcje.

W oparciu o przytoczone powyżej dane można stwierdzić, że Żuławy Wiślane przyjmowały nieznacznie tylko ilość uczestników ogólnego ruchu turystycznego województw elbląskiego i gdańskiego. Nie ulega wątpliwości, że główną przyczyną tego stanu rzeczy jest niewspółmiernie gorsza baza turystyczna tego obszaru w stosunku do innych - uznanych za atrakcyjniejsze - regionów obu województw.

Reasumując, należy stwierdzić, że Żuławy Wiślane są zupełnie niedoinwestowane pod względem infrastruktury turystycznej, a także mimo, że charakteryzowały się znacznym nagromadzeniem terenów o walorach turystycznych, były jednak dotychczas

traktowane jako region o niewyróżniającej się funkcji turystycznej.

IX. Baza gastronomiczna województwa.

Uspełecznioną bazę gastronomiczną charakteryzują wielkości, które według planu na 1978r. przedstawiono poniżej :

Zakłady	Liczba zakładów	Liczba miejsc konsumenckich
Restauracje	59	7645
Jadłodajnie	10	830
Bary	82	4461
Bary mleczne	5	272
Kawiarnie, bary kawowe, cukiernie itp.	39	3035
O g ó ł e m	274	17.773

Różwój bazy gastronomicznej na przykładzie lat 1975-1978 przedstawia się następująco :

Wyszczególnienie	1975	1977	1978
Liczba zakładów ogółem	370	437	469
Liczb-a zakł.uspołecz.	232	259	274
Liczba miejsc konsumenc. w zakł.uspołecz.n.w tys.	15,2	16,7	17,8
Liczba ludności na 1 miejsce konsumenckie	28	26	24

W 1979r. w województwie znajdowały się 424 zakłady gastronomiczne, liczące razem 22.820 miejsc, w tym 15.602 całorocznych /68,4%/.

W strukturze zakładów przeważają obiekty podstawowe, z których bary zawierają 17% a restauracje 11%. Nasycenie siecią usług gastronomicznych jest znaczne. Ściśle powiązany z turystyką obraz intensywności usług gastronomicznych otrzymuje się w wyniku porównania wskaźnika określającego stosunek liczby ogólnodostępnych miejsc gastronomicznych do miejsc noclegowych. Średnio wielkość ta wynosi 0,46.

Punkty sprzedaży i sklepy w latach 1975-1978 :

Wyszczególnienie	1975	1977	1978
Punkty sprzedaży ogółem	2899	2899	2922
uspołecznione	2695	2702	2703
prywatne	204	197	219
liczba ludności na 1 punkt	146	146	148
Sklepy ogółem	1701	1705	1722
uspołecznione	1605	1607	1611
prywatne	96	98	111

Wykazane relacje są korzystne.

Mniejsze znaczenie miało nasycenie obiektów turystycznych aparatami : radiowymi, telewizyjnymi i telefonicznymi, a także miejscami w kinach oraz ilością wolumenów książek.

Przykładowo wybrane dane w tym zakresie przeliczone w ilości abonentów przypadających na 1000 ludności - nie zasługują na ich przytoczenie.

X. System organizacyjny turystyki

1. Wybrane elementy systemu organizacyjnego turystyki w

województwie.

Ukształtowany model bazy turystycznej w województwie elbląskim, wobec rozbudowanej bazy noclegowej i systemu zarządzania, nie był modelem optymalnym. Wykazywał on niewłaściwą tendencję do tworzenia tylko jednostek typu państwowego i spółdzielczego oraz częściowe także społeczne.

Jednostki o charakterze komercyjnym i socjalnym różnią się znacznie co do celów. Charakter socjalny musi wykluczać stosowanie kryteriów efektywnościowych.

Podaż usług dzieliła się na fazy przygotowania podstawowych usług oraz na fazy reklamy, pośrednictwa i sprzedaży. Dla fazy podstawowej najbardziej odpowiednim był system zarządzania stosowany w sektorze prywatnym. Z reguły działalność eksploatacyjna w obiektach hotelarskich w systemie państwowym przynosiła deficyt finansowy. Natomiast pośrednictwo i sprzedaż usług wraz z reklamą i informacją była w praktyce odpowiednia do zadań jednostek państwowych, centralnych i terenowych.

Próby bardziej szczegółowego przeanalizowania omówionego problemu podjęto w dalszej części pracy

2. Obsługa ruchu turystycznego w województwie.

Organizacja turystyki jest zbliżona do obowiązującego układu organizacji gospodarki turystycznej w kraju. Działają tu oddziały i ekspozytury wszystkich centralnych

instytucji turystycznych. Ponadto funkcjonuje wojewódzkie przedsiębiorstwo turystyczne podległe Wojewódzkie /El-Tourist/.

Największy potencjał bazy i kadry turystycznej skupiony jest jednak nie w wyżej wymienionych przedsiębiorstwach, lecz w zakładowych Ośrodkach czasowych działających przeważnie sezonowo, w okresach nie dłuższych niż 4 miesiące w roku. Jest więc typowy układ dla polskiej gospodarki turystycznej, w której w sektorze zawodowym obsługi turystycznej, reprezentowany jest mniejszy odsetek majątku trwałego i obrotów wynikających z ruchu turystycznego, natomiast znaczna przewaga tego ruchu obsługiwana jest w systemie turystyki socjalnej. W sektorze profesjonalnym, w obiektach ogólnie dostępnych mieści się około 8 tys. miejsc noclegowych, natomiast sektor socjalny /ośrodki czasowe, kolonie, obozowiska młodzieżowe, kwatery prywatne czasowe / reprezentują poziom około 41 tys. miejsc. Analogiczna dysproporcja występuje w zatrudnieniu.

W sektorze ogólnodostępnym, we wszystkich rodzajach biur podróży i przedsiębiorstwach turystycznych wraz z kadrą społeczną pilotów i przewodników było zatrudnionych w 1980r. około 1450 osób, z czego na Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Turystyczne "EL - Tourist" przypada 567 osób /39%/ i na kadrę społeczną 659 osób /45,4%/. Natomiast w sektorze socjalnym według szacunkowych obliczeń / bez uwzględnienia obiektów kolonijnych/ zatrudnionych jest 5,5 tys. pracowników. Przykładowo w całej służbie zdrowia w województwie w 1980r. zatrudnionych było 7,1 tys. osób.

Wynika stąd, że potencjał sektora socjalnego przewyższa pięciokrotnie bazę i kadrę w sektorze ogólnodostępnej gospodarki turystycznej. Wynika stąd niewłaściwy model organizacyjny gospodarki turystycznej, powstały m.in. wskutek niewłaściwie unormowanej sytuacji

w dziedzinie zarządzania w systemie turystyki seccjalnej .

3. Podstawowe jednostki organizacyjne w turystyce województwa.

Peniższe zestawienie ma charakter ogólny i jest próbą systematyzacji zagadnień omówionych bardziej szczegółowo w dalszej części pracy.

Nazwa i charakter instytucji	Z a d a n i a	Baza materialna
Przedsięb.Państwowe "Uzd-rewiska Polskie"	Ekspleatacja sanatoriów i zakładów przyredeczniczych	Sanatoria,zakłady przyredecznicze
Państwowe Przedsięb. Wypieczynkowe "Fundusz Wczasów Pracowniczych"	Ekspleatacja ośródków wczasowych,organizacja wczasów dla zakł.pracy,organiz. kolenii dla dzieci	Ośrédki zakładowe i FWP, ośrédki kolenijne, budynki szkolne dzierażewione sezonowe,
Wojew.Przedsięb. Turystyczne "El-Tourist"	Ekspleatacja hoteli, zakładów gastronom., campingów,organiz. wycieczek,rezerwacja centr.miejsc,informacja,reklama,organizacja imprez kultur.-rozrywk.i rekreacyjn. ogólnodostępnych	większe hotele, duże campingi,zakłady gastronomiczne, autokary,
Jednostki terenowe centralnych biur podróży-Gromada Orbis PTTK	Akwizycja w zakresie wyjazd.turystyki zagranicznej,transport turyst.,organizowanie krajow.i zagranicz. turyst.przyjazdowej na teren wojew.reklama informacja,obsługa podróźnicza	Autokary,lokale obsługi ruchu turystycznego
Zrzeszenie kwaterodawców	Rejestracja kwater kontrola standartu, kategoryzacja, prowadzenie biura zakwater.i rezerwacji, pomoc gospod.dla kwaterodawców,obsługa podatkowa,	Kwatery prywatne

Działalność rekreacyjna i sportowa, a także urządzenia turystyczne i rekreacyjne działają według następującego schematu :

- ogólnodostępne boiska sportowe i powszechne urządzenia rekreacyjne pozostają w gestii urzędów gminnych lub miejskich. Konserwacja ich pokrywana jest z podatków komunalnych,
- elementy programowe, urządzenia rezyrkowe, wypożyczalnia sprzętu, drobne urządzenia sportowe, pozostawały w gestii przedsiębiorstw turystycznych oraz drobnych właścicieli prywatnych.

XI. Organizacje turystyczne.

Organizacja turystyki w województwie elbląskim nie odbiega w niczym od ogólnie obowiązującego układu-organizacji gospedarki turystycznej w kraju. Działają tu oddziały lub ekspozytury wszystkich centralnych organizacji i instytucji turystycznych oraz wojewódzkie przedsiębiorstwo turystyczne, podległe Wojewodzie, a koerynowane przez Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki. Największy potencjał bazy i kadry turystycznej skupiony jest jednak nie w wyżej wymienionych przedsiębiorstwach lecz w zakładowych ośrodkach czasowych, działających przeważnie sezonowo, w okresach nie dłuższych niż 4 miesiące w roku.

Wśród przedsiębiorstw i organizacji społecznych działających w obsłudze ruchu turystycznego w województwie, najsilniejszą pozycję posiada Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Gospedarki Turystycznej "El-Tourist". Poza "El-Touristem" działa w województwie elbląskim 8 jednostek organizacyjnych, które można podzielić według charakteru działalności. Pięć z nich nie posiada własnej bazy noclegowo-gastrenomicznej, a ich działalność skupia się prawie wyłącznie na sprzedaży pakietów usług turystycznych w postaci wycieczek krajoznawczych lub zagranicznych albo na sprzedaży czasów organizowanych przez siebie lub inne przedsiębiorstwa turystyczne czy obsługi podróźniczej. Są to zatem typowe biura podróży, albo biura obsługi ruchu turystycznego bez funkcji eksploatacyjnej. Należą do nich PZMet, PP"Orbis", OST"Gromada", WBZM "Juwentur", SBT "Turysta", PTTK. / bliźsze wskaźniki podane w tabelach nr 16,17,18,19,20/.

Elbląski Oddział "Orbisu" prowadzi niewielką działalność eksploatacyjną w zakresie transportu - posiada autoryzowaną stację obsługi autokarów na Makro-region Północny.

Z punktu widzenia organizacji pionowej wszystkie te jednostki podporządkowane są Okręgom w Gdańsku oraz Centralom w Warszawie i z tymi jednostkami rozliczają się z efektów finansowych i programowych. Natomiast działalność ekspeatacyjną w obiektach noclegowych i gastronomicznych prowadzą obok "El-Touristu" także Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych oraz Polskie Towarzystwo Turystyczne-Krajoznawcze. Obiekty tych organizacji posiadają duże znaczenie dla rozwijania najtańszych form turystyki i wymagają wsparcia finansowego.

Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych zajmuje się prowadzeniem schronisk młodzieżowych i organizacją na ich bazie tras turystycznych. Praktycznie każdego roku od 1977 w ogólnopolskim konkursie współzawodnictwa schronisk młodzieżowych / w którym bierze udział około 800 schronisk/ schroniska elbląskie zajmują wysokie, bo od I - IV miejsca.

W roku 1981 uruchomiono we Fromberku schronisko całoroczne, będące jednym ze schronisk o najwyższym standardzie w Polsce. PTSM jest również organizatorem wielu imprez turystyki kwalifikowanej dla młodzieży szkolnej. Prowadzenie tak rozległych działalności w/w Towarzystw możliwe jest dzięki ogromnemu zaangażowaniu działaczy społecznych.

Od 1979r. działa w województwie Automobilklub Elbląski, który swoją działalnością statutową prowadzi w zakresie rozwoju turystyki motorowej, sportu kartingowego oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego. Automobilklub jest każdego roku organizatorem wielu imprez turystyki samochodowej. Jest kontynuatorem bogatych tradycji PZMot - agencją Zarządu Okręgu PZMot w Gdańsku i koordynatorem turystyki motorowej w województwie.

Każda z działających w województwie instytucji turystycznej ma w swoim statucie zapisane działanie na rzecz określonych środowisk /np.młodzieży, szkół, pracowników zakładów pracy, rolników itp./.

Oprócz w/w jednostek turystycznych działa w województwie Ekspozytura Gdańska Centralnego Ośrodka Informacji Turystycznej, prowadząca całokształt spraw związanych z organizacją informacji turystycznej /wydawnictwa, informacja wizualna, sieć "it"/.

Jednostki turystyczne zajmujące się działalnością gospodarczą wchodziły w skład Porozumienia Terenowe-Branżowego przy "El-Tou-rist" utworzonego w 1975r. Zarządzeniem nr 94/75 Wojewody Elbląskiego. Zakres działania porozumienia obejmował koordynację zadań bieżących jak i perspektywicznych oraz współpracę polegającą na wzajemnym świadczeniu usług, udzielaniu pomocy organizacyjnej i technicznej. Jednakże Porozumienie to nie wypracowało właściwych metod współpracy, które zadowalałyby wszystkich uczestników i w 1980 roku zostało rozwiązane. Stosunkowo największe efekty we współpracy uczestników Porozumienia uzyskiwano w zakresie reklamy i informacji turystycznej oraz wzajemnego świadczenia usług turystycznych transportowych.

Osobnym dużym rozdziałem w zakresie organizacji gospodarki turystycznej w województwie elbląskim jest sektor turystyki socjalnej, realizowanej w oparciu o bazę ośrodków wypoczynkowych. Podstawowym problemem jest tu olbrzymie rozdrobnienie gesterów. Na terenie województwa zlokalizowanych jest 161 ośrodków wypoczynkowych, przeważnie sezonowych, których przeciętna wielkość wynosi około 100 miejsc na 1 ośrodek. Ośrodki te należą do ponad 160 zakładów pracy, których siedziby mieszczą się w 50 miastach na terenie całej Polski /często oddalonych o około 500-600 km/. Powoduje to często wysokie koszty utrzymania, nieefektywność zarządzania w połączeniu z marnotrawstwem np. ośrodków transportowych oraz nikłe powiązanie efektów działalności tych obiektów z budżetem terenowym i interesami województwa.

Należy tu wymienić Ośrodki Sportu i Rekreacji i niektóre kluby sportowe. Są one gósterami części bazy turystycznej takiej jak : hotele, campingi, baseny miejskie, wyciągi narciarskie.

Na rzecz turystyki pracują takie organizacje społeczne jak : Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe / turystyka na wsi, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe / zabezpieczenie wypoczynku nad wodą/.

Wymieniając organizatorów turystyki należy podkreślić istotną rolę odgrywaną przez ideowo-wychowawcze organizacje młodzieżowe w rozwoju turystyki w środowisku młodzieży tj. :

- Związek Harcerstwa Polskiego - działający w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej, preferujący formy aktywne, ciekawe programowo i organizacyjnie,
- Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej - organizację wielośrodowiskową, organizatora i współorganizatora turystyki dla młodzieży szkolnej i pracującej - swoich członków. Jako jego agenda działa Biuro Turystyki Młodzieży ZSMP "Juwentur" prowadząc turystykę krajową i zagraniczną dla potrzeb członków Związku,
- Związek Młodzieży Wiejskiej - organizatora i współorganizatora turystyki i wypoczynku w środowisku wiejskim.

Elbląska turystyka to również muzea w znanych Ośrodkach Krajoznawczych - miejsce pracy prawie 300 przewodników turystycznych - odwiedzane rekreacyjnie przez setki tysięcy turystów. Rekordy w tym zakresie bije Zespół Muzeum Zamkowego w Malborku, które w 1985 r. odwiedziło około 400 tys. osób. Muzeum Martyrologii w Sztutowie - ponad 200 tys. osób oraz Wzgórze Katedralne we Fromborku.

Ruchy turystyczny na terenie województwa obsługują Statki Żeglugi Gdańskiej / po Zalewie Wiślanym i Rzece Elbląg/ i Mazurskiej / po kanale Elbląsko-Ostródzkim/ przewożąc każdego roku dziesiątki tysięcy turystów.

W oparciu o dane przedsiębiorstw, sprawozdawczość GUS i szacunki własne dokonano przykładowego obliczenia wskaźników wydajności pracy w tys. zł. przedsiębiorstw turystycznych województwa :

----- Rodzaj przedsiębiorstwa turystycznego	Zatrudnienie	Wskaźnik wydajn. pracy w tys. zł 1980r.
El-Tourist	567	256,6
PBP Orbis	30	830,0
OST Gromada	7	300,0
BORT PTTK	33	78,0
ZOT PTTK	86	197,0
SBT Turysta	2	50,0
WBTMT Juwentur	6	183,0
Ośrodki czasowe zakł. pracy	5500	nie obliczone, notowane obroty 470,0 mln. zł
-----	-----	-----

Wyniki obliczeń należy uznać jako przybliżone, ze względu na różny sposób rejestracji obrotów. Np. w El-Touriscie do obrotu wliczone koszty refakturowane a więc poniesione już przez jednostki obce, a w Orbisie do obrotu wprowadzone jedynie marżę z pośrednictwa. W tabeli powyżej poprzez szacunki własne podjęto próby porównania uzyskanej ostatecznie wydajności pracy.

Obroty El-Touristu, drugie w kolejności po ośrodkach zakładowych, stanowią 21,9% globalnych obrotach w jednostkach gospedarki turystycznej. Ogólnie biorąc wskaźniki wydajności są mniejsze w przedsiębiorstwach turystycznych, posiadających większą ilość obiektów własnych. Pozycja Orbisu jest tu wyjątkiem, ze względu na stosunkową wysoką sprzedaż usług drogich i wycieczek zagranicznych.

Analiza programowa ważniejszych instytucji zajmujących się obsługą turystów wskazuje na dosyć duży stopień komplementarności świadczonych usług w poszczególnych przedsiębiorstwach. Tylko w małym stopniu powtarzają się pełnione funkcje. Na 14 wyszczególnionych firm najczęściej występują funkcje transportowe / 7przypadów/ i noclegowe /7/. Najmniej firm zajmuje się handlem turystycznym /2/, wymianą walut /3/, i pilotażem /4/. Poza El-Touristem / 10 pełnionych funkcji na 11 możliwych/, pozostałe firmy mają charakter bardziej specjalistyczny, przy ilości pełnionych funkcji /3-6.

Dane te poglądowe podane w zestawieniu poniżej /1980r/ :

Instytucja	Ogół. liczba pełn. funkcji	I T	Transport	Gastrenom.	Kultura i rozrywka	Handel	Rekreacja i sport	Pilotaż i przew.	Posred. turyst. zagr.	Remonty i budowy	Noclegi	Wymiana walut
El - Teutist	10	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
BORT PTTK	4	+	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-
ZOT PTTK	6 ^{x/}	-	+	+	+	+	-	-	-	+	+	-
Juwentur	3	+	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-
Gromada	4	+	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-
Turysta	2	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
PZ MOT	3	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+
PBP Orbis	5	+	+	-	-	-	-	+	+	-	-	+
PTSM	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
FWP	6	-	+	+	+	-	+	-	-	+	+	-
Domy Wczasowe /branżowe/	6	-	+	+	+	-	+	-	-	+	+	-
Kluby sport.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
EOS i R	3	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+	-
WZGS	2	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-
		6	7	6	5	2	5	4	6	5	7	3

x/ w 1984r. przyjęto dodatkowe funkcję pośrednictwa turystycznego zagranicznego.

Jest oczywiste, że zdecydowana większość oddziałów i ekspozytur centralnych biur podróży posiada poprzez fakt przynależności do sieci krajowej znacznie lepsze możliwości propagandowe i informacyjne, a ponadto ma w statutach zapisaną działalność na rzecz własnych środowisk /młodzież, szkoły, zakłady pracy itp./

Wobec tego rozdrobnienie sprzyja wzbogaceniu form działania i konkurencyjność usług.

Problemem więc stanowi nie rozdrobnienie instytucji turystycznych, ile rozdrobnienie gesterów.

Rezzrut przestrzenny jednostek administracyjnych
średki wcz-asowe na terenie województwa jest znaczny.

W ten sposób zarządzanych jest ok. 200 średków /1979r./ wypoczynkowych, zwykle sezonowych, których przeciętna wielkość obejmuje 100 miejsc na 1 średok. Zlokalizowane w województwie średki należą do 170 zakładów pracy, których średki zarządzania znajdują się w 50 miastach Polski. Źródło : Rocznik GUS-1981r/. Spośród nich 18 mieści się w Warszawie / 22,1% potencjału noclegowego/, w Gdańsku 14 / 15,0%/, Wrocławiu 8 / 7,3%/, Zabrze 1 / 6,7%/, Bydgoszczy 6, Poznaniu 7 i tylko 7 obiektów w Elblągu /5,1%/. Do obliczeń przyjęto ogólną ilość miejsc w analizowanych 131 obiektach - 14.153 miejsca noclegowe.

Jak to już podane, najsilniejszą pozycję wśród przedsiębiorstw i organizacji społecznych działających w obsłudze i na rzecz ruchu turystycznego ma WPGT El-Tourist powołane decyzją Wojewody Elbląskiego z 1975r. Działa według typowego zakresu przedsiębiorstwa turystycznego. Zajmuje się eksploatacją hoteli, domów wycieczkowych, campingów, obiektów gastronomicznych. Prowadzi biuro zakwaterowania, zajmuje się pośrednictwem w wynajmie kwater prywatnych na zasadzie wyłączności. W 1979r. zrezygnowano z prowadzenia działalności budowlanej w ramach brygad budowlano-rementowych.

Sytuacja ekonomiczna ma wysoką stabilność. Przy ustalonym na jednakowym poziomie wskaźniku sprzedaży od 1976r., akumulacja ulega wysokim wahaniom, powiązany ze spadkiem zatrudnienia.

Struktura sprzedaży według rodzajów działalności w 1979r. była następująca /w %/ :

gastrenomia	36,7
hotele	5,6
transport	1,5
turystyka	7,0
wczasy	21,4
kwatery prywatne	19,4
campingi	0,9
roboty budowlane	4,9

Największe znaczenie ma działalność gastronomiczna, uskuteczniiana w 12 zakładach funkcjonujących w okresie całego roku. Sprzedaż w restauracjach daje przedsiębiorstwu 1/3 globalnych obrotów.

Drugim co do ważności rodzajem działania "EL-Tourist" jest sprzedaż wczasów w kwaterach prywatnych oraz pośrednictwo w wynajmie kwater, stanowiące łącznie ponad 40% obrotów i dając ponad 60% dodatniej akumulacji. Pozostałe formy i rodzaje działalności w szczególności tych opartych o eksploatację majątku własnego są od początku działalności deficytowe, przy czym pogłębia on się z roku na rok. Deficyt odnosi się również do prowadzenia pensjonatu, wypożyczalni sprzętu oraz parkingów.

Dobra ogólnie sytuacja ekonomiczna wynika wyłącznie z pozytywnie się kształtujących relacji ekonomicznych, wynikających z pośrednictwa kwater prywatnych i sprzedaży ich na wczasy dla zakładów pracy. Nie jest to zjawisko w pełni pozytywne, wskazuje na nieprawidłowości w ekonomice podstawowych zakładów hotelarskich, campingów i transportu turystycznego.

Pozycję WPGT El-Tourist na rynku turystycznym w Polsce
wg stanu na 1979r. przedstawiono poniżej :

Wyszczególnienie	WPGT El-Tourist	odsetek przypadaj. na El-Tour. do ogółu WPT w Pols- ce
Turystyka krajowa / osoby/	36.530	0,6
Wczasy i wypoczynek /tys.nocl./	308	2,1
- w tym: dla zakładów pracy	169	1,9
Pokoje gościnne /tys.nocl./	883	1,8
na wczasy	417	3,4
na kwatery pracownicze	466	1,4
Liczba zakładów gastronomicznych	12	2,3
Liczba miejsc konsumpcyjnych	1.230	2,9
Autobusy	9	1,5
Mikrobusy	2	1,6
Miejsca noclegowe :		
baza hotelarska	755	2,0
baza uzupełniająca	8.673	2,6
Udzielone noclegi /tys./		
baza hotelarska	208	2,0
baza uzupełniająca	1.054,1	2,0
Cudzoziemcy /tys./		
z krajów kapitalist.	14,3	1,6
z krajów socjalist.	19,9	1,2
Sprzedaż / tys.zł/	265.348	2,5
Zatrudnienie	614	2,3
Fundusz płac /mln.zł/	29,4	2,1

A więc " El-Tourist " dysponuje około 2,5% potencjału miejsc noclegowych i gastronomicznych we wszystkich WPT w Polsce, wiąże na swoim terenie proporcjonalną do tego wielkość ruchu turystycznego, z wyraźnym jednak akcentem na ruch typowo wczasowy, przy niedorozwoju ruchu wycieczkowego.

Ogólnie należy stwierdzić, że zakłady pracy w niewielkim tylko stopniu, pomimo wielu działań propagandowych i informacyjnych wykorzystują możliwości jednostek turystycznych. Natomiast same akcją wypoczynku obejmują niewielką tylko liczbę swoich pracowników. Wpływ na powyższy stan mają prawdopodobnie wysokie ceny usług turystycznych / transport, noclegi, wyżywienie/, dotychczasowe tradycje w tym zakresie i inne przyczyny.

Brak jest także sieci właściwie wyposażonych wypożyczalni sprzętu turystyczno-sportowego co w połączeniu z ogólnymi brakami sprzętu na rynku nie sprzyja organizacji wypoczynku świątecznego.

2. PTTK - informacje ogólne. / 24,25,26,27,29,33,34,35,36,37,38,42,43
----- 47,54,64/

Tradycja działalności PTTK przejęła dorobek i doświadczenia Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Po 1950r. działalność Towarzystwa wiązała się przede wszystkim z funkcjonującym Zarządem Okręgu w Gdańsku i w mniejszym stopniu z Zarządem Okręgu w Olsztynie wobec odmiennego, niż obecnie układu administracyjnego kraju. Charakterystykę działalności podaje załączona tabela nr 11, 12, 13, 14, 15.

Po 1975r. t.j. po przeprowadzonej reformie administracyjnej i terytorialnej kraju, powstał Zarząd Wojewódzki PTTK w Elblągu w oparciu o personel i aktyw Oddziału w Elblągu.

PTTK jest jedyną organizacją typu społecznego realizującą zadania statutowe w oparciu o siły aktywu społecznego, przy minimalnym

wspierciu finansowym.

Zasadniczą formą działalności jest turystyka kwalifikowana realizowana przez komisje specjalistyczne : pieszą niziną i górską, kolarską, kajakową, żeglarską, motorową i inne, a także tematyka problemowa : krajoznawcza, ochrony przyrody i zabytków, historyczna. Wymienione nie wyczerpują całej problematyki i kierunków działania.

W 1986r. funkcjonowały oddziały w Elblągu, Fromberku, Malborku, Kwidzynie, Nowym Dworze Gd., w Zakładach Mechanicznych "Zamech", w Zakładach Celulozowo-Papierniczych w Kwidzynie, w Sztumie w Pasłęku, Oddziale Wojskowym w Elblągu.

Aktualnie rozwiązano Oddział w Pasłęku ze względu na zanik działalności. Oddział w Nowym Dworze Gd. również nie pełni wszelkich zadań statutowych.

Ogółem w województwie członkami PTTK jest 3545 osób w 95 kołach oraz klubach na prawach kół. Kadra programowa składała się z 810 osób.

O dynamice działania świadczy fakt, że różnymi formami działania objętych było 61.105 osób, a w tym uczestników imprez turystyki kwalifikowanej było 22.566. Oddziały terenowe zorganizowały 2020 imprez / 1986/. Funkcjonuje ogółem 9 komisji oddziałowych i 5 wojewódzkich.

Wyszkolono 435 organizatorów turystyki, 64 instruktorów i przewodników turystyki kwalifikowanej, 35 strażników ochrony przyrody, 7 znakarzy, 217 przewodników.

Działalność zarobkowa prowadzona jest za pośrednictwem Biur Obsługi Ruchu Turystycznego funkcjonujących przy oddziałach w Elblągu, Fromberku, Malborku i Kwidzynie. Część wypracowanych środków skierowana jest na organizację imprez turystyki kwalifikowanej i pomoc od działem głośniejszym.

Ważną rolę odgrywa szkolenie przewodników miejskich i terenowych. Szczególną rolę odgrywają przewodnicy mający uprawnienia do oprowadzania wycieczek po Zamku Malborskim i Wzgórzu Fromberskim.

Zgodnie ze swoim statutowym obowiązkiem PTTK jest organizatorem bardzo wielu cyklicznych imprez turystyki kwalifikowanej o charakterze środowiskowym, wojewódzkim i ogólnopolskim, szkoleni specjalistów do obsługi ruchu turystycznego, wyznacza i znakuje szlaki turystyczne oraz podejmuje wiele ciekawych inicjatyw w zakresie rozwoju krajoznawstwa w województwie. Terenem szczególnie aktywnej działalności są takie znane ośrodki turystyczno-krajoznawcze jak : Malbork, Frombork, Elbląg, Kwidzyn.

3. Działalność Oddziału PTTK w Malborku . / 39/

Oddział PTTK w Malborku wydaje się typowym dla specyfiki działania Towarzystwa i jednocześnie mającym specjalne znaczenie dla działalności PTTK w województwie. Z tych względów zasługuje na szczególne traktowanie. Ze względu na brak miejsca bliższe omówienie dorobku i historii tego Oddziału potraktowane jako przykładowe.

Oddział PTTK w Malborku powołany został nominalnie przez władze miejskie już w 1951r. Świadczy o tym dokument z 1 grudnia tego roku, na którym widnieje pieczęć nagłówkowa o następującej treści : " Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział w Malborku ul. Sniadeckich nr 4, tel 477 " oraz pieczęć okrągła : "Zarząd Oddziału PTTK w Malborku".

25 marca 1953r. odbyło się zebranie organizacyjne, na którym reaktywowano malborski Oddział PTTK i wybrano władze. Przewodniczącym Zarządu Oddziału wybrany został mgr Stefan Dubyna, sekretarzem Jerzy Dobrzeniecki, a skarbnikiem Antoni Wójcicki.

Siedzibą Oddziału był Dom Wycieczkowy administrowany przez Zarząd Urządzeń Turystycznych PTTK w Sepocie, a terenem działalności Malberek i powiat malborski. W tym samym czasie przy Oddziale działały takie komisje statutowe jak : piesza, wodna, kolarska i motorowa. Z inicjatywy S.Dubyny został wówczas zorganizowany pierwszy kurs przewodników, na którym odpowiednie uprawnienia uzyskało 10 osób .

Pierwszy Walny Zjazd Członków Oddziału PTTK odbył się 27 lutego 1954r. Powołano na nim nowe władze , które jeszcze tego samego roku utworzyły komórkę Obsługi Ruchu Turystycznego. Takie bowiem zadanie postawił sobie Oddział od początku swej działalności.

29 maja 1955r. odbył się w Malborku Walny Zjazd Delegatów PTTK. Prezesem wybrany został zasłużony dla rozwoju turystyki działacz społeczny Mieczysław Balawender, wiceprezesami zostali Antoni Wójcicki i Gerard Pawlak, a sekretarzem Julian Sibiga. Przy Oddziale PTTK istniały w tym czasie następujące sekcje turystyki kwalifikowanej : piesza, wodna, kolarska i krajoznawcza. Oddział dysponował wówczas 355 miejscami noclegowymi w Domu Wycieczkowym i Schronisku Turystycznym na terenie zamku. W związku ze wzrastającym z roku na rok ruchem turystycznym , postanowiono organizować ^{następne} ~~następujące~~ kursy dla przewodników.

W 1956r. Oddział zrzeszał już 600 członków, co było głównym warunkiem do prowadzenia działalności miejscowego Oddziału. 3 czerwca tego roku w refektarzu Zamku Wysockiego odbył się następny Walny Zjazd Delegatów Oddziału PTTK, na którym ukenstytuował się nowy zarząd w następującym składzie : prezesi - S.Dubyna i E.Grzegorek, wiceprezesi - L.Kępińska, M.Balawender, St.Wyseczański i K.Bresiński, sekretarze - M.Strzałkowski i Cz.Pająk.

W styczniu 1957r. Oddział przejął w administrację zamek w Malborku. Przekazania obiektu dokonał Zarząd Urządzeń Turystycznych w Gdańsku. Dzięki temu przewodnicy malborscy uzyskali

w narożu północno-wschodnim Zamku Sredniego potrzebne pomieszczenia klubowe dla swych członków. W tym samym roku zorganizowano nowy kurs dla przewodników, który ukończyły 44 osoby. Prezesem zarządu koła przewodników turystycznych PTTK została Janina Poręba, a zastępcą Gerard Pawlak. Zamek odwiedziło 150 tys. turystów.

W 1958r. w Infirmarii Zamku Sredniego otwarto Klub Turysty, przy którym powstała rada klubu. W końcu tego roku przy Oddziale PTTK istniało 6 aktywnych kół, liczących łącznie 345 członków. Zamek odwiedziło 174 tys. osób, dla których Oddział oferował zaledwie 350 miejsc noclegowych. W związku z nasileniem się liczby turystów zagranicznych zorganizowano kursy języków obcych : angielskiego, franskiego i niemieckiego.

Od 1959r. na zaproszenie Komisji Szkoleniowej w szkoleniu przewodników biorą udział wybitni naukowcy jak: Karol Górski, Marian Biskup, Zygmunt Lietz i inni. Aż do roku 1960 funkcja przewodnika turystycznego istniała jako instytucja wewnętrzna PTTK. Uprawnienia państwowe i wyłączność obsługiwaniania wycieczek otrzymali oni dopiero 22 listopada 1960r. /zarządzenie nr 173 GKKFiT/. PTTK zatrzymał nadal uprawnienia do organizowania i szkolenia przewodników. Na początku lat sześćdziesiątych Oddział PTTK oprócz obsługi ruchu turystycznego organizuje wycieczki, prowadzi Dom Wycieczkowy, Klub Turysty, kiosk pamiątkarski i wypożyczalnię sprzętu turystycznego oraz świadczy usługi w zakresie organizacji i obsługi wycieczek wysyłanych. Dzięki posiadaniu własnego autokaru zorganizowane w latach 1961 - 1968 bardzo wiele wycieczek do Gdańska, Fromberka, Olsztyna, Grunwaldu, Westerplatte, Stutthofu i innych miejscowości.

Dom Wycieczkowy posiada 200 miejsc noclegowych. Otrzymane w latach 1961 - 1962 dotacje z CFTiW umożliwiły kupno domków na 140 łóżek. Poza tym nakładem własnych funduszy zorganizowano

kuchnię turystyczną i jadalnię dla noclegowiczów. W 1964r. z okazji zakończenia Dni Żuław i Dni Malberka odbył się Wojewódzki Zlot Turystów Kolarskich. Klub Turysty został przeniesiony do Domu Wycieczkowego i odpowiednio wyposażony. Przejawia on w tym czasie szczególną aktywność czego wyrazem jest zorganizowanie wielu odczytów na tematy historyczne i turystyczne, przeprowadzenie wycieczki krajoznawczej do Elbląga, celem zaciśnienia współpracy z tamtejszym Oddziałem PTTK, zorganizowanie szeregu wycieczek i spływów kajakowych. Przy Klubie Turysty istniały następujące sekcje turystyki wodnej / kajakowej i żeglarskiej/, brygada sportowego turystyki motorowej, krajoznawczej i ochrony zabytków.

W latach 1953 - 1968 przez zamek przewinęło się 3.575 tys. osób, w tym od chwili utworzenia Muzeum Zamkowego w 1961r. 2.380.754 osób / 146.578 zagranicznych/. Kursy przewodnickie ukończyło w tym czasie ponad 200 osób, w tym 30 ze znajomością języków obcych.

W 1971r. ze względu na przekroczenie przez Zarząd Oddziału uprawnień statutowych, został on zawieszony w czynnościach decyzją Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Prowadzenie Oddziału i przygotowanie oraz przeprowadzenie kampanii sprawozdawczej - wyborczej, powierzono kuratorowi Wiesławowi Kargerowi - ówczesnemu wiceprezesowi Zarządu okręgu PTTK w Gdańsku. W wyniku tego 15 stycznia 1972r. odbył się Zjazd Oddziału PTTK, na którym dokonano wyboru nowych władz. Prezesem 11-osobowego zarządu wybrany został : M.Balawender, przewodniczącą komisji rewizyjnej Regina Hilar a sędzią koleżeńską K.Bresiniński. Na początku grudnia 1973r. w związku ze 100-leciem turystyki w Polsce i 20-leciem Koła Przewodników odbyło się spotkanie działaczy PTTK, na którym wręczono medale wybite z okazji 500-lecia pokoju toruńskiego oraz dyplomy i nagrody. Spotkanie koleżeńskie zakończył wyjazd do Wdzydz.

Na początku marca 1974r. odbył się kolejny Zjazd Oddziału PTTK, który dokonał podsumowania działalności i wytyczył program działania na przyszłość. Prezesem Oddziału PTTK został H. Biskupski, wiceprezesami K. Solak i T. Górnik.

26 września 1976r. odbył się XVI Rajd Ziemi Malborskiej, w czasie którego nastąpiło spotkanie turystów z całego kraju. W 1977r. zorganizowano 180 wycieczek turystyki kwalifikowanej z udziałem 4294 uczestników. W 1978r. Oddział dysponował 36 przewodnikami ze znajomością języków obcych. Zamek zwiedziło 417.292 turystów, w tym 89.081 zagranicznych. W roku następnym liczba ta wzrosła do 757.962 os. ób.

11 maja 1979r. odbyły się uroczystości jubileuszowe z okazji 25-lecia Koła Przewodników, w czasie których po raz pierwszy wystąpił chór przewodnicki "Alyem". Wydano również broszurę p.t. "Miasto Malbork - jego dzieje i teraźniejszość".

W latach 1980 i 1981 nastąpił przejściowy regres w działalności i osiągniętych efektach.

W dalszych latach odnotowano stabilizację a następnie wzrost działalności. Niektóre elementy działalności organizacyjno-programowej przedstawiono poniżej, w oparciu o dane z 1985r. :

Liczba członków Oddziału	792
Liczba kół i klubów	12
Liczba kadr-y programowej	554
Liczba osób objętych działalnością programową	6977
w tym: turyst.kwalifik.	3832
Liczba imprez	290
Liczba komisji	5

XI. Turystyka szkolna. na przykładzie działalności Szkolnego

Koła Krajoznawcze - Turystycznego PTTK przy Zespole Szkół

Ekonomicznych w Elblągu w latach 1955 - 1988. /79,80/

Idea turystyki i krajoznawstwa narodziła się w Technikum Finansowym w roku szkolnym 1954-1955. Jej prekursorem był ówczesny dyrektor szkoły Mazimierz Musiał. Latem 1955 r. wyruszyły wodami Polski dwie grupy kajakowe, które uczestniczyły w ogólnopolskiej imprezie p.n. "Wodami Polski do granic pokoju". Od 1956r. zaczęto organizować pierwsze obozy wędrowne. Zorganizowano wyprawy kolejno w Tatry, Beskidy, Góry Stołowe, Góry Świętokrzyskie a wreszcie w rejon Jury Krakowsko-Wieluńskiej.

W następnych latach organizowane już nie tylko spływy kajakowe, le-cz także wycieczki piesze, kolejowe, autokarowe, rajdy, zloty, zjazdy, zimowiska, biwaki, kuligi i spacery po Bażantarni. Głównym inicjatorem wypraw stał się nauczyciel geografii, opiekun klubu turystycznego "Klump", który rozpoczął pracę w szkole od roku 1959. W latach sześćdziesiątych rada pedagogiczna przyjęła uchwałę, zgodnie z którą wszystkie zespoły klasowe powinny w ciągu trzech lat nauki /nie dotyczyło maturzystów/, przynajmniej trzykrotnie uczestniczyć w krajowej wycieczce.

Niekiedy zawieszano nawet zajęcia lekcyjne na 2-3 dni. Do tradycji weszły coroczne wycieczki autokarowe nauczycieli oraz wycieczki przewodników nauki i pracy społecznej.

Planowa, konsekwentnie realizowana działalność wychowawcza ukształtowała aktywnych działaczy turystyki młodzieżowej. Najbardziej zapaleni pełnili funkcję przewodniczącego

klubu turystyczno-krajoznawczego "Klump".

W latach 1955 - 1985 zorganizowano łącznie :

5 spływów kajakowych	dla	85	uczestników
395 wycieczek autokarowych	"	12.748	"
12 zimowisk	"	264	"
652 rajdy, zjazdy i zloty	"	9.780	"

razem			
1.098 imprez turystycznych	dla	23.613	uczestników

Ponadto wyświetlono wiele filmów o tematyce turystyczno-krajoznawczej, organizowano spotkania z ciekawymi ludźmi. Członkowie klubu / średnio około 70 w roku szkolnym/ byli równocześnie członkami PTSM, LOP i PTTK, organizowali wycieczki klasowe i ogólnoszkolne, wygłaszali prelekcje. W trakcie wędrówek po kraju zdobyli 1091 Odznak Turystyki Pieszej, w tym :

826	popularnych
192	brązowe
62	małe srebrne
11	małych złotych

Łącznie przebyli trasę 89.760 km. Odznakę GOT zdobyło 47 osób.

Na różnych kursach przeszkolono 126 członków koła.

Cerocznie organizowano dla całej młodzieży i zespołu nauczycielskiego wycieczki do Trójmiasta na przedstawienia operowe, baletowe lub operetkowe jednocześnie 600 uczniów i nauczycieli. Zwykle przy tej okazji zwiedzano Miejsce Pamięci na Westerplatte.

O ile zasięgu i randze osiągnięć unformują zamieszczone poniżej tabele :

Najważniejsze sukcesy na szczeblu krajowym

Lp.	Nazwa konkursu	rok	Miejsce

1.	2.	3.	4.

1.	Konkurs "Przez X wieków Polski"	1966	I zespołowe
2.	Ogólnopolski Konkurs Wiedzy i Dyscypliny "Nasz redowód"	1978 i 1979	I drużynowe
3.	Ogólnopolski Konkurs Wiedzy i Dyscypliny "Na tropach folkloru"	1979 i 1980	I drużynowe
4.	Ogólnopolski Konkurs Turystyczny "O złoty kompas"	1978	II drużynowe
5.	Ogólnopolski Zlot Turystyczny-Spotkanie z Piosenką Turystyczną	1983	IV drużynowe
6.	Krajowy Konkurs Krajoznawczy Przewodników Turystycznych PTTK w Golubiu-Dobrzyniu	1984	Janusz Hochleitner I
7.	Ogólnopolski Zlot Pamięci Narodowej "Nadbrzeże-85"	1985	I drużynowe

Ponad-to członkowie klubu turystyczno-krajoznawczego zdobyli wiele I, II i III miejsc w konkursach przeprowadzonych podczas rajdów i zjazdów, takich jak :

- Jesienny Rajd po Wyseczyźnie Elbląskiej
- Wojewódzki Zlot Przyrodniczy
- Wojewódzki Zlot Wakacyjnych Obozów Wędrownych PTSM
- Zjazd do Fiszewa pn. "Śladami pamięci żołnierzy powstania listopadowego 1830-1831 " /udział w latach 1972-85/,
- Zimowy Rajd na Raty / udział od roku 1968/,
- Rajd PTSM "Elbląska Wiosna Młodzieży",
- Rajd Andrzejkowy,
- Konkurs kronik turystycznych organizowanych przez PTSM.

Zdobyte trofea / puchary, statuetki, medale, dyplomy / zdobią siedzibę klubu. Turystyczne tradycje szkoły, obejmujące nie tylko młodzież, lecz także zespół nauczycielski, z każdym rokiem stawały się bogatsze. Złożyła się na nie działalność wielu oddanych turystyce pedagogów. Np. Zbigniew Bauman - dyrektor szkoły, nauczyciel historii Stanisław Wałdech, Bogdan Trzepakowski komendant szczepu ZHP. Zdobyte pierwsze miejsce w konkursie " Przez X wieków Polski " w roku 1966. Zajmowane czołowe miejsca w kraju w konkursach " Na tropach folkloru " i " Nasz rodowód ".

We wrześniu 1985r. obchodzone uroczyscie 30-lecie turystyki szkolnej połączone ze zlotem turystów - absolwentów. Z tej okazji wydrukowano okolicznościowy biuletyn.

W latach 1955 - 1985 zorganizowane w szkole 1098 imprez turystycznych dla 23.613 uczestników. Wyświetlane filmy o tematyce krajoznawczej.

Motorem napędowym turystyki w szkole był przybyły w 1959r. doświadczony przewodnik, nauczyciel geografii Ryszard Gierzyński. Młodzież zrzeszyła się w klubie turystycznym " Klump " / gwarowa nazwa rozpadającego się buta /.

XII. Krótki przegląd dorobku województwa elbląskiego w zakresie
turystyki i wypoczynku za lata 1976 - 1986 .

Jednym z etapów wyznaczających realizację planowych form rozwoju turystyki w województwie było przyjęcie przez WRN Uchwały nr V/31/77 w dniu 24.02.1977r. w sprawie budowy planu przestrzennego zagospodarowania.

Wiodące funkcje rozwoju gospodarki turystycznej dotyczyły przede wszystkim strefy nadmorskiej,

Ważnym wydarzeniem było też wdrożenie zarządzenia Wojewody Elbląskiego nr 45/77, które określiło szczegółowe zadania dla jednostek realizujących różne formy turystyki.

Szczegółowa realizacja zadań w turystyce za lata 1976 - 1980 była przedmiotem Sesji WRN w 1981 r.

Mimo różnych uwarunkowań udało się przeprowadzić szereg zmian, głównie organizacyjnych mających na celu stworzenie w miarę skutecznego systemu zarządzania i organizacji turystyką.

Wielkość ruchu turystycznego według szacunkowych danych we wszystkich jego formach kształtowała się następująco :

rok	1976	-	2,5	mln. osób
"	1977	-	2,5	"
"	1978	-	2,5	"
"	1979	-	3,1	"
"	1982	-	800	tys. osób
"	1983	-	1,1	mln. osób
"	1984	-	1,2	"
"	1985	-	1,2	"

Zauważalna w przedstawionych wyżej wielkościach ruchu turystycznego malejąca tendencja była przede wszystkim spowodowana :

- zahamowaniem uczestnictwa społeczeństwa w turystyce w wyniku głębokiego kryzysu społeczno - gospodarczego,
- działaniami organizacyjnymi zmierzającymi do systematycznego odciążania ilości osób wypoczywających, głównie pasa nadmorskiego w związku z brakiem właściwej infrastruktury technicznej,
- ograniczeniem ogólnym zainteresowania w wyniku sukcesywnie wyłączanych z eksploatacji kąpielisk Zatoki Gdańskiej.

Podstawową barierę stanowi postępujące stale zanieczyszczenie Zatoki Gdańskiej i Zalewu Wiślanego.

Bez możliwości kąpieli pobyt nad morzem w okresie letnim jest mało efektywny i nieatrakcyjny. W końcu lat osiemdziesiątych zrodził się dylemat, w jaki sposób wykorzystać ogromną bazę Mierzei Wiślanej, przy postępującym odcięciu od wód morskich.

Czystość wód przybrzeżnych rejonu Wybrzeża Bursztynowego nie budziła zastrzeżeń, jeżeli chodzi o ich wykorzystanie do celów kąpieliskowych, rekreacyjnych i uprawiania sportów wodnych do 1976r. Znamienny proces degradacji zanotowano od czasu uruchomienia oczyszczalni "Wschód" w Gdańsku, z której ścieki po mechanicznym oczyszczeniu odprowadzane są do Zatoki. Spowodowało to wielokrotne przekroczenie dopuszczalnych norm sanitarnych wód przybrzeżnych a co za tym idzie - sukcesywne wyłączanie kolejnych kąpielisk,

Stan gospodarki wodno-ściekowej na Wybrzeżu Zatoki Gdańskiej nie daje żadnych szans na poprawę wód Zatoki w najbliższych latach. Źródła zanieczyszczeń Zatoki Gdańskiej znajdują się poza terenem województwa elbląskiego. Również niekorzystnie z turystycznego punktu widzenia przedstawia się sytuacja w jakiej znajduje się Zalew Wiślany, którego wody od lat zanieczyszczone są w stopniu wykluczającym możliwości kąpieli a nawet pływania w małych łodziach, dających bezpośredni kontakt z wodą. Wody Zalewu pod względem fizyko - chemicznym kwalifikują się do najniższych klas czystości, natomiast pod względem mikrobiologicznym są to

wody pozaklasowe. Źródłem zanieczyszczenia są najczęściej ścieki miejskie i przemysłowe z miejscowości nadzalewowych portów rybackich i miast.

Bezpośrednie skutki złagodzone w pewnej mierze poprzez :

- przyjęcie przez WRN w Elblągu Uchwały nr II/15/84 z dnia 23.09.1984 w sprawie rozwinięcia programu ochrony środowiska na lata do 1990 r. oraz założeń długofalowego programu ochrony środowiska,
- przyjęcie przez WRN w Elblągu Uchwały nr IV VI/51/85 z dnia 26.04.1985r. w sprawie utworzenia parków krajobrazowych " Mierzeja Wiślana " i " Wzniesienia Elbląskie " oraz obszarów krajobrazu chronionego,
- przyjęcie do Uchwały j.w. harmonogramu realizacyjnego,
- oddanie do eksploatacji w 1983 r. oczyszczalni ścieków w Krynicy Morskiej,
- przyjęcie do realizacji " Programu działań z raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego Mierzei Wiślanej ".

Do podstawowych uzyskanych efektów w latach 1976 - 1985 w upowszechnianiu turystyki i wypoczynku w województwie zaliczyć można :

a/ w zakresie budownictwa poprzez :

- utworzenie w 1987 r. Zakładu Budownictwa Turystycznego przy WPGT " El-Tourist " w Elblągu w celu zabezpieczenia branżowego wykonawstwa działalności inwestycyjno - remontowej. Zakład rozwiązano w 1983r., gdyż nie spełnił oczekiwań,
- oddanie do eksploatacji nowych obiektów turystycznych.

I tak realizowane :

- 3 zajazdy turystyczne przy trasie międzynarodowej E-81 tj.

- w Dworkowie • 21 m.n. i 80 m.gastronomicznych, w Nowinie k.Elbląga • 42 m.n. i 74 m.gastronomicznych, w Rzeczej k.Pasłęka • 38 m.n. i 56 m.gastronomicznych,
- hotelik sportowy w Malborku na 40 m.n.
 - dom wycieczkowy " Atletiken " ZKS Olimpia w Elblągu na 32 m.n.,
 - obiekt noclegowy Ośrodka Sportu i Rekreacji w Elblągu • 32 m.n. w pokojach gościnnych,
 - zespół obiektów przy plaży w Krynicy Morskiej /pomieszczenia obsługi plaż, punkt medyczny, wypożyczalnia sprzętu it.p./,
 - pawilon turystyczny na campingu PTTK w Elblągu • 32 m.n.,
 - obiekt hotelowo-gastronomiczny w Sztutowie • 20 m.n.,
 - trzy punkty informacji turystycznej z biurami zakwaterowań : w Kątach Rybackich, Stegnie, Krynicy Morskiej,
 - zespół domków turystycznych w Kwidzynie - Miłosnej na 40 m.n.,
 - trzy ośrodki wypoczynku sobotnio-niedzielnego nad jeziorami : Burgale, Merynos oraz nad rzeką Wąską w Pasłęku,
 - nową • wysokim standardzie siedzibę PBP "Orbis " w Elblągu oraz bazę transportową,
 - Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej w Elblągu z nowocześnie urządzonym Centrum "it",
 - Harcerski Ośrodek Sportów Wodnych w Elblągu,
 - zejścia i zjazdy na plaże w miejscowościach nadmorskich,
 - 112 obiektów turystycznego zagospodarowania lasów w tym: 18 pól biwakowych i miejsc biwakowania, 3 tereny wypoczynkowe, 83 parkingi śródleśne i miejsca postoju pojazdów, 1 punkt

- widokowy, 3 ścieżki zdrowia, 5 zagospodarowanych dróg spacerowych i trzy drogi jazdy konnej,
- sanitariaty w miejscowościach nadmorskich,
 - ustawione w ramach informacji turystycznej wizualnej, tablice informacyjne oraz plany miast i regionów we wszystkich miejscowościach turystycznych województwa elbląskiego,
 - podjęcie budowy zespołu basenów kąpielowych we Fromborku,
 - kontynuację remontu kapitalnego Domu Wycieczkowego PTTK w Krynicy Morskiej - nieopłacalnego w eksploatacji przy obecnej niewielkiej ilości miejsc noclegowych,
 - modernizację i rozbudowę Yacht-Klubu w Krynicy Morskiej,
 - modernizację campingów w Jantarze, Stegnie, Kątach Rybackich, Krynicy Morskiej, Malborku obejmującą sanitariaty, pawilony gastronomiczne, wypożyczalnię sprzętu,
 - modernizację schroniska młodzieżowego we Fromborku,
 - poprzez gruntowne remonty zwiększone ilość miejsc noclegowych całorocznych i podniesione standard usług.

Ogółem w latach 1975 - 1985 na inwestycje i remonty w zakresie turystyki wydatkowane środki w wysokości 266 mln. zł. pochodzących z Centralnego Funduszu Turystyki i Wypoczynku /dotacja 95 mln. zł., 171 mln. zł. nisko oprocentowany kredyt/. Ze względu na szybko postępującą dewaluację i inflację porównanie wielkości kwot wydawkowanych w innych okresach jest utrudnione.

Ze środków z tego funduszu zrealizowane camping przy zajezdzie w Nowinie, obiekty turystycznego zagospodarowania lasów i zagospodarowania plaż nadmorskich. Usuwane szkody po powodzi sztermowej. Wybudowane w 1983 r. zejścia i zjazdy na plaże.

Dla pobudzenia turystycznego Żuław Wiślanych realizowano wydawnictwa turystyczne z opisami szlaków wodnych, rowerowych, pieszych oraz budowę obiektów najtańszej bazy noclegowej dla potrzeb turystyki wędrowniczej.

Od dawna istnieją projekty budowy dużego hotelu w Elblągu o co najmniej 200 miejscach noclegowych. Zabezpieczono środki finansowe i partycypacyjne, nie rozwiązano problemu wykonawstwa tej inwestycji. Podjęto budowę kanalizacji wodno-ściekowej i oczyszczalni ścieków na Mierzei Wiślanej.

b/ w zakresie bazy noclegowej

Czynnikiem w znacznej mierze determinującym rozwój turystyki i wypoczynku jest przede wszystkim baza noclegowa. Zdolność recepcyjna bazy noclegowej /łącznie z bazą obozowo - kolonijną / w województwie elbląskim wyraża się liczbą 41.562 miejsc noclegowych.

Z tego :

miejsca noclegowe czynne tylko w sezonie letnim	- 36.926 tj. 89%
miejsca noclegowe całoroczne	- 4.636 tj. 11%

Strukturę rodzajową oraz ilość miejsc noclegowych województwa elbląskiego według stanu na rok 1985 przedstawia tabela nr 1.

Bardziej szczegółowa analiza wykazuje, że w ogólnej strukturze bazy występuje :

- zbyt szczupła baza hotelowa,
- niewielki udział obiektów dla turystyki najtańszej /obozowisk, pól biwakowych, schronów turystycznych, domów wycieczkowych/,

- dominacja bazy wypoczynkowej o charakterze zamkniętym ,
pozostającej w gestii zakładów pracy,

Baza hotelowa obejmująca / 1986 r/ 10 hoteli, 14 domów wycieczkowych, 4 zajazdy nie zabezpiecza istniejących potrzeb, szczególnie w Elblągu i Malborku. W większości hotele to obiekty stare, o niskim standardzie, zużyte technicznie. Na tym tle korzystnie wyróżniają się zajazdy, zlokalizowane na głównych trasach turystycznych.

Na terenie województwa w 1986r. znajdowało się 15 campingów, będących w gestii jednostek turystycznych /WPGT "El - Tourist ", PTTK / i sportowych / OSiR-y, kluby /. W związku z wejściem w życie nowych przepisów dot. wymogów kategoryzacyjnych części z obiektów, o których mowa wyżej, została przekwalifikowana do niższej kategorii. Najwięcej campingów usytuowanych jest na Mierzei Wiślanej, gdzie mają charakter wypoczynkowy. Natomiast pozostałe, powiązane z miastami, obsługują głównie ruch krajoznawczy.

W ostatnich latach podjętych zostało na campingach wiele prac remontowo-modernizacyjnych, co pozwoliło na podniesienie jakości świadczonych usług / nowe sanitariaty, wypożyczalnie sprzętu, bazy gastronomiczne/. Spowodowało to, że niektóre z nich / w Jantarze, Kątach Rybackich, Malborku / w ostatnich latach zdobywały nagrody i wyróżnienia w Ogólnopolskim Konkursie " Mister Camping ".

Zmiany ilościowe i rodzajowe bazy noclegowej w przeciągu omawianego okresu przedstawia tabela nr 1. Analiza zawartych w tabeli danych wykazuje, że generalnie w ciągu minionych 10 lat nastąpił spadek miejsc noclegowych w bazie ogólnodostępnej z 7.339 na 7.105 tj. o 234 m.n. mimo iż przybyło nowych obiektów na ogółem 551 m.n. Powyższe zostało spowodowane m.in. faktem

planowanej, w wyniku decyzji naczelników gmin, likwidacji wielu wyeksploatowanych obiektów, głównie na Mierzei Wiślanej. Zanotowany spadek miejsc noclegowych w bazie czasowej wystąpił na skutek radykalnego zmniejszenia ilości miejsc w kwaterach prywatnych z 7.139 m.n. w 1976r. do 3.735 m.n. w 1986r., natomiast zmiany ilościowe w poszczególnych rodzajach obiektów wyniknęły głównie z braku spełnienia przez obiekty / podczas kolejnych kategoryzacji/ wynogów kategoryzacyjnych, co spowodowało konieczność przekwalifikowania wielu obiektów takich jak : hotele, domy wycieczkowe, pokoje gościnne, campingi do niższych kategorii.

Baza zakładowych ośrodków wypoczynkowych praktycznie pozostała na podobnym poziomie chociaż ilościowo uległa zmianom ze względu na prowadzone modernizacje i przyrost ilości miejsc noclegowych. Likwidacja najbardziej wyeksploatowanych i prymitywnych /głównie domki campingowe /.

e/w zakresie zagospodarowania tras turystycznych oraz rozwój usług komunikacyjnych,

1/ Oddano do eksploatacji :

- parkingi w Elblągu, Malborku, Krynicy Morskiej, Jantarze, Orłowskich Polach, Stegnie oraz wielu innych miejscowościach,
- obwodnicę drogową Elbląg - Kwidzyn,
- dworzec PKS w Elblągu, Krynicy Morskiej, Stegnie,
- drogę dojazdową z parkingiem trawiastym w Krynicy Morskiej,
- przystanki autobusowe typu "lotnia" i "chata żuławska" w regionie nadmorskim, wiele parkingów śródleśnych, miejsc postoju przy trasach turystycznych województwa.

2/ Zainstalowane "witacze" przy wlotach do województwa.

3/ Zainstalowane tablice z mapami województwa, planami miast i regionów turystycznych.

4/ W trakcie sezonów turystycznych uruchomiono dodatkowe połączenia autobusowe do miejscowości turystyczne-wypoczynkowych.

d/ w zakresie handlu i gastronomii.

1/ Zwiększyła się ogółem w województwie w stosunku do roku 1976 liczba miejsc konsumpcyjnych w zakładach gastronomicznych oraz punktach gastronomicznych / łącznie z miejscami sezonowymi/

rok 1976	-	15.510	miejsc konsumpcyjnych
" 1980	-	17.258	"
" 1985	-	17.000	"

2/ Nieznacznie bo tylko o 290 powiększyła się ilość miejsc konsumpcyjnych w latach 1977 - 1985 w miejscowościach i gminach turystycznych / tabela 3/.

3/ Znacznym zmianom ze względu na modernizację obiektów, uruchomienie nowych placówek, likwidację z powodu nierentowności uległa baza gastronomiczna. W miastach i gminach turystycznych w latach 190-1985 - ubyło 29 zakładów i 964 miejsc konsumpcyjnych /tabela 2 /.

4/ W miastach i gminach o kluczowym znaczeniu dla turystyki województwa elbląskiego powierzchnia użytkowa wzrosła w roku 190 o 8,5 tys. m² w stosunku do roku 1976, natomiast w roku 1985 wzrosła o 5.693 m² w stosunku do 1980 r.

5/ Zlikwidowano wiele szpecących środowisko budek służących jako punkty gastronomiczne a w ich miejsce postawiono estetyczne pawilony.

6/ Przeprowadzone szereg prac modernizacyjnych i remontowych w placówkach handlowych i gastronomicznych na terenie całego województwa.

e/ w zakresie informacji turystycznej.

- 1/ W 1978r. utworzone Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej w Elblągu, który od roku 1982 funkcjonuje jako Ekspozytura Gdańskiego Oddziału PP Centralnego Ośrodka Informacji Turystycznej, będąca organizatorem i koordynatorem całej sieci "it" w województwie.
- 2/ Utworzone w województwie sieć informacji turystycznej, na którą składa się : Wojewódzkie Centrum "it", 32 punkty informacji turystycznej stałe oraz 12 sezonowych obsługiwane przez wyszkolonych i doszkalanych informatorów turystycznych z kl.II oraz 43 z kl.III.
- 3/ Centrum "it" w Elblągu prowadzi sprzedaż książeczek AUTO-STOP, rezerwację miejsc noclegowych na terenie kraju, bank wolnych miejsc w samochodach osobowych i autobusach, bank wolnych miejsc wczasowych / od 1986r./, udziela bezpłatnej szerokiej informacji dot.wyjazdów po kraju, tras, przejść granicznych, przepisów celno-dewizowych i paszportowych, organizacji wycieczek dla szkół, zakładów pracy itp.
- 4/ Zainstalowane tablice z planami regionów i wszystkich miejscowości turystycznych województwa.
- 5/ Opracowane i wydrukowane barwne foldery w trzech wersjach językowych : " Województwo Elbląskie", "Frombork", "Malbork", "Kwidzyn", Kanał Elbląsko-Ostródzki" w nakładzie po 30 tys. sztuk.
- 6/ Opracowane i wydrukowane 13 folderów - składanek pn. : "Krynica Morska", "Kąty Rybackie", "Stegna", "Jantar", "Sztutowo", "Mierzeja Wiślana", "Frombork", "Malbork", "Elbląg", "Orneta", "Braniewo", "Między Wisłą a Jaziorakiem", "Noclegi w wojew. elbląskim" w nakładzie po 20 tys.sztuk.

- 7/ Opracowano i wydrukowano 4 barwne plakaty o województwie elbląskim.
- 8/ Opracowano i wydrukowano Katalog Informacji Turystycznej i Użytkowej województwa elbląskiego.
- 9/ Przygotowano i wydrukowano szereg ulotek zawierających informacje użytkową.
- 10/ Prowadzone nadzór oraz dokonano remontów znaków witalnych przy trasach wlotowych do województwa.
- 11 / w zakresie kadry obsługującej ruch turystyczny.

Podjęto szereg przedsięwzięć mających na celu podniesienie stanu ilościowego i jakościowego kadry obsługującej ruch turystyczny, z których najważniejsze to chociażby :

- 1/ Utworzenie w 1978r. Policealnego Studium Obsługi Ruchu Turystycznego w Elblągu, w którym cykl nauczania trwał 2 lata, a pierwszeństwo udziału mieli kandydaci zatrudnienia w turystyce. Studium to po kilku latach działalności rozwiązano ze względu na brak kandydatów.
- 2/ Nawiązanie współpracy z Wyższą Szkołą Wychowania Fizycznego w Gdańsku-Oliwie w zakresie kształcenia kadr turystycznych dla województwa elbląskiego.
- 3/ Zorganizowanie szkoleń i kursów dla przewodników turystycznych, pilotów wycieczek, informatorów turystycznych oraz kursów na podwyższenie klasy przewodnickiej przewodników turystycznych oraz informatorów turystycznych.
- 4/ Prowadzenie kontroli pracy kadry obsługującej ruch turystyczny.
- 5/ Szkolenie kadry dla obsługi turystów przez Zakład Doskonalenia Zawodowego na kursach "Gospodnika", "Małej Gastronomii", "Obsługi turystów w pokojach gościnnych", "Kierowników zakładów gastronomicznych".

- 6/ Organizowanie corocznie przed sezonem turystycznym spotkań z prowadzącymi wynajem kwater, prywatne stołówki, campingi, celem zapoznania i szczegółowego omawiania zasad i uwarunkowań obsługi ruchu turystycznego w poszczególnych sezonach.

Stan kadry turystycznej województwa elbląskiego
w latach 1976-1986 ilustruje poniższe zestawienie :

S p e c j a l n o ś ć	I l o ś ć o s ó b		
	1976r.	1980r.	1985r.
Przewodnicy turystyczni	274	246	214
Piloci wycieczek krajowych	106	192	223
Informatorzy turystyczni	50	221	-
Kadra szkolona przez ZDZ w ramach kursów "Gospodnika", "Małej gastronomii", "Obsługi turystów w pokojach gościnnych", "Kierowników zakładów gastronomi- cznych",	45	549	1342
Ratownicy wodni	268	433	382
Kierownicy wycieczek szkolnych	263	400	780

Wynikający z powyższej tabeli spadek ilości przewodników turystycznych spowodowany został przede wszystkim prowadzonymi okresowymi weryfikacjami pod kątem wymaganego zakresu wiadomości i umiejętności w związku z coraz wyższymi wymaganiami stawianymi kadrze obsługującej ruch turystyczny, jak również ocena ^{czynnego} udziału w działalności przewodnickiej /eliminowanie przewodników od lat nie uprawiających/.

Na zmniejszenie się ilości zainteresowanych uprawianiem przewodnictwa wpływ mają również niezbyt wysokie wynagrodzenia za usługi przewodnickie. Widoczne w tabeli zmniejszenie w pozycji ratownicy wodni wynika m.in. z faktu, że wielu z kończących kursy ratownictwa jest spoza terenu województwa.

g/ w zakresie wypoczynku sobotnio-niedzielnego.

Problem organizacji wypoczynku po pracy należy wciąż do jednych z trudniejszych do realizacji zagadnień w zakresie całokształtu spraw związanych z turystyką i wypoczynkiem. Mimo wielu bardzo różnorodnych działań organizacyjnych podejmowanych przez Wydział Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki UW w Elblągu na przestrzeni 10 lat oraz jednostki turystyczne i inne instytucje, powyższa tematyka realizowana jest w stopniu niezadawalającym.

Spośród najważniejszych z tych przedsięwzięć należałoby wymienić chociażby :

1/ Na przełomie roku 1978-1979 Wojewoda Elbląski powołał zespół, który opracował model organizacji wypoczynku sobotnio-niedzielnego w województwie elbląskim, który określił formy wypoczynku, główne kierunki działań oraz szczegółowe zadania do wszystkich zainteresowanych instytucji. Program ten Pismem Okólnym nr 4/79 z dnia 14.II.1979r. Wojewoda Elbląski zobowiązał terenowe organa administracji państwowej stopnia podstawowego oraz dyrektorów Wydziałów Urzędu Wojewódzkiego do jego wprowadzenia w życie oraz do opracowania szczegółowych harmonogramów prac w powyższym zakresie. Jednakże z braku zainteresowania ze strony zakładów pracy i braku środków na finansowanie opracowany model nie został wdrożony w życie.

2/ Opracowano na początku 1980r. "Program rekreacji dla zakładów pracy na lata 1980-1990". Program miał stanowić podstawę do opracowania własnych programów przez zakłady pracy. W celu jego

wdrożenia w życie zostało zawarte porozumienie między Wojewodą Elbląskim a przewodniczącym WRZZ. Po rozwiązaniu WRZZ powyższy Program został zaprezentowany NSZZ "Solidarność".

- 3/ W 1980r., zorganizowano naradę z udziałem dyrekcji, służb socjalnych i przedstawicieli rad kultury fizycznej i turystyki zakładów pracy województwa elbląskiego z jednostkami organizacyjnymi kfsit, które zaprezentowały przygotowane przez siebie konkretne oferty wypoczynku sobotnio-niedzielnego.
- 4/ Jednostki kfsit dokonały przeglądu i oceny obiektów sportowych i rekreacyjnych pod kątem możliwości ich udostępnienia społeczeństwu w dni wolne od pracy i zabezpieczyły niezbędne stanowiska do funkcjonowania wytypowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych.
- 5/ Opracowana została zblokowana oferta imprez sobotnio-niedzielnich, których organizatorami są jednostki zabezpieczające organizację czasu wolnego na naszym terenie. Oferta ta została przedstawiona i rozdana przedstawicielom zakładów pracy na cyklicznym spotkaniu z Wojewodą Elbląskim.
- 6/ Jednostki turystyczne każdego roku opracowywały informatory zawierające również ofertę w zakresie wypoczynku sobotnio-niedzielnego i rozsyłały do zakładów pracy.
- 7/ Wybudowano w ramach turystycznego zagospodarowania lasów wiele obiektów leśnych spełniających funkcję ośrodków wypoczynku sobotnio-niedzielnego, choć ich liczba wciąż nie zabezpiecza istniejących w tym zakresie potrzeb.

Ogółem specjalistyczne tylko jednostki turystyczne województwa elbląskiego zatrudniały w skali województwa na koniec 1985r. 555 osoby. Prowadzona przez nie działalność dała tylko w 1985r. w skali województwa sprzedaż usług ogółem znaczącą.

Oczywiście poziom zatrudnienia nie może być miernikiem samym w sobie. Niesie szereg uwarunkowań. Dlatego też to zagadnienie przedstawione poniżej na przykładzie 1980 roku, który uznano za najbardziej reprezentacyjny.

Zatrudnienie w obiektach noclegowych w 1980r.
w województwie elbląskim.

Rodzaj obiektu	Z a t r u d n i e n i e		
	stałe	sezonowe	razem
Hotele	219	-	219
Domy wycieczkowe	86	-	86
Schroniska młodzieżowe	8	44	52
Zajazdy	36	-	36
Campingi	-	60	60
Pola biwakowe	-	25	25
Ośrodki wczasowe	500	2000	2500
Sanatoria	-	-	-
Obozowiska młodzieżowe	-	30	30
Pensjonaty	-	-	-
Obiekty kolonijne	-	1200	1200
Pokoje gościnne	360	1400	1760
R a z e m	1209	4759	5968

Przyrost zatrudnienia w latach 1970-1980 w małym stopniu dotyczył ośrodków wczasowych w zakładach pracy. Rejestrowana jest wyraźna zmiana struktury zatrudnienia. W 1980r. 21,5% zatrudnienia ogółem stanowili pracownicy całoroczni, na stałe związani z turystyką i ma stały charakter wzrostowy.

Część ogólnego przyrostu zatrudnienia ma związek z budową sanatoriów lub przekształceniem w sanatoria istniejących obiektów czasowych.

Wysoce w ramach rozmach inwestycyjny według stanu na 1980r. nie był w żadnej mierze hamowany problemami zatrudnienia, przy czym w rozważaniach nie brano pod uwagę pracowników biur podróży, przewodników, pilotów, informatorów turystycznych, gastronomii ogólnodostępnej, obsługi motoryzacyjnej, handlu, transportu publicznego itp.

XIII. Z a k o ń c z e n i e

Rozwój turystyki na terenie województwa sprawił że turystykę i wypoczynek władze wojewódzkie uznały za główny po przemyśle i rolnictwie kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

W 1985r. utworzono szereg jednostek specjalistycznych, obejmujących wszystkie dziedziny turystyki programowej i gospodarczej będących oddziałami lub ekspozyturami wszystkich centralnych organizacji i instytucji turystycznych.

Przyjęty w województwie w 1985r. stan zagospodarowania turystycznego pozostawiał wiele do życzenia : kilkanaście campingów i pól namietowych, stare i o niskim standardzie hotele i restauracje, brak odpowiedniej infrastruktury technicznej.

21.10.1976r. na Sesji WRN przyjęto Uchwałę nr III/16/76 w sprawie kierunków rozwoju turystyki w województwie elbląskiego do 1990 roku.

Uchwała przyjęła główne kierunki rozwoju turystyki w województwie :

- podniesienie standartu obiektów,
- stałe dostosowywanie struktury zarządzania gospodarką turystyczną stosownie do wzrastających potrzeb,
- rozwinięcie wykonawstwa inwestycyjnego dla potrzeb turystyki,
- zapewnienie warunków dla rozwoju informacji i reklamy turystycznej z uwzględnieniem elementów historycznych,
- kształtowanie kadr turystycznych,
- rozwój usług turystycznych,
- stworzenie odpowiednich warunków do wypoczynku po pracy i nauce.

Uchwała ponadto określiła rejony szczególnie ważne dla rozwoju turystyki, które mogą być zagospodarowane wyłącznie po zatwierdzeniu kompleksowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Jednym z etapów realizacyjnych było podjęcie przez WRN Uchwały nr V/31/77 z dnia 24.02.1977r. w sprawie zatwierdzenia planu przestrzennego zagospodarowania województwa. Uchwała ta określiła wiedące funkcje rozwoju województwa do 1990 roku, a w tym w szczególności kompleksowy rozwój gospodarki turystycznej głównie w strefie nadmorskiej w celu optymalnego wykorzystania walerów środowiska przyrodniczego dla potrzeb wypoczynku pożytecznego, świątecznego i funkcji uzdrowiskowych.

W województwie, jak to wynika z decyzji wojewódzkich jednostek administracyjnych i dokonanych rozważań, przyjęte zasadnicze kierunki rozwoju turystyki.

W szczególności dotyczą one :

- preferowania ogólnodostępnych obiektów turystycznych, przeznaczając w tym celu około 65% miejsc do realizacji głównie na campingach oraz w hotelach i motelach,
- preferowania zagospodarowania podmiejskiej strefy dla potrzeb wypoczynku świątecznego,
- preferowania form turystyki zgodnych ze specjalizacją poszczególnych obszarów , przy preferencji zagospodarowania województwa wybrzeża środkowego,
- stabilizację rozwoju ośrodków wypoczynkowych, z położeniem głównego nacisku na rekonstrukcję i modernizację bazy wypoczynkowej, celem podwyższenia jej standardu i stworzenia możliwości całorocznej eksploatacji w połączeniu z lecznictwem uzdrowiskowym,
- intensyfikacja zagospodarowania turystycznego wybranych rejonów i miejscowości w tym również na Mierzei Wiślanej i wzdłuż Zalewu Wiślanego,

- uporządkowanie i rozbudowa infrastruktury technicznej w miejscowościach nadmorskich, a zwłaszcza w Krynicy Morskiej i Stegnie Gd.
- racjonalny i kontrolowany rozwój budownictwa letniskowego, które powinno być lokalizowane poza terenami turystycznymi kat. I, z wyłączeniem całej strefy nadmorskiej.

Dla realizacji celów powinno funkcjonować 4 zajazdy i 1 motel, 2-3 tys. miejsc na campingach w strefie nadmorskiej, 2-3 tys. miejsc w obiektach wypoczynkowych oraz przyrest 4,5 tys. miejsc w pokojach gościnnych, a dla potrzeb wypoczynku świątecznego zagospodarowanie terenów nad Zalewem Wiślanym, w pierwszej kolejności na odcinku Kadyny - Tolkmicko.

Ograniczenia wynikające z sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Istnieje więc w konsekwencji tego konieczność wyboru celów priorytetowych również przez władze terenowe. System gospodarki turystycznej charakteryzuje wielopodmiotowość jednostek inwestycyjnych w procesie obsługi i zagospodarowania turystycznego. Utrudnia to koordynację działań na niwie całego obszaru.

Podjęte działania, a w szczególności polegające na :

- rozwoju funkcji wypoczynkowej w Nadmorskim Obszarze Krajobrazowym chronionego poprzez modernizację i uzupełnienie istniejących struktur,
- rozwoju funkcji uzdrowiskowych w Parku Krajobrazowym "Mierzeja Wiślana",
- rozwoju ośrodków wypoczynku świątecznego i turystyki kwalifikowanej w Parku Krajobrazowym "Wzniesienia Elbląskie",
- rozbudowy bazy hotelowej w Malborku i Fromborku,
- rozwoju ośrodków wypoczynku świątecznego w rejonie Białej Góry i na Pojezierzu Kwidzyńskim ,

- stworzenie warunków dla aktywizacji turystyki małych miast,
- tworzeniu warunków indywidualnych form wypoczynku rodzinnego w rejonach mało dotychczas wykorzystanych, a posiadających walory przyrodnicze.

W opracowaniu wykorzystano bardzo obszerną literaturę przedmiotu, a także źródła archiwalne, okresowo sporządzone materiały sprawozdawcze, opracowania różnych jednostek organizacyjnych i biur a także Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego i Wydziału Kultury Fizycznej i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego w Elblągu.

W żadnym ze źródeł nie napotkano materiałów traktujących tematykę kompleksowo.

Większość źródeł nie ma większej wartości dla badacza. Nie budzą też zaufania niektóre sprawozdania jednostek organizacyjnych. Poprzez porównanie materiałów, a także własne materiały, konsultacje z organizatorami turystyki wykazano niespójność danych i ich różnorodność w różnych źródłach. Dlatego też zrezygnowano z pierwotnego zamysłu sporządzenia bardziej szczegółowego pomocniczego opracowania źródłowego w formie tabelarycznej. Wykorzystano tylko te które zawierały dane najbardziej pewne.

Z wielu badanych elementów zrezygnowano, jak np. ze specjalistycznych zagadnień: pielgrzymowanie i turystyka niewidomych. Niewątpliwie dane te wzbogaciłyby tematycznie opracowanie, ale brak bliższych danych i niewielki udział w ostatecznie ukształtowanym ruchu turystycznym, spowodowały, że odstąpiono od tego zamiaru. /55,3 /

Przytoczony wykaz piśmiennictwa podano w dwóch formach: literatura źródłowa, ogólna, specjalistyczna w układzie alfabetycznym i piśmiennictwo dotyczące Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Elblągu i jego jednostek funkcjonujących w układzie chronologicznym.

Streszczenia literatury, różne materiały, sprawozdania, informacje, opracowania wewnętrzne w ilości łącznej 373 pozycji przekazano Pracowni Krajoznawczej przy Zarządzie Wojewódzkim PTTK w Elblągu i Urzędowi Wojewódzkiemu, uznając niecelowość dołączania do niniejszego opracowania. Część materiałów i pomysłów zostanie wykorzystana wycinkowo do różnych publikacji i prac. Wg własnego uznania opracowano i załączone 21 tabel ilustrujących poszczególne zagadnienia. Jednakże udało się to jedynie w formie przykładowej, a rzadziej kompleksowej.

Stwierdzone brak większego zainteresowania jednostek odpowiedzialnych za organizację ruchu turystycznego próbą syntetycznego ujęcia problemowego i historycznego zagadnień związanych z organizacją turystyki i udokumentowaniem związanych z tym faktów.

BIBLIOTEKA IV
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

XIV. Wykaz piśmiennictwa

I. Bibliografia - źródła różne.

1. AR-T : Ekspertyza stanu istniejącego i elementy prognozy rozwoju rolnictwa do 2000r., Olsztyn, 1986 r.
2. Architekt Wojewódzki w Elblągu : Decyzja nr 1/85 z dnia 27.06.1985r. w sprawie wyznaczenia jednostki projektowej oraz powołania generalnego projektanta planu Regionalnego Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Elbląskiego.
3. Banaszczyk Z. : Turystyka niewidomych za lata 1963-1985, Łódź, 1987r.
4. Bartman E. : Wykorzystanie lasów do celów rekreacyjnych : Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Warszawie, z. 33, 1974r.
5. Biuro Planowania Przestrzennego. Mikońskie : Inwentaryzacja urbanistyczna, Gdańsk, 1977 .
6. Biuro Planowania Przestrzennego.
Krynica Merska : Inwentaryzacja urbanistyczna. Gdańsk, 1985.
7. Bogucki J. : Formy działalności klubu turystyki pieszej w zakładzie przemysłowym, Gdańsk, 1973 .
8. Berowiec W. - Miejsce turystyki w komunistycznym wychowaniu młodzieży, Żagań, 1976.
9. Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Ekspozytura w Elblągu , folder : Bazanciarnia Elbląska, Elbląg, 1979.
10. Cieplik J. : Użytkowanie turystyczne pasa nadbrzeżnego na Polskim Wybrzeżu Środkowym, Koszalin - Słupsk, 1974.
11. Głównia J., Wacławska P. : Sezonowość ruchu turystycznego w 1976r. Instytut Turystyki, Warszawa, 1977.

12. Główny Komitet Turystyki : Analiza ekonomiczna działalności przedsiębiorstw turystycznych w 1979r., Warszawa, 1980r.
13. Główny Komitet Turystyki : Raport o stanie turystyki oraz kierunki przewyższania zjawisk kryzysowych w turystyce, Warszawa, 1982.
14. Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych i Społecznych : Wykorzystanie urlopów wypoczynkowych 1973. Tablice wynikowe. Warszawa, 1975.
15. Główny Urząd Statystyczny - zeszyty metodyczne : Definicje podstawowych pojęć z zakresu turystyki, Warszawa, 1979.
16. Gordon A. : Wystąpienie w sprawie preklamacji 1980r., jako roku kultury turystycznej. Referat. Warszawa, 1979.
17. Gudelis R., Grab-iszewski M., Iwicki S. : Problematyka waloryzacji i zagospodarowania turystycznego miejscowości krajoznawczych w Polsce. Instytut Turystyki, Warszawa, 1979.
18. Główny Komitet Turystyki, Informator o zakładowej bazie wczasowej 1979. Warszawa, 1979.
19. Instytut Turystyki : Studium Turystycznego zagospodarowania województwa elbląskiego do 2000 roku, opracowanie zespołowe, cz. I i II, Bydgoszcz - Toruń, Warszawa, 1981.
20. Instytut Ochrony Środowiska, Oddział w Gdańsku : Polityka przestrzenna na obszarze Mierzei Wiślanej, materiały na seminarium zorganizowane przez Instytut Ochrony Środowiska, Oddział w Gdańsku na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego w Elblągu, Krynica Morska, 1987.
21. Instytut Ochrony Środowiska Oddział w Gdańsku : Materiał na seminarium zorganizowane przez Instytut Ochrony Środowiska Oddział w Gdańsku, Krynica Morska, 1987.

22. Iwicki S., Demkowicz M., Dysarz R., Przybyszewska-Gudelis R., :
Założenia ochrony środowiska przyrodniczego w świetle potrzeb
turystyki na obszarze dorzecza Wisły /maszynopis/, Instytut
Turystyki, Bydgoszcz, 1979.
23. Karger W. : Rajdy na raty, Gdańsk, 1971. Referat.
24. Karger W. : Praca Turystyczno-krajoznawcza w klubie turystyki
kwalifikowanej na przykładzie Klubu Turystów Pieszych "Bąbelki"
w Gdańsku - referat przygotowany na spotkanie Przedstawicieli
Klubów Pieszych w Grudziądzu, Gdańsk, 1973.
25. Klim R. : Bibliografia Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Elblągu
1982, 1983, 1984, 1985.
26. Klim R. : Ogólna ocena turystycznego ruchu i zagospodarowania
na Żukawach. Muzeum Wisły, Tczew, 1988.
27. Klim R. : Działalność Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Elblągu
w okresie od 1982 - 1985.
28. Klim R. : Muzeum Wisły w Tczewie : Spotykamy się na grobach
Bohaterów, Tczew, 1985.
29. Kołtun B. : Początki naszych zjazdów, PTTK, Oddziałowa Komisja
Turystyki Pieszej, Elbląg, 1987.
30. Leszczyńska J. : Elbląskie parki krajobrazowe. Wiad. Elbląskie,
1980, nr 24.
31. Mroczkiewicz L. : Podział Polski na krainy i dzielnice
przyrodniczo-leśne, Warszawa, 1983.
32. Madejski A.. Opinia : Możliwości budowy basenów rekreacyjnych
z wykorzystaniem wód termalnych w rejonie nadmorskim
województwa elbląskiego. Mierzeja Wiślana i Wyseczyna
Elbląska, Warszawa, 1980.

33. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Zarząd Główny:
Regulamin Konkursu na prace badawcze o tematyce związanej
z historią Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego
i jego poprzedników, Warszawa, 1986.
34. PTTK ZW Elbląg : Kalendarz imprez turystycznych 1987 i 1989.
35. PTTK ZW Elbląg : Sprawozdanie Komisji Opieki nad zabytkami,
Elbląg, 1987.
36. PTTK ZW Elbląg : Regulamin Konkursu : Szukamy nowych pomników
przyrody, Komisja Ochrony Przyrody, Elbląg , Tczew, 1986.
37. PTTK ZW Elbląg : Komisja Ochrony Przyrody : Regulamin Konkursu:
Ratujmy nasze parki wiejskie, Elbląg, Tczew, 1986.
38. PTTK ZW : Stan i działalność oddziałów PTTK / Próba oceny/,
Elbląg, 1987.
39. PTTK ZW : Działalność Oddziału PTTK w Malborku, Elbląg, 1980.
40. PTTK ZW Elbląg , Zarząd Oddziału PTTK w Tczewie: Sprawozdanie
z przebiegu I Międzywojewódzkiego Zjazdu Opiekunów Przyrody i
Zabytków - Opalenie 86, Elbląg, 1986.
41. PTTK ZG : Kurs Przedowników - Instruktorów : Zajęcia Kulturalno-
Rezrywkowe w Turystyce, Warszawa, 1977.
42. PTTK Wydawnictwo " Kraj" : Ziemia 1983, Warszawa, 1986.
43. PTTK ZG Komisja Turystyki Pieszej : Popularyzacja turystyki
pieszej i fachowego poradnictwa, Referat, Warszawa 1987.
44. PTTK ZG : Tezy do programu turystyki kwalifikowanej /projekt/,
Warszawa, 1978.
45. PTTK ZG Komisja Turystyki Pieszej : Podstawowe Kierunki
działania PTTK w turystyce pieszej. Projekt-konspekt,
Warszawa, 1977.

46. PTTK ZW : Program działania w ramach obchodów Roku Kultury Turystycznej, Szczecin, 1980.
47. PTTK ZW : Program PTTK : Turystyka a środowisko przyrodnicze, Gdańsk, 1977.
48. PTTK ZW : Podstawowe kierunki działania w turystyce pieszej, Olsztyn, 1977.
49. PTTK ZG : Uchwała nr 12/VIII/73 z 16.XII.1973r. w sprawie wniosków do programu dalszego rozwoju Turystyki kwalifikowanej, Warszawa.
50. PTTK ZW : Sejmik Polski Północnej : Turystyka a ochrona środowiska przyrodniczego, Gdańsk, 1974.
51. PTTK ZW : Ochrona krajobrazu w woj. olsztyńskim, Olsztyn, 1973.
52. PTTK ZG : Komisja Turystyki Pieszej : Instrukcja znakowania lądowych szlaków turystycznych / projekt/ , wersja 1988.
53. PTTK ZG : Kurs przedowników - instruktorów .Zeszyty szkoleniowe. Organizacja Turystyki w Polsce, Warszawa, 1977.
54. Pozn-aj Swój Kraj. 1980., nr 10 / w całości poświęcony woj. elbląskiemu/.
55. Posłaniec Warmiński. Dwutygodnik Katolicki - Pielgrzymkowe dziękczynienie, 4-17.X.1987, nr 21.
56. Piechocki W. : Ostródzko-W Elbląski Szlak Wodny. Sport : Turystyka, Warszawa, 1982.
57. Sankowski W. : Uchwała i efekty. Wiad.Elbląskie, 1980, nr 10.
58. Sikora A. : Osobliwości i zabytki przyrody województwa elbląskiego. Krajowa Agencja Wydawnicza, Gdańsk, 1980.
59. Słomniewski P. : Handlowa obsługa samochodowego ruchu turystycznego. IHW i T ą, Warszawa 1979r.

60. Szukalski J. : Problemy Ochrony Środowiska geograficznego w województwie gdańskim, 1972.
61. Schupp M. : Zatrudnienie w hotelarstwie : stałe i sezonowe w układzie wojewódzkim kraju. Biuletyn Informacyjny nr 9, Warszawa 1976 r.
62. Towarzystwo Przyjaciół Kanału Elbląskiego. Projekt statutu, Elbląg, 1986r.
63. Towarzystwo Polsko-Holenderskie Oddział Żuławski. Wystawa fotograficzna " Ślady holenderskie na Żuławach Wiślanych ", Wojewódzka Biblioteka Publiczna im.C.Nerwida, Elbląg, 1988.
64. Turakowski Wł.: Informacja aktywu PTTK " Turystyka a środowisko przyrodnicze", ZG PTTK, Warszawa, 1978.
65. Urząd Wojewódzki , Wojewoda Włbłaski : Regionalny plan rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego województwa elbląskiego do 2000 roku, listopad 1988.
66. Urząd Wojewódzki - Wydział Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki: Informacja o stanie rozwoju turystyki województwa elbląskiego, 1987.
67. Urząd Wojewódzki - Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki w Elblągu : Informacja o realizacji Uchwały nr III/16/76 Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 21 października 1976r. w sprawie kierunków rozwoju turystyki w województwie elbląskim do roku 1990. Elbląg, 1986.
68. Urząd Wojewódzki - Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki : Żuławy Wiślane. Szlaki Piesze i Rowerowe, Elbląg, 1986.
69. Urząd Wojewódzki Wydział Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki: Ocena przygotowania i przebiegu sezonu turystycznego w woj. elbląskim, Elbląg, 1984, 1985,

70. Urząd Wojewódzki, Wydział Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki : Informacja dotycząca przygotowań do sezonu turystycznego, Elbląg, 1983, 1987, 1988.
71. Urząd Wojewódzki, Wojewoda Elbląski : Decyzja nr 2/85 z dnia 14.06.1985r. w sprawie powołania Komisji Planu Regionalnego Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Elbląskiego.
72. Urząd Wojewódzki. Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego: Inwentaryzacja elementów i cech środowiska przyrodniczego województwa elbląskiego, 1985.
73. Urząd Wojewódzki, Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego. Opracowanie planistyczne : Projekt założeń do Planu Regionalnego Parku Krajobrazowego " Mierzeja Wiślana", " Wzniesienia Elbląskie".
74. Wojewódzki Urząd Statystyczny : Rocznik statystyczny woj. elbląskiego za lata 1977, 1979, 1981 i 1986.
75. Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej : Informator Turystyczny i kulturalny woj. elbląskiego, Elbląg, 1980.
76. Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej w Olsztynie : Kanał Elbląsko-Ostródzki, 1980.
77. Zaremba J. : Raport o stanie znakowania szlaków turystycznych nizinnych na terenie woj.elbląskiego, Kwidzyn, 1985.
78. Zdrejewska S. : Zagospodarowanie turystyczne makroregionu północnego bazą noclegową i żywieniową. Budownictwo turystyczne, 1977 nr 26, 27.
79. Zespół Szkół Ekonomicznych : 30-lecie turystyki szkolnej w Zespole Szkół Ekonomicznych, Elbląg, 1985.
80. Zespół Szkół Ekonomicznych : 40-lecie Zespołu Szkół Ekonomicznych 1947 - 1987, Elbląg, 1987.

2. Bibliografia
Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Elblągu.

1982

- Roman Klim: Początki Muzeum Wisły w Tczewie; Biuletyn Informacyjny Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków, nr 145, s. 109-116.
- (K.I.): Mieszkańcy odkrywają nowe pomniki przyrody, Dziennik Bałtycki, nr 29 s. 6B.
- (K.I.): Elbląski Słownik Krajoznawczy, Dziennik Bałtycki, nr 130 s. 3.
- (K.I.): Tworzy się archiwum fotograficzne ziemi elbląskiej, Dziennik Bałtycki, nr 47.
- Wojciech Klemiato: Weekend na parapecie, Dziennik Bałtycki, nr 138, s. 3.
- (kp): Elbląskie Dni Turystyki, Dziennik Bałtycki, nr 187, s. 6B.
- (kp): Spotkanie z piosenką turystyczną, Dziennik Bałtycki, nr 212, s. 6B.
- (kp): Spotkanie z gawędą turystyczną, Dziennik Bałtycki, nr 218 s. 4B.
- (kzs): "Iść po zdrowie i wytrwałość", Dziennik Bałtycki, nr 218 s. 4B.
- (K.I.): Powstaje "Elbląski Słownik Krajoznawczy", Dziennik Bałtycki, nr 223, s. 4B.
- mkk: Spotkanie z turystyczną gawędą, Dziennik Bałtycki, nr 246 s. 6B.
- A. Minkiewicz: Turystyczny bilans roku, Dziennik Bałtycki, nr 256, s. 6B.
- Grażyna Gosk: Zjazd, którego nie było, Wiadomości Elbląskie, nr 11 s. 11.
- (g): Ratujmy nasze parki wiejskie, Wiadomości Elbląskie, nr 16 s. 10.
- Krzysztof Sułek: Po sezonie, Wiadomości Elbląskie, nr 36 s. 6-7.
- Krzysztof Sułek: Jutro Bażantarni, Wiadomości Elbląskie, nr 43, s. 10.
- Roman Klim: Podsumowanie konkursu "Szukamy nowych pomników przyrody", Jantarowe Szlaki, nr 1, s. 47.
- Andrzej Łagowski: Wczoraj i dziś elbląskiej turystyki, Głos

Wybrzeża, nr 39.

Andrzej Łagowski: Kto postawi kropkę nad "i" w elbląskiej turystyce ?, Głos Wybrzeża, nr 101, s. 6T.

md: Wojewódzkie Dni Turystyki w Elbląskim, Głos Wybrzeża, nr 182 s.4.

Zakończenie Elbląskich Dni Turystyki, Głos Wybrzeża, nr 187 s.3.

(ał): Elbląskie Dni Turystyki zakończone, Głos Wybrzeża, nr 190 s. 6T.

(ał): Zimowe propozycje PTTK w Elblągu, Głos Wybrzeża, nr 208, s. 6T.

Spotkanie z piosenką, Głos Wybrzeża, nr 210, s. 6T.

er: Spotkanie z "Gawędą turystyczną", Głos Wybrzeża, nr 222 s.6M

er: Zaproszenie na wycieczkę, Głos Wybrzeża, nr 223 s. 6T.

er: Spotkanie z "Gawędą turystyczną", Głos Wybrzeża, nr 223 s. 6T.

1983

Roman Klim: Jezioro Druzno - perła Żuław Elbląskich, Aura, nr 1 s. 25-26.

Mieczysław Kurnatowski: Turystyczna Szkoła, Relaks i kolekcjoner Polski, nr 4.

Roman Klim: O programie Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Elblągu słów kilka ..., Jantarowe Szlaki, nr 1 s. 52-55.

Roman Klim: Z prac Komisji Ochrony Przyrody przy ZW PTTK w Elblągu, Jantarowe Szlaki, nr 2 s. 64.

Roman Klim: I Wojewódzki Zjazd Opiekunów Przyrody i Zabytków, Jantarowe Szlaki, nr 2 s. 64.

Roman Klim: II Wojewódzkie Dni Turystyki we Fromborku, Jantarowe Szlaki, nr 4 s. 64.

(am): Turyści odznaczeni, Wiadomości Elbląskie, nr 3 s. 9.

(k.s.): Miłośnicy przyrody, Wiadomości Elbląskie, nr 12 s. 9.

(g): Czy znasz województwo, Wiadomości Elbląskie, nr 16 s. 10.

Jan Szczuchura: "Nadbrzeże 83", Wiadomości Elbląskie, nr 17 s.9.

Adam Jeżowski: Droga pod górkę wiejskiej turystyki, Wiadomości Elbląskie, nr 18 s. 12.

(BB): Młodzi na start, Wiadomości Elbląskie, nr 20 s. 11.

(TEM): Wędrówki brzegiem Wisły, Wiadomości Elbląskie, nr 22 s.5.

Andrzej Minkiewicz: Turystyczny jubileusz, Wiadomości Elbląskie, nr 22 s. 11.

(S): Rajd dla młodzieży, Wiadomości Elbląskie, nr 23 s. 10.

(dek): Biesiada przyrodnicza, Wiadomości Elbląskie, nr 35 s. 8.

G. KUHL: Elbląski Rajd Samochodowy, Wiadomości Elbląskie, nr 40 s. 7.

Tem: Zawody na orientację, Wiadomości Elbląskie, nr 43 s. 10.

Braniewska Jesień, Wiadomości Elbląskie, nr 45 s. 11.

(AM): Zimowy Rajd Samochodowy, Wiadomości Elbląskie, nr 49 s. 11.

(kp): Piosenka turystyczna, Dziennik Bałtycki, nr 17 s. 4B.

(kp): Śladem powstańców, Dziennik Bałtycki, nr 18 s. 6B.

(kp): Centralne uroczystości we Fromborku, Dziennik Bałtycki, nr 18 s. 4.

(am): Zasłużeni dla turystyki, Dziennik Bałtycki, nr 24 s. 6 D.

(em): Przybywa pomników przyrody, Dziennik Bałtycki, nr 31 s. 4B.

(K.I.): Brzegiem Wisły, Dziennik Bałtycki, nr 33 s. 6 B.

(kp): Biesiada Przyrodnicza, Dziennik Bałtycki, nr 42 s. 4B.

(gp): Inna Trasa, Dziennik Bałtycki, nr 43 s. 6 B.

(K): Regionalna Pracownia Krajoznawcza, Dziennik Bałtycki, nr 58 s. 6 B.

(kp): Rajd Wyzwolenia w Malborku, Dziennik Bałtycki, nr 59 s. 8B.

(kp): Dla miłośników ziemi elbląskiej, Dziennik Bałtycki, nr 66 s. 4B.

(k): Kolejny rajd brzegiem Wisły, Dziennik Bałtycki, nr 68 s. 6B.

(kp): Udany zlot turystów w Nadbrzeżu, Dziennik Bałtycki, nr 76 s. 6B.

Katarzyna Korczak: Frombork: rocznica i perspektywy, Dziennik Bałtycki, nr 79 s. 5.

(k): Czas miniony utrwalaony w kadrze, Dziennik Bałtycki, nr 86 s. 4B.

(kp): Młodzi na turystycznym szlaku, Dziennik Bałtycki, nr 96 s. 4 B.

Brzegiem Wisły, Dziennik Bałtycki, nr 106 s. 4.

(ST): Wędrówki turystyczne, Dziennik Bałtycki, nr 142 s. 4.

(mt): Do Bażantarni na Biesiadę Przyrodniczą, Dziennik Bałtycki, nr 165 s. 4B.

(cyb): Udany spływ kajakowy, Dziennik Bałtycki, nr 167 s. 6 B.

(kp): Na spacer do Bażantarni, Dziennik Bałtycki, nr 174 s. 6.

(am): Elbląski Rajd Samochodowy po raz jedenasty, Dziennik Bałtycki, nr 184 s. 6B.

(kp): Finał wojewódzkich Dni Turystyki, Dziennik Bałtycki, nr 190 s. 6B.

Propozycje, Dziennik Bałtycki, nr 192 s. 4.

AM: XI Elbląski Rajd Samochodowy zakończony, Dziennik Bałtycki, nr 194 s. 4 B.

Katarzyna Korczak: Muzeum Królowej Rzek, Dziennik Bałtycki, nr 203 s. 6.

(kp): Frombork 83, Dziennik Bałtycki, nr 207 s. 6 B.

Propozycje, Dziennik Bałtycki, nr 233:

(K.I.): Rośnie ranga turystyki, Dziennik Bałtycki, nr 237 s.6B.

(jz): Rozstrzygnięcie elbląskiego konkursu krajoznawczego, Dziennik Bałtycki, nr 240 s. 4 B.

(mt): Wojewódzkie sympozjum krajoznawcze w Sztumie, Dziennik Bałtycki, nr 243 s. 6B.

Wocz: Mieszkanka Malborka laureatką konkursu PTTK, Dziennik Bałtycki, nr 247 s. 2.

er: Spotkanie z piosenką turystyczną, Głos Wybrzeża, nr 21 s.6T.

sw: Wszystko o ochronie przyrody, Głos Wybrzeża, nr 29 s. 6T.

sw: Szukamy pomników przyrody, Głos Wybrzeża, nr 35 s. 5.

sw: Narciarze na start, Głos Wybrzeża, nr 35 s. 6T.

sw: Wędrowki "Brzegiem Wisły", Głos Wybrzeża, nr 35 s. 6T.

sw: W przygotowaniu Bedeker Elbląski, Głos Wybrzeża, nr 37 s.6T.

Andrzej Preyss: Wiślanym brzegiem, Głos Wybrzeża, nr 48 s. 4.

A.P.: Dla amatorów pieszych wędrówek, Głos Wybrzeża, nr 52 s.6T.

Andrzej Preyss: Brzegiem Wisły, Głos Wybrzeża, nr 59 s.8T.

Andrzej Preyss: Źródło wiedzy o ziemi elbląskiej, Głos Wybrzeża, nr 70 s. 8T.

I.C.: PTTK "Figa" zaprasza, Głos Wybrzeża, nr 71 s. 5T.

A.P.: Konkurs krajoznawczy ziemi elbląskiej, Głos Wybrzeża, nr 75 s. 6T.

(gab): "XII Braniewska Wiosna", Głos Wybrzeża, nr 104 s. 6T.

er: Wiosenny rajd samochodowy, Głos Wybrzeża, nr 105 s. 6T.

Wędrowki Krajoznawcze "Brzegiem Wisły", Głos Wybrzeża, nr 112 s. 6.

A.P.: O działalności PTTK w Kwidzynie, Głos Wybrzeża, nr 114 s. 6T.

er: Spotkanie turystów górskich, Głos Wybrzeża, nr 116 s. 6T

er: Zwycięzcy turnieju turystyczno-krajoznawczego, Głos Wybrzeża, nr 118 s. 7T.

(now): Pasja piękna i potrzebna, Głos Wybrzeża, nr 120, s.6T.

L.O.: Jubileusz szkół muzycznych w Elblągu, Głos Wybrzeża, nr 126, s. 2.

"Brzegami Wisły", Głos Wybrzeża, nr 127 s. 6T

Piąty etap "Brzegiem Wisły", Głos Wybrzeża, nr 129 s.6.

pac: Biesiada przyrodnicza, Głos Wybrzeża, nr 129 s. 5T,

md: Doroczne Dni Malborka, Głos Wybrzeża, nr 131 s. 6T.

A.P.: "Rajd pierwszoklasistów", Głos Wybrzeża, nr 145 s. 6T.
"Brzegiem Wisły", Głos Wybrzeża, nr 168 s. 6 T.
Przyrodnicza biesiada, Głos Wybrzeża, nr 199 s. 6T.
er: Zaproszenie na wycieczkę, Głos Wybrzeża, nr 214 s. 7
(md): 1100 tys. gości w Elbląskim, Głos Wybrzeża, nr 228
(now): Braniewska Jesień, Głos Wybrzeża, nr 236 s. 6 T.
A.P.: Koncowy marsz brzegiem Wisły, Głos Wybrzeża, nr 241 s.6T.
(n): Wycieczka historyczna z PTTK, Głos Wybrzeża, nr 252 s.6T.
Przed Świętem Zmarłych, Głos Wybrzeża, nr 255 s.6.
A. Preyss: Śpiewający przewodnicy z Malborka, Głos Wybrzeża
nr 270 s. 8T.
A.P.: Wojewódzkie Sympozjum Krajoznawcze, Głos Wybrzeża, nr 283
s, 6T.
Biesiada przyrodnicza, Głos Wybrzeża, nr 290 s.6.
Roman Klim: II Wojewódzkie Dni Turystyki we Fromborku, Janta-
rowe Szlaki, nr 4, s.64

1984

Z biegiem Wisły, Dziennik Bałtycki, nr 49
(k): Odkrywamy osobliwości przyrody, Dziennik Bałtycki, nr 103,
s. 6B.
(k): Konkurs na opracowanie krajoznawcze, Dziennik Bałtycki,
nr 108, s.4B.
(k): Zaproszenie na Rajd Żuławski, Dziennik Bałtycki, nr 132,
s. 4B.
(kp): Ciekawa wystawa w WBP, Dziennik Bałtycki, nr 144, s.4B.
kp: Konkurs na wspomnienia, Dziennik Bałtycki, nr 273, s.4B.
)kp): Elblążanin - laureatem konkursu krajoznawczego, Dziennik
Bałtycki, nr 285, s. 4B.
Ciekawa propozycja dla narciarzy, Dziennik Bałtycki, nr 31 s.6B
(kp): Możesz zostać przewodnikiem turystycznym, Dziennik Bałtyck
nr 43, s.6B.
Wędrówki krajoznawcze brzegiem Wisły, Głos Wybrzeża, nr 47 s.8
(now): Szukamy nowych pomników przyrody, nr 51, s.6T.
Wędrówki brzegiem Wisły, Głos Wybrzeża, nr 65, s. 6
(ap): Kurs na sternika motorowodnego, Głos Wybrzeża, nr 67
sw: Spotkanie z piosenką turystyczną, Głos Wybrzeża nr 77 s.7T
Stanisław Wojtasiak: Urdek warowni, Głos Wybrzeża, nr 105 s.6T
A.P.: Ku czci bohaterów "Młodego Lasu", Głos Wybrzeża, nr 126
s.2.
Andrzej Preyss: 30 lat zamkowych cicerone, Głos Wybrzeża, nr
128 s. 6T.

I.C.: Uroczystość w malborskim ratuszu, Głos Wybrzeża, nr 142 s. 2.

er: IV Rajd Żuławski, Głos Wybrzeża, nr 140 s. 6T.

er: Kobieta w ekslibrisie, Głos Wybrzeża, nr 149 s. 6T.

p.: Pamięci organizacji "Młody Las", Głos Wybrzeża, nr 162 s. 6T.

md: III Elbląskie Dni Turystyki, Głos Wybrzeża, nr 229 s. 6T.

sw: Wędrówki brzegiem Wisły, Głos Wybrzeża, nr 220 s. 5T.

m.skot: Przegląd piosenki turystycznej, Głos Wybrzeża, nr 231 s. 6T.

er: Klub Turystyczny "Figa" zaprasza, Głos Wybrzeża, nr 280 s. 5T.

er: Kurs przewodników, Głos Wybrzeża, nr 272 s. 6T.

er: Konkurs na wspomnienia, Głos Wybrzeża, nr 277 s. 4T.

(am): III Elbląskie Dni Turystyki, Głos Zamechu, nr 27 s. 8

Teresa Kłosiewicz: Nie do wymiany, Gościniec, nr 3

W Muzeum Wisły ekspozycja poświęcona kajakarstwu, Gościniec, nr 7 s. 3.

Najstarsze plany regulacji Wisły tematem przewodnickiej sesji, Kobieta w ekslibrisie, Wydawnictwa regionalne PTTK, Gościniec nr 9.

Regionalne wydawnictwa PTTK, Gościniec, nr 8, s. 31

Laureaci nagród Przewodniczącego Głównego Komitetu Turystyki, Gościniec, nr 12.

imt "Światowid", nr 894. *Muzeum Wisły prosi o pomoc*

Zbigniew Murszewski: Trzy głowy paskudy, imt "Światowid" nr 900 s. 19.

Roman Klim, Apel, Jantarowe Szlaki, nr 1 s. 62.

Józef Milewski: Generał Stanisław Taczak, Jantarowe Szlaki, nr 3, s. 15-16

Józef M. Miaskowski: Na suchym korzeniu, Pomerania, nr 10, s. 8-10

IX Wiosenny Rajd Samochodowy, Wiadomości Elbląskie, nr 21 s. 10.

Grzegorz Baranowski: Kłódka na Mierzei, Wiadomości Elbląskie, nr 38, s. 5-6.

Roman Klim: Bażantarnia Elbląska, Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Ekspozytura w Elblągu (folder).

~~Ciekawa propozycja dla narciarzy, Dziennik Bałtycki, nr 31 s. 6B.~~

1985

Ciekawa propozycja dla narciarzy, Dziennik Bałtycki, nr 31 s. 6B.

(kp): Możesz zostać przewodnikiem turystycznym, nr 43 s. 6B.

Tabela nr 1

Struktura rodzajowa oraz ilość miejsc noclegowych
województwa elbląskiego w/g stanu w 1985 r.

Lp.	Rodzaj obiektu	miejsca noclegowe			Ogółem miejsc w wojew.
		stałe	sezonowe	ogółem	
I.	Baza ogólnodostępna razem	2.673	7.105	7.105	100,0
1.	Hotele	497	497	497	0,4 7,0
2.	Motele	26	26	26	0,4
3.	Domy wycieczkowe	752	762	762	11,0
4.	Pensjonaty	27	51	51	0,7
5.	Schroniska młodzieżowe	126	1.119	1.119	15,7
6.	Pokoje gościnne	1.215	1.215	1.215	17,0
7.	Campingi	-	2.795	2795	39,9
8.	Pola biwakowe	-	610	610	8,5
9.	Inne ob.turystyczne	-	30	30	0,4
II.	Baza wczasowa razem	1.963	20.754	20.754	100,0
1.	Ośrodki wczasowe	1.963	17.019	17.019	82,0
2.	Kwatery prywatne	-	3.735	3.735	18,0
III.	Kolonie i obozy	-	13.703	13.703	-
IV.	Ogółem województwo	4.636	41.562	41.562	-

Stan sieci gastronomicznej
w woj.elbląskim w latach 1977 - 1986 / sektor uspołeczniiony/

Lp.	Wyszczególnienie	1977		1980		1985	
		Liczba zakładów gastronomiczn.	Ilość miejsc konsumpcyjn.	Liczba zakładów gastronomiczn.	Ilość miejsc konsumpcyjn.	Liczba zakład. gastronomiczn.	Ilość miejsc konsumpcyjn.
1.	m.g. Frombork	9	614	14	760	9	557
2.	m.g. Tolkmicko	4	527	4	499	4	600
3.	m. Elbląg	44	2.319	61	3.321	47	2.719
4.	m. Sztutowo	16	1.610	16	1.785	22	2.008
5.	m. Stegna	16	1.534	17	1.318	19	1.638
6.	m. Malbork	24	1.613	22	1.537	16	1.273
7.	m.g. Sztum	19	1.010	18	1.100	13	821
8.	gm. Kwidzyn	5	219	5	219	6	219
9.	m. Kwidzyn	16	879	17	939	11	812
10.	m.gm. Susz	6	422	7	474	5	390
Ogółem miasta i gminy turystyczne		159	10.747	181	11.952	152	11.037

Stan sieci handlowej
w województwie elbląskim w latach 1977-1980

Wyszczególnienie	1977		1980		1985	
	Liczba sklepów	Powierzchnia użytkowa m ²	Liczba sklepów	Powierzchnia użytkowa m ²	Liczba sklepów	Powierzchnia użytkowa m ²
m.g. Frombork	21	1.486	20	1.846	20	2.206
m.g. Tolkmicko	25	1.676	28	2.152	25	2.192
gm. Elbląg	19	1.103	22	1.303	20	1.595
m. Elbląg	271	28.841	288	33.166	291	37.159
gm. Sztutowo	24	2.966	28	2.573	29	2.811
gm. Stegna	36	2.540	37	2.678	33	2.413
gm. Malbork	12	598	11	565	14	825
m. Malbork	110	13.447	105	14.154	100	12.334
m.g. Sztum	59	6.329	68	7.592	68	7.609
gm. Kwidzyn	27	1.725	27	1.776	30	1.963
m. Kwidzyn	111	10.231	121	12.198	129	13.825
m.gm. Susz Susz	57	4.091	56	3.572	47	4.336

Tabela nr 4

Ośrodki wczasowe - wypoczynkowe

L a t a		Obiekty	Miejsca noclegowe		Korzystają z noclegów	Udzielone noclegi
Obiekty wczasowe - wypoczynkowe			Ogółem	w tym: całoroczne		
w tysiącach						
O g ó ł e m	1980	182	24.934	2.922	150,8	2063,6
	1981	155	21.921	3.010	118,8	1594,0
	1982	150	19.138	2.404	83,6	1194,5
	1983	152	20.499	2.333	134,5	1484,8
	1984	150	20.301	2.206	119,0	1629,4
	1985	160	20.754	1.963	111,0	1485,2
Ośrodki wczasowe /bez kwater prywatnych/		143	15.428	1.674	86,7	1163,6
Ośrodki szkoleniowe-wypoczynkowe		8	875	45	3,8	54,1
Obiekty lecznictwa uzdrowiskowego wykorzystane na wczasy		2	324	244	1,7	20,9
Domy pracy twórczej		2	148	-	0,2	2,6
Kwatery prywatne		x	3.735	-	17,2	230,2
Inne obiekty wykorzystane na wczasy		3	99	-	0,3	4,5
Ośrodki wypoczynku i ośrodków -niedzielnego		2	145	-	1,1	9,3

Tabela nr 5

Obszary o walorach
wypoczynkowych w/g stanu na 1985r.

Wyszczególnienie	Ogółem	k a t e g o r i a			
		I	II	III	IV
Ogółem : w tys.km ²	1450	60	135	940	315
w % obszar wojew.	23,8	1,0	2,2	15,4	5,2
w tym obszary zagrożone ekologicznie w tys.km ²	325	80	25	100	120

Obiekty turystyczne 1980-1985

L a t a obiekty turystyczne		Obiekty	Miejsca noclegowe		Korzysta-	Udzielone
			Ogółem	w tym całoro- czne	jący z noclegów 1/ w tysiącach	noclegi 1/
Ogółem	1980	70	7414	2654	172,4	953,2
	1981	69	7397	2791	140,2	727,9
	1982	64	6869	2443	131,2	661,0
	1983	66	6822	2286	165,7	807,7
	1984	68	6720	2383	164,8	835,7
	1985	68	7105	2673	156,3	789,7
Hotele		10	497	497	36,3	86,2
Motele		1	26	26	1,6	2,5
Domy wycieczkowe		15	762	752	32,7	108,9
Pensjonaty		1	51	27	1,6	8,6
Schroniska młodzieżowe		20	1119	126	22,9	43,3
Campingi		14	2795	-	49,9	230,3
Pola biwakowe		6	610	-	3,7	16,9
Pokoje gościnne		x	1215	1215	7,4	289,8
Inne obiekty		1	30	30	0,2	3,2

1/ w 1985r. w okresie I - IX

Tabela nr 6

Obiekty turystyczne w strefach zagrożenia ekologicznego

Wyszczególnienie		Obiekty	Miejsca noclegowe	Osoby korzystające w tys.	Udzielone noclegi w tys.
		obiekty	turystyczne		
Ogółem	1980	70	7414	172,4	953,2
	1981	69	7397	140,2	727,9
	1982	64	6869	131,2	661,0
	1983	66	6822	165,7	807,7
	1984	68	6720	164,8	835,7
	1985	68	7105	156,3	789,7
w tym obszary zagrożenia ekologicznego	1980	33	4735	97,4	529,5
	1981	35	4785	79,4	362,1
	1982	33	4604	76,9	404,3
	1983	33	4595	99,8	500,9
	1984	35	4514	100,7	493,9
	1985	34	4609	99,6	486,6

Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w obiektach turystycznych

L a t a		Turyści zagraniczni korzystający z noclegów			Udzielone noclegi turystom zagranicznym		
Obiekty turyst.		Ogółem	z I obszaru płatnicz.	z II obszaru płatnicz.	Ogółem	z I obszaru płatn.	z II obszaru płatn.
Ogółem	1980	13434	7758	5676	40502	23376	17126
	1981	2434	328	2106	8542	906	7636
	1982	678	121	557	2888	256	2632
	1983	5017	2828	2189	9882	4192	5690
	1984	4367	760	3607	11681	2436	9245
	1985	4484	1119	3365	12281	3352	8929
	1985	4484	1119	3365	12281	3352	8929
w tym	Hotele	1871	325	1546	6672	850	5822
	Motele	94	37	57	164	47	117
	Domy Wycieczk.	888	466	422	2686	1837	849
	Campingi	1481	263	1218	2459	560	1899

Tabela nr 7

Turyści zagraniczni korzystający z noclegów
w powszechnie dostępnej bazie turystycznej
w 1980 r.

Obiekty turystyczne		Turyści zagraniczni korzystający z noclegów z krajów			Udzielone noclegi turystom zagranicznym z krajów		
		Ogółem	specjali- styczn.	poze- stał.	Ogółem	specjali- styczn.	poze- stał.
Ogółem	1975	18879	12307	6572	56541	33222	23319
	1979	12577	6244	6333	48832	29689	19143
	1980	13434	7758	5676	40502	23376	17126
Hotele		4233	2252	1981	14305	7104	7201
Motele		285	83	202	695	127	568
Pensjonaty		48	23	25	188	54	134
Domy wycieczkowe		1767	660	1107	6803	2055	4748
Pokoje gościnne uspoł.		121	67	54	209	80	129
Pokoje gościnne pryw.		40	22	18	72	54	18
Zespół ogólnodostępnych domków turyst.		-	-	-	-	-	-
Campingi turystyczne		6323	4147	2176	16943	12751	4192
Pola biwakowe		-	-	-	-	-	-
Schroniska młodzież.		617	504	113	1287	1151	136
Inne obiekty wykorz. dla turystów		-	-	-	-	-	-

Turystyka kwalifikowana w 1980 r.

L a t a	Ogół em	w tym				
		piesza	górka	narciar- ska	kolar- ska	motere- wa
1975	979	748	wycieczki 12	2	121	46
1979	852	553	20	3	67	24
1980	728	403	36	6	74	33
1975	84769	78995	uczestnicy 295	46	2890	2018
1979	28638	18017	532	76	1142	2108
1980	21723	14528	511	167	1023	1138

Specyfikacja zdolności recepcyjnych obiektów
turystycznych i ośrodków czasowo-wypoczynkowych
za 1980 r.

Wyszczególnienie	Obiekty	Miejsca noclegowe		Korzyst. z nocle- gów w tys.	Udzielone noclegi w tys.
		Ogółem	w tym całoroczn.		
1/ Obiekty turystyczne					
Ogółem	70	7414	2654	172,4	953,2
Hotele	8	424	329	44,3	95,5
Motele	2	43	43	5,6	8,1
Pensjonaty	2	36	36	1,2	6,4
Domy wycieczkowe	13	681	634	43,3	154,1
Pokoje gościnne uspoł.	x	740	730	10,3	193,2
Pokoje gościnne pryw.	x	839	832	3,8	265,5
Zespół ogólnodostępny. domków turyst.	1	20	-	0,1	0,9
Campingi turyst.	15	2898	-	38,4	177,4
Pola biwakowe	6	590	-	2,6	15,7
Schroniska młodzież.	23	1143	50	22,8	35,7
Inne obiekty wykorz. dla turystów	-	-	-	0,0	0,7
2/ Ośrodki czasowo- wypoczynkowe w tys.					
Ogółem	182	24934	2922	158,8	2063,6
Ośrodki czasowe bez kwater pryw.	165	17168	2213	108,6	1438,8
Ośrodki szkoleniowe- wypoczynkowe	12	1295	676	13,4	104,8
Kwatery prywatne	x	6383	33	36,4	518,3
Inne obiekty wykorz. na wczasy	4	31	-	0,1	1,4
Ośrodki wypoczynkowe sebotnie-niedzielnego	1	57	-	0,3	0,3

Miejsca noclegowe w obiektach
wczasowe - wypoczynkowych w/g
przynależności obiektów w 1976r.
na tle kraju

	Polska	Województwo
O g ó ł e m	534454	24354
w tym : FWP	47084	828
zakładowe	321742	14715
Jednostek i orga- nizacji turyst.	136235	6869

W tym całoroczne :

O g ó ł e m	104252	519
w tym : FWP	24962	114
zakładowe	49187	308
Jednostek i orga- nizacji turyst.	24482	97

Liczba hoteli, miejsc noclegowych
i udzielonych noclegów na tle
kraju za 1976 r.

Wyszczególnienie	Hotele	Miejsca noclegowe		Udziel. noclegi w tys.	
	Liczba	razem	całorocz. sezonowe		
Polska	583	49016	48607	409	13.798,9
Województwo	14	673	673	-	196,0

Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych
województwa elbląskiego na tle kraju / 1976r. /

Lp.	Miejsca noclegowe	P o l s k a	Województwo
1.	Motele	2190	65
2.	Domy wycieczkowe	29376	538
3.	Schroniska	7340	-
4.	Schroniska młodzieżowe	37849	931
5.	Campingi	47503	2677
6.	Pola biwakowe	70032	880
7.	Pokoje gościnne x/	88821	389
8.	inne obiekty xx/	14451	260
Ogółem		346578	6413

Korzystający z noclegów w obiektach turystycznych / w tys. /

1.	221,5	4,4
2.	1788,1	34,9
3.	297,5	-
4.	934,7	18,2
5.	825,9	51,5
6.	603,2	2,9
7.	3249,3	3,8
8.	340,4	12,3
12807,2		204,1

Udzielone noclegi w obiektach turystycznych / w tys. /

1.	397,4	14,1
2.	5678,6	90,0
3.	874,9	-
4.	1651,5	27,9
5.	3188,4	262,9
6.	2265,5	8,2
7.	16954,6	106,8
8.	1174,3	13,5
45984,1		719,5

x/ Kwatery będące w gestii hoteli i biur zakwaterowań turystów /u meblowane lokale mieszkalne osób prywatnych /, bez kwater wynajętych przez organizatorów wczasów,

xx/ Obiekty o podstawowym przeznaczeniu nie związanym z turystyką wykorzystywane okresowo jako pomieszczenia dla turystów /internaty, domy studenckie/.

Tabela nr 11

PTTK - Kadra w Oddziałach w 1985 i 1986 roku

Oddział	Organizator turystyki		Przedownicy Instruktorzy		Straż Ochrony Przyrody		SOP - SOB		Znakarze		Przewodnicy	
	1985	1986	1985	1986	1985	1986	1985	1986	1985	1986	1985	1986
1. Elbląg		30	36	36			37				31	32
2. Frombork			5	5	2	2					4	8
3. Malbork	321	321			23	23	14/25	14/25			171	160
4. Kwidzyn		15	20	13		8					5	5
5. Nowy Dwór Gd.				4								
6. "Zamech" Elbląg											7	9
7. ZOP Kwidzyn	23	23	3	2		1	1/ 1			7	3	3
8. Sztum		11										
9. Pasłęk												
10. OW Elbląg		35		4		1						
Razem :	344	435	64	64	25	35	52/26	14/25	-	7	221	217

Oddział Wojskowy posiada 14 Organizatorów Turystyki - imprez na orientację.

PTTK - Działalność Organizacyjno - Programowa na 1986 rok

Lp. Oddział	Liczba członków	BORT	Liczba kół i klubów na prawach koła	Liczba kandydatur programowej	Liczba osób objętych działalnością progr.		Liczba imprez	Liczba komisji
					ogółem	w tym.t.kwal		
1. Elbląg	810	+	23	98	28974	9040	903	2
2. Frombork	192	+	8	15	592	443	36	
3. Malbork	799	+	16	543	9361	5309	356	5
4. Kwidzyn	241	+	13	41	10280	3725	333	2
5. Nowy Dwór Gd.	186	+	7	4	1727	840	84	
6. "Zamech" Elbląg	181	+	6	9	5818	1178	135	
7. ZCP Kwidzyn	570	-	9	36	853	477	39	
8. Sztum	254	-	6	11	1793	833	54	
9. Pasłęk								
10. OW Elbląg	312	-	7	53	1707	721	80	
Razem:	3545	6	95	810	61105	22566	2020	9

Tabela nr13

PTTK - Działalność Organizacyjno-Programowa na 1985 rok

Lp. Oddział	Liczba członków	BORT	Liczba kół i klubów na prawach koła	Liczba kadry programowej	Liczba osób objętych działalnością progr.		Liczba imprez	Liczba komisji
					ogółem	w tym t.kwal.		
1. Elbląg	949	+	28	104	18242	2808	609	1
2. Frombork	206	+	6	11	2441	1835	102	
3. Malbork	792	+	12	554	6977	3832	290	5
4. Kwidzyn	554	+	17	25	10249	3796	466	1
5. Nowy Dwór Gda.	137	-	6		640	610	30	
6. "Zamech" Elbląg	181	-	6	7	5445	837	134	
7. ZCP Kwidzyn	501	-	8	31	463	289	23	
8. Sztum	306	-	10		1600	100	54	
9. Pasłęk								
10. OW Elbląg								
Razem:	3626		93	732	46057	14107	1708	7

Tabela nr 14

PTTK - wartość sprzedaży usług, zatrudnienia
i niektórych form działalności.

Wyszczególnienie	1981	1982	1983	1984	1985
Sprzedaż usług ogółem	23360	29832	59207	92653	104763
w tym usługi dla ludności	2843	2488	29128	52436	51858
Zatrudnienie	20	17	17	18	19

PTTK - różne formy działalności.

Turystyka wycieczkowa krajowa - ilość imprez	9118	7119	10356	10135	10823
Wyjazdowa - ilość uczestn.	363198	256730	379702	384123	394774
Turystyka wycieczkowa krajowa					
wyjazdowa - ilość imprez	189	93	201	154	159
- ilość uczestn.	9190	4051	7540	5926	6230
Turystyka wycieczkowa zagraniczna przyjezdna					
- ilość imprez	517	115	556	2089	2020
- ilość uczestn.	17662	3535	16825	52810	61906
Turystyka wycieczkowa zagraniczna wyjazdowa					
- ilość imprez	25	147	180	341	183
- ilość uczestn.	100	420	696	2097	1382
Wypoczynek dzieci i młodzieży /obozy, kolonie/					
- ilość imprez	50	12	23	9	8
- uczestnicy	485	253	487	324	734
Wypoczynek sobotnio-niedzielny					
- ilość imprez	123	259	221	139	199
- uczestnicy	5791	7022	8058	4896	4747
---Inne					
- imprezy	173	177	224	459	457
- uczestnicy	5240	6259	5114	12564	9461

Stan organizacyjny oddziałów PTTK
 woj. elbląskie / obecne / z lat 1964 - 1967

O d d z i a ł PTTK	1964		1965		1966		1967	
	ilość kół	ilość członk.	ilość kół	ilość członk.	ilość kół	ilość członk.	ilość kół	ilość członk.
O/ Elbląg	25	1.880	20	1839	26	2.050	29	2.450
O/ Malbork	21	626	23	686	24	763	12	502
O/ Kwidzyn	5	95	5	116	7	147	6	150
O/ Nowy Dwór Gd.	-	-	-	-	17	138	13	177
O/ Sztum	-	-	-	-	-	-	5	72

Zródło : , Zarząd Okręgu PTTK w Gdańsku

OST " GROMADA "

Lp. Rodzaj działalności	1981		1982		1983		1984		1985	
	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.
1. Turystyka wycieczkowa krajowa										
przyjazdowa	153	9506	40	3000	130	10300	160	9800	140	7920
wyjazdowa	224	13796	99	5534	182	12850	185	15299	150	11680
2. Turystyka wycieczkowa zagraniczna										
przyjazdowa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
wyjazdowa	161	491	73	675	96	1600	141	1574	107	945
3. Wczasy										
krajowe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zagraniczne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Wypoczynek dzieci i młodzieży /obozy, kolonie/	-	-	-	325	-	-	-	151	-	115
5. Wypoczynek sobotnie-niedziel.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Inne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. Ogółem	538	23793	212	9534	408	24750	486	26824	397	20660

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Gospodarki Turystycznej

" EL-Tourist " w Elblągu

Lp. Rodzaj działalności	1981		1982		1983		1984		1985	
	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.
1. Turystyka wycieczkowa krajowa	823	57555	572	21775	614	25232	540	23703	1132	30992
przyjazdowa	513	37567	360	12114	372	12555	356	12688	350	20661
wyjazdowa	310	19988	212	9661	242	12677	184	11015	782	10331
2. Turystyka wycieczkowa zagraniczna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
przyjazdowa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
wyjazdowa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Wczasy krajowe	280	23947	319	9667	339	26438	260	17855	160	14147
zagraniczne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Wypoczynek dzieci i młodzieży /obozy, kolonie/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Wypoczynek sobotnie-niedziel.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. inne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogółem	1103	81502	891	31442	953	51670	800	41558	1312	32858

Polskie Biuro Podróży "ORBIS"
Oddział w Elblągu

Lp. Rodzaj działalności	1981		1982		1983		1984		1985	
	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.	ilość imprez	ilość uczest.
1. Turystyka wycieczkowa krajowa										
przyjazdowa	323	11794	167	4192	125	4378	124	5601	161	3729
wyjazdowa	186	9488	232	9863	165	6623	5531 311	14013	150	7207
2. Turystyka wycieczkowa zagraniczna										
przyjazdowa	87	3385	31	1159	71	2583	160	6400	199	7993
wyjazdowa	-	4488	-	1075	-	1111	-	1719	-	1154
3. Wczasy										
krajowe	-	913	-	840	-	840	-	973	-	808
zagraniczne	-	1001	-	461	-	538	-	514	-	101
4. Wypoczynek dzieci i młodzieży /obozy, kolonie/	85	3569	72	3052	78	3294	54	2306	41	1712
5. Wypoczynek sobotnie-niedziel.	4	168	7	294	11	462	14	588	17	714
6. Inne										
obsługa podróżnicza	-	135702	-	146664	-	182345	-	189103	-	207490
7. Ogółem	685	170508	509	167600	450	202307	663	221196	568	230908

Spółdzielcze Biuro Turystyczne " Turysta "
Ekspezytura w Elblągu

Lp. Rodzaj działalności	1981		1982		1983		1984		1985	
	ilość imprez	ilość uczest	ilość imprez	ilość uczest	ilość imprez	ilość uczest	ilość imprez	ilość uczest	ilość imprez	ilość uczest
1. Turystyka wycieczkowa krajowa										
przyjazdowa	16	986	13	723	9	527	25	1236	20	826
wyjazdowa	2	71	3	127	10	414	15	625	6	242
2. Turystyka wycieczkowa zagraniczna										
przyjazdowa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
wyjazdowa	11	32	38	204	79	546	145	1679	147	1825
3. Wczasy										
krajowe	-	-	-	-	7	28	13	62	-	-
zagraniczne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Wypoczynek dzieci i młodzieży /obozy, kolonie/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Wypoczynek sobotnie-niedziel.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Inne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. Ogółem	29	1089	54	1054	105	1515	198	3602	173	2893

Tabela nr 20

Gospodarka turystyczna w 1975r. - woj.elbląskie
w liczbach wg danych Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa
Gospodarki Turystycznej w Elblągu.

Lp.	Wyszczególnienie	Jedn.miary	Ogółem	wg planu	
				centralnego	terenowego
1.	Podstawa-jednostki obsługi ruchu turystycznego	ilość	5	3	2
2.	Zatrudnienie	ilość osób	287	94	193
3.	Ilość obsłużonych osób - ogółem	w tys.	381,3	316,7	64,6
4.	Ilość obsłużonych turystów zagranicznych	"	10,5	7,8	7,7
5.	Miejsca noclegowe w gestii przedsiębiorstwa	"	1515	300	1215
6.	Korzystający z noclegów		16,0	x	x
7.	Udzielone noclegi		144,2	x	x
8.	Sprzedaż usług turystycznych	tys.zł	61,3	29,5	31,8

1/ Ogólnopolska Spółdzielnia Turystyczna "Gromada"
- wartość wykonanych usług, zatrudnienie /.

Lp. Rodzaj działalności	1981	1982	1983	1984	1985
1. Sprzedaż usług ogółem w mln zł	15.226,0	20.311,0	43.004,0	59.439,0	70.862,0
w tym: usługi dla ludności	4.002,0	7.296,0	17.386,0	18.601,0	16.658,0
2. Zatrudnienie	9	7	7	7	7

2/ GROMADA - Różne formy działalności

Lp. Rodzaj działalności	1981		1982		1983		1984		1985	
	ilość imprez	ilość uczestn.	ilość imprez	ilość uczestn.	ilość imprez	ilość uczestn.	ilość imprez	ilość uczestn.	ilość imprez	ilość uczestn.
1. Turystyka wycieczkowa krajowa										
- przyjazdowa	153	9506	40	3000	130	10300	160	9800	140	7920
- wyjazdowa	224	13796	99	5534	182	12850	185	15299	150	11680
- zagraniczna wyjazdowa	161	491	73	675	96	1600	141	1574	107	945
2. Wypoczynek dzieci i młodzieży				325				151		115

3/ O R B I S

Lp. Rodzaj działalności	1981	1982	1983	1984	1985
1. Sprzedaż usług ogółem w mln zł	29.296,0	35.535,0	74.702,0	10.561,3	12275,5
w tym: dla ludności	3.545,0	4.629,0	16.644,0	26.791,0	39.299,0
2. Zatrudnienie	25,5	26,25	34,5	39,5	50,25